

**PROGRAM OCHRONY
ŚRODOWISKA DLA POWIATU
PRZYSUSKIEGO
na lata 2016 - 2019
z perspektywą do roku 2023
aktualizacja**

Opracowanie we współpracy ze Starostwem
Powiatowym w Przysusze wykonał
dr inż. Grzegorz Przydatek

Spis treści

1. WSTĘP	7
2. METODYKA.....	10
3. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PROGRAMOWYMI	11
4.1. Charakterystyka gmin	14
4.2. Warunki geofizyczne	16
4.2.1. Położenie i rzeźba terenu.....	16
4.2.2. Klimat.....	16
4.2.3. Wody powierzchniowe	17
4.2.4. Wody podziemne	17
4.2.5. Obszary leśne i chronione.....	18
5. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE I GOSPODARCZE POWIATU PRZYSUSKIEGO	20
5.1. Demografia	20
5.2. Mieszkalnictwo.....	21
5.3. Sfera społeczna	22
5.4. Infrastruktura techniczna	25
6. DZIAŁALNOŚĆ SAMORZĄDU POWIATU W LATACH 2011-2014.....	30
6.1. Dochody i wydatki budżetu Powiatu Przysuskiego	30
6.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska.....	31
7. OCENA STANU ŚRODOWISKA POWIATU PRZYSUSKIEGO – OBSZARY INTERWENCJI	32
7.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza atmosferycznego.....	32
7.1.1. Pomiary zanieczyszczenia powietrza	32
7.1.2. Źródła zanieczyszczenia powietrza	33
7.1.3. Stan infrastruktury mającej wpływ, na jakość powietrza	34
7.1.4. Wnioski	36
7.2. Hałas	36
7.2.1. Pomiary hałasu	37
7.2.2. Źródła hałasu	37
7.2.3. Podsumowanie	38
7.2.4. Analiza SWOT	38
7.3. Gospodarowanie wodami.....	39
7.3.1. Wody powierzchniowe	39
7.3.1.1. Zagrożenie powodzią.....	39
7.3.2. Wody podziemne	40
7.3.3. Gospodarka wodno – ściekowa.....	41
7.3.3.1. Regulacje prawne gospodarki wodno - ściekowej	41
7.3.3.2. Sieć wodociągowa	41
7.3.3.3. Systemy melioracyjne	44
7.3.3.4. Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnie ścieków.....	45
7.3.4. Podsumowanie	47
7.3.5. Analiza SWOT	48
7.4. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	48
7.4.1. Odpady niebezpieczne.....	49
7.4.2. Odpady z sektora gospodarczego.....	49
7.4.3. Odpady komunalne	50
7.4.4. Podsumowanie	51
7.4.5. Analiza SWOT	52
7.5. Gleby	52
7.5.1. Charakterystyka gleb	52
7.5.2. Monitoring gleb	53
7.5.3. Tereny osuwiskowe.....	54
7.5.4. Zagrożenia gleb	54
7.5.5. Podsumowanie	54

7.6. Zasoby geologiczne	54
7.6.1. Zasoby surowców	55
7.6.2. Wydobycie surowców.....	56
7.6.3. Podsumowanie	58
7.6.4. Analiza SWOT	58
7.7. Pola elektromagnetyczne	58
7.7.1. Podsumowanie	59
7.7.2 Analiza SWOT	59
7.8. Energia odnawialna.....	59
7.8.1. Energia słoneczna.....	60
7.8.2. Energia wodna	60
7.8.3. Energia wiatru	61
7.8.4. Biomasa.....	61
7.8.5. Energia geotermalna	61
7.8.6. Podsumowanie	61
7.8.7. Analiza SWOT	61
7.9. Zasoby przyrody	61
7.9.1. Stan zasobów przyrody	61
7.9.2. Obszary chronione	65
7.9.3. Podsumowanie	71
7.9.4. Analiza SWOT	72
7.10. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska	72
7.10.1 Analiza SWOT	72
8. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA, ZADANIA I ICH FINANSOWANIE.....	73
8.1. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej	73
8.2. Założenia strategii rozwoju Powiatu Przysuskiego	74
8.3. Strategia ochrony środowiska dla Powiatu Przysuskiego	76
8.4. Plan działań na lata 2016 - 2019.....	76
8.4.1. Założenia planu działań na lata 2016 - 2019	76
8.4.2. Ochrona klimatu i jakości powietrza atmosferycznego	77
8.4.3. Gospodarowanie wodami.....	77
8.4.4. Gospodarka wodno – ściekowa.....	77
8.4.5. Gleby	77
8.4.6. Zasoby geologiczne	78
8.4.7. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów.....	78
8.4.8. Zagrożenia hałasem.....	78
8.4.9. Pola elektromagnetyczne	78
8.4.10. Zasoby przyrodnicze	78
8.4.11. Edukacja ekologiczna	79
8.4.12. Zagrożenia poważnymi awariami	79
8.5. Zarys planu działań na lata 2020- 2023.....	79
8.5.1. Założenia planu działań na lata 2020 - 2023	79
9. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA.....	90
9.1. Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska.....	90
9.2. Instrumenty zarządzania środowiskiem.....	90
9.3. Wdrażanie programu.....	91
9.3.1. Środki finansowe na realizację programu	91
9.4. Koszty realizacji przedsięwzięć	95
10. MONITORING, EWALUACJA I SPRAWOZDAWCZOŚĆ Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	100
10.1. Monitoring	100
11. SPIS MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH	101
12.SPIS TABEL	103
13.SPIS RYSUNKÓW.....	105

WYKAZ SKRÓTÓW

AKPOŚ 2015	- Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków 2015
ARiMR	- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
BEiŚ	- Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko”
CRFOP	- Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody
EFEE	- Europejski Fundusz Efektywności Energetycznej
GDDKiA	- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GPZ	- Główny Punkt Zasilający
GUS	- Główny Urząd Statystyczny
GZWP	- Główny Zbiornik Wód Podziemnych
JST	- Jednostka samorządu terytorialnego
MODR	- Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
MOS	- Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii
MOW	- Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy
MZDW	- Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich
OSCHR	- Okręgowa Stacja Chemiczno – Rolnicza
OZE	- Odnawialne Źródła Energii
PGE	- Polska Grupa Energetyczna
PGK	- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej
PGN 2016	- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Powiatu Przysuskiego na lata 2016-2020
PIG	- Państwowy Instytut Geologiczny
PKP	- Polskie Koleje Państwowe
PO WM 2014-2020	- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 - 2020
POIG	- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka
POŚPP 2012	- Program ochrony środowiska dla powiatu przysuskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019
POŚWM 2011	- Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego na lata 2011- 2014 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018
PROW	- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020
PZDP	- Powiatowy Zarząd Dróg Publicznych
PZPWM	- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego
RDLP	- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
RIPOK	- Regionalna instalacja do przetwarzania odpadów komunalnych
SPA 2020	- Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany do roku 2020
SRK 2020	- Strategia Rozwoju Kraju 2020
SRL 2016	- Strategia Rozwoju Lokalnego Powiatu Przysuskiego na lata 2016 – 2022
SRT 2020	- Strategia rozwoju transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)
SWOT	- Analiza określająca mocne i słabe strony, szanse, zagrożenia
SZRWRiR	- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020
WIOŚ	- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WPGO 2016	- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla województwa mazowieckiego na lata 2016-2021 z uwzględnieniem lat 2022-2027
WZMiUW	- Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
ZUOK	- Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych

STRESZCZENIE

Podstawowym celem sporządzania i uchwalania Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska jest realizacja przez jednostki samorządu terytorialnego polityki ochrony środowiska zbieżnej z założeniami najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych.

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska stanowi podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem spajającą wszystkie działania i dokumenty dotyczące ochrony środowiska i przyrody na szczeblu jednostek samorządu terytorialnego (JST). W przedmiotowym opracowaniu dokonano oceny aktualnego stanu środowiska oraz przeanalizowano możliwości jego poprawy na terenie powiatu przysuskiego z uwzględnieniem jedenastu obszarów przyszłej interwencji:

Ochrona klimatu i jakości powietrza atmosferycznego (rozdział 7.1),

Zagrożenia hałasem (rozdział 7.2),

Gospodarowanie wodami (rozdział 7.3),

Gospodarka wodno – ściekowa (rozdział 7.3.3.),

Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (rozdział 7.4),

Gleby (rozdział 7.5),

Zasoby geologiczne (rozdział 7.6),

Pola elektromagnetyczne (rozdział 7.7),

Energia odnawialna (rozdział 7.8),

Zasoby przyrodnicze (rozdział 7.9),

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska (rozdział 7.10).

Każdy z wyżej wymienionych obszarów zawiera podsumowanie i analizę SWOT, która ma na celu pokazanie mocnych stron Powiatu oraz tych, które wymagają interwencji.

W Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska zostało ujętych 86 zadań jakie Powiat i Gminy zamierzają zrealizować w celu poprawy stanu środowiska. Zadania te będą dotyczyły przede wszystkim poprawy jakości powietrza, gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej. Do każdego z zadań przypisano wskaźniki realizacji, które ułatwią prowadzenie monitoringu realizacji Programu Ochrony Środowiska oraz będą stanowiły podstawę przygotowywania raportu z jego realizacji.

1. WSTĘP

Niniejsza „Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Przysuskiego” zwana dalej Programem stanowi trzecią edycję dokumentu programowego określającego zadania w zakresie ochrony środowiska na terenie powiatu przysuskiego i jest aktualizacją dokumentu przyjętego w 2012 roku.

Celem Programu jest przeprowadzenie analizy stanu obecnego środowiska naturalnego w powiecie oraz określenie kierunków działań bieżących i długofalowych samorządu w zakresie ochrony środowiska.

Program ochrony środowiska ma dotyczyć działań na rzecz utrzymania bądź przywrócenia równowagi przyrodniczej poszczególnych elementów środowiska, podejmowanych w oparciu o ustalenia aktualnego stanu środowiska. W strukturze programów ochrony środowiska dominuje z reguły wielobranżowy układ prezentacji problemów i celów jak np.

- ochrona zieleni i cennych obszarów przyrodniczych
- ochrona powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami
- ochrona, jakości wód powierzchniowych i gruntowych
- ochrona, jakości powietrza atmosferycznego
- ochrona przed hałasem

Celem Programu jest przeprowadzenie analizy stanu obecnego środowiska naturalnego oraz stanu gospodarki odpadami w powiecie oraz określenie kierunków działań bieżących i długofalowych samorządu w zakresie ochrony środowiska.

Program jest opracowywany w oparciu o szereg przepisów prawnych, z których najważniejsze to:

- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 814 z późn. zm.).
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 672 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1136 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2016 r. poz. 250 z późn. zm.).
- ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2015 r. poz. 139 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2015 r. poz. 469 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2016 r. poz. 778 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2016 r. poz. 290 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2016 r. poz. 1131 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 909 z późn. zm.)

- ustawa z dnia 28 września 1991 r o lasach (Dz. U. z 2015 r. poz. 2100 z późn. zm.)
 - Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (Dz. U. z 2015 r. poz. 2168 z późn.zm.)
 - przepisy wykonawcze wydane na podstawie tych ustaw oraz w oparciu o dokumenty:
 - Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022 Uchwała nr 88 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2016 r (M.P. poz. 784 z 2016 r.)
 - ✓ Natura 2000 – Europejska sieć ekologiczna, Ministerstwo Środowiska, W-wa 2002 r.
 - ✓ Polityka energetyczna Polski do 2030 r.
 - ✓ Polityka Leśna Państwa. 1997
 - ✓ Program zwiększania lesistości dla województwa Mazowieckiego do roku 2020.
 - ✓ Program ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu. 2013
 - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego
 - ✓ W ramach Osi Priorytetowej V. *Gospodarka przyjazna środowisku*, Działania 5.2. *Gospodarka odpadami*, przewiduje się zwiększenie inwestycji w sektorze gospodarki odpadami zgodnie z hierarchią sposobu postępowania z odpadami, w celu wypełnienia zobowiązań wynikających z dyrektyw unijnych i WPGO 2016. Celem jest zwiększenie udziału odpadów zebranych selektywnie w ogólnej masie odpadów na Mazowszu.
 - ✓ W celu zwiększenia mocy przerobowych w zakresie przetwarzania odpadów przewidziano w Programie budowę, modernizację, przebudowę lub rozbudowę zastępczych instalacji oraz RIPOK. Zgodnie z WPGO 2012 w województwie mazowieckim szczególnymi obszarami, w których występują znaczne braki w mocach przerobowych to: region płocki, warszawski, ostrołęcki - siedlecki oraz radomski.
 - ✓ Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 (aktualizacja)
Strategia uwzględnia kilka obszarów działań w tym środowisko i energetykę wraz z celami i kierunkami działań
 - Cel rozwojowy - Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska
 - Kierunki działań - spójność
 - ✓ Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska
 - ✓ Dywersyfikacja źródeł energii i jej efektywne wykorzystanie
 - ✓ Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym
 - ✓ Poprawa jakości wód, odzysk/unieszkodliwianie odpadów, odnowa terenów skażonych oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń
 - ✓ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego (PZPWM)
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego został przyjęty w 2014 roku przez Dokument określa kierunki rozwoju regionu, wskazuje szczegółowe zasady organizacji przestrzennej województwa, formułuje kierunki polityki przestrzennej, przenosząc zapisy „Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego” na układ przestrzenny – w formie polityk przestrzennych.
- Główne założenia opracowania:
- ✓ ukierunkowanie działań dotyczących rozwoju gospodarczego, kultury i ochrony środowiska, poprzez uwzględnianie uwarunkowań, szans i zagrożeń wynikających ze zróżnicowanych cech przestrzeni województwa,
 - ✓ oddziaływanie na zachowania przestrzenne podmiotów gospodarujących w przestrzeni, by były one zgodne z ogólnymi celami rozwoju województwa.

- ✓ Projekt Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2016-2021 z uwzględnieniem lat 2022-2027 (WPGO 2016)
WPGO 2016 obejmuje pełen zakres zadań koniecznych do zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami w tym regionie w sposób gwarantujący ochronę środowiska, uwzględniając obecne i przyszłe możliwości, a także uwarunkowania ekonomiczne oraz poziom technologiczny istniejącej infrastruktury.
- ✓ Strategia Rozwoju Lokalnego Powiatu Przysuskiego na lata 2016 – 2022 (SRL 2016)
SRL 2016 jest implementacją strategii powiatu w obszarze przestrzenno-ekologicznym, gospodarczym oraz społecznym i stanowi podstawowy dokument planowania strategicznego w oparciu o zasady zrównoważonego i trwałego rozwoju. W Strategii sformułowano cele strategiczne i operacyjne. W Strategii zostały sformułowane cele strategiczne i operacyjne. Jednym z nich jest :
 - Cel strategiczny Ochrona oraz wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych Powiatu
 - Cele operacyjne
 - Ożywione tereny leśne Powiatu
 - Osiągnięcie podstawowych standardów UE w zakresie czystości wód powierzchniowych i podziemnych
 - Poprawiony stan środowiska przyrodniczego w tym szaty roślinnej i świata zwierzęcego
 - Cieki i zbiorniki wodne Powiatu ekologicznie bezpiecznym miejscem rekreacji i turystyki
 - Ochrona powietrza i rozwiązywanie problemu zadymienia
- ✓ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Powiatu Przysuskiego na lata 2016-2020 (PGN)
PGN jest dokumentem strategicznym wyznaczającym główne cele i kierunki działań w zakresie poprawy ochrony powietrza, efektywności energetycznej, ograniczenia emisji zanieczyszczeń, w tym również gazów cieplarnianych. Plan gospodarki niskoemisyjnej jest planem działań mającym na celu poprawę standardów jakości powietrza w perspektywie lat 2016-2020. Zakres tematyczny PGN odnosi się do działań zarówno inwestycyjnych, jak i nie inwestycyjnych w sektorze mieszkalnictwa indywidualnego, budownictwa publicznego, gospodarki przestrzennej, zaopatrzenia w ciepło i energię, transportu prywatnego i publicznego. Priorytetowymi celami niniejszego dokumentu jest ograniczenie emisji substancji zanieczyszczających powietrze oraz emisji dwutlenku węgla.

2. METODYKA

Sposób opracowania Programu został podporządkowany metodologii właściwej dla planowania strategicznego, polegającej na:

- określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego w powiecie przysuskim zawierającej charakterystyki poszczególnych komponentów środowiska wraz z oceną stanu; w diagnozie wykorzystano informacje statystyczne, opracowania źródłowe;
- przeprowadzeniu analizy SWOT - mocnych i słabych stron stanowiących punkt wyjścia do określenia celów Programu;
- określeniu kreatywnej części Programu poprzez konkretyzację (uszczegółowienie) celów głównych przyjętych ze Strategii oraz ich operacjonalizację w postaci sformułowania listy działań;
- scharakteryzowaniu uwarunkowań realizacyjnych Programu w zakresie rozwiązań prawno - instytucjonalnych, źródeł finansowania, ocen oddziaływania na środowisko planowania przestrzennego;
- określeniu zasad monitorowania.

Diagnoza stanu środowiska została oparta na wszelkich dostępnych opracowaniach branżowych, informacji pozyskanych z różnych źródeł oraz monitoringu WIOŚ w Warszawie. W przypadku braku informacji dotyczących bezpośrednio terenu powiatu przysuskiego, korzystano z danych pochodzących z najbliższego otoczenia. W ten sposób problematyka ochrony środowiska na terenie powiatu została zaprezentowana na tle województwa, co daje możliwość porównania, a przede wszystkim podejmowania wspólnych działań zapobiegawczych lub naprawczych.

Sporządzając dokument Programu należy uwzględniać wymagania także innych dokumentów strategicznych wyższego szczebla, w tym przypadku dokumentacji wojewódzkich i krajowych, określać rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno - ekonomiczne i środki finansowe. Program musi być zbieżny z założeniami najważniejszych projektów na różnym szczeblu programowania regionalnego.

Najpilniejszymi działaniami w zakresie racjonalnego gospodarowania w środowisku przyrodniczym są problemy gospodarki wodno - ściekowej, stanu czystości wód powierzchniowych i powietrza, rekultywacji powierzchni ziemi.

Dla powyższego podstawą jest zdefiniowanie ekologicznych celów strategicznych dla Powiatu. Natomiast realizacja poszczególnych celów strategicznych w powiązaniu z aktywnie wdrażanym programem edukacji ekologicznej społeczeństwa powinna zapewnić tej jednostce zrównoważony rozwój.

Przyjęcie Programu Ochrony Środowiska jest formą podejmowania strategicznej decyzji umożliwiającej realizację kierunków rozwoju tego zakresu działalności w określonej perspektywie czasowej. Wynikiem procesu planowania jest dokument zawierający koncepcje rozwoju systemu zarządzania ochroną środowiska, określający opcje i warunki rozwiązań. Program jest narzędziem kontroli i materiałem wykorzystywanym do rozwoju systemu w przyszłości. Właściwy system zarządzania ochroną środowiska musi opierać się na strategicznych wnioskach, które w tym przypadku są przedstawione w postaci założeń programowych.

3. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PROGRAMOWYMI

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska jest spójna z celami oraz kierunkami interwencji/działań ujętych m. in. w następujących dokumentach strategicznych:

I. Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SRK 2010):

Strategia Rozwoju Kraju 2020 - główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe. Strategia wytycza trzy obszary strategiczne, w tym konkurencyjną gospodarkę, w której koncentrować się będzie .:

Obszar strategiczny II - Konkurencyjna gospodarka:

a) Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko:

- II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami,
- II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej
- II.6.4. Poprawa stanu środowiska.

II. Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko” (BEiŚ):

Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko została przyjęta uchwałą nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. i obejmuje dwa niezwykle istotne obszary: energetykę i środowisko, wskazując m.in. kluczowe reformy i niezbędne działania, które powinny zostać podjęte w perspektywie do 2020 r. Celem dokumentu jest ułatwianie „zielonego” (sprzyjającego środowisku) wzrostu gospodarczego w Polsce przez zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dostępu do nowoczesnych, innowacyjnych technologii, a także wyeliminowanie barier administracyjnych utrudniających „zielony” wzrost. Istotne cele i działania BEiŚ :

Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska

- 1.3. Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna

Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię

- 2.2. Poprawa efektywności energetycznej
- 2.6. Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii
- 2.7. Rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich

2. Cel 3. Poprawa stanu środowiska:

- 3.1. Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki,
- 3.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne,
- 3.3. Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki
- 3.5. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy.

III. Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020” :

Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki bezpośrednio wpisuje się w priorytet unijnej strategii rozwoju Europa 2020, którym jest inteligentny, zrównoważony rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu. Zgodnie z trendem ogółouropejskim efektywne korzystanie z zasobów dąży do uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów dzięki przejściu na niskoemisyjną gospodarkę, większemu wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii, modernizacji transportu oraz propagowaniu efektywności energetycznej. Istotne cele i działania Strategii to :

Cel 3: Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców:

- Kierunek działań 3.1. Transformacja systemu społeczno-gospodarczego na tzw. bardziej zieloną ścieżkę, zwłaszcza ograniczanie energii i materiałochłonności gospodarki
- 3.1.2. Podnoszenie społecznej świadomości i poziomu wiedzy na temat wyzwań zrównoważonego rozwoju i zmian klimatu

IV. Strategia rozwoju transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku) (SRT 2020)

Przyjęcie w dniu 22 stycznia 2013 roku przez Radę Ministrów Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030r.) umożliwiło rozpoczęcie prac związanych z wdrażaniem działań przewidzianych w ramach ww. średniookresowego dokumentu strategicznego, powiązanego zarówno z nadrzędnymi krajowymi strategiami rozwoju kraju, jak i uwzględniającego wytyczne wynikające z unijnej polityki transportowej. Mając na uwadze powyższy kontekst, SRT 2020 wyznacza najważniejsze cele i kierunki interwencji do podjęcia w perspektywie lat 2020/2030 niezbędne dla wzmocnienia systemu transportowego w Polsce w taki sposób, aby przyczyniał się do podniesienia konkurencyjności gospodarki naszego kraju, w tym ;

3.2. Cele Strategii Rozwoju Transportu

- Cel strategiczny 1. Stworzenie zintegrowanego systemu transportowego
- Cel szczegółowy 1. Stworzenie nowoczesnej i spójnej sieci infrastruktury transportowej
- Cel szczegółowy 4. Ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko

V. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020 (SZRWRiR):

W dniu 25 kwietnia 2012 r. Rada Ministrów przyjęła Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 .Głównym celem opracowania SZRWRiR jest określenie kluczowych kierunków rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w perspektywie do 2020 r., a tym samym właściwe adresowanie zakresu interwencji publicznych finansowanych ze środków krajowych i wspólnotowych.

Długookresowy cel główny działań służących rozwojowi obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa zdefiniowano w strategii w następujący sposób: poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju. Dążenie do osiągnięcia celu głównego będzie realizowane poprzez działania przypisane do jednego z celów szczegółowych:

- Cel szczegółowy 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej:
- Priorytet 2.1. Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne i sanitarne na obszarach wiejskich
- Priorytet 2.5. Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa na obszarach wiejskich
- Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich
- Priorytet 5.1. Ochrona środowiska naturalnego w sektorze rolniczym i różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich
- Priorytet 5.3. Adaptacja rolnictwa i rybactwa do zmian klimatu oraz ich udział w przeciwdziałaniu tym zmianom (mitygacji)
- Priorytet 5.4. Zrównoważona gospodarka leśna i łowiecka na obszarach wiejskich
- Priorytet 5.5. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich

VI. Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany do roku 2020 (SPA 2020)

SPA 2020 wskazuje cele i kierunki działań adaptacyjnych, które należy podjąć w najbardziej wrażliwych sektorach i obszarach w okresie do roku 2020: gospodarce wodnej, rolnictwie, leśnictwie, różnorodności biologicznej i obszarach prawnie chronionych, zdrowiu, energetyce, budownictwie, transporcie, obszarach górskich, strefie wybrzeża, gospodarce przestrzennej i obszarach zurbanizowanych. SPA 2020 stanowi pierwszy krok w kierunku zdefiniowania długofalowej wizji adaptacji do zmian klimatu. Wytyczne odnośnie do adaptacji w perspektywie do roku 2070 zostaną opracowane i upublicznione przez MŚ już po przyjęciu SPA 2020. Celem głównym SPA 2020 jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu, w tym :

- Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska
- Kierunek działań 1.4 – ochrona różnorodności biologicznej i gospodarka leśna w kontekście zmian klimatu.

VII. Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków 2015 (AKPOŚ 2015)

Niniejszy dokument jest czwartą aktualizacją Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych, a jego zakres określa art. 43 ust 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne. AKPOŚK 2015 zawiera wykaz aglomeracji oraz planowanych inwestycji w zakresie ich wyposażenia w systemy kanalizacji zbiorczej do dnia 31 grudnia 2015 oraz w latach 2016 - 2021 (stan na dzień 28 lutego 2015). Opracowanie to zawiera 1492 aglomeracji wyposażonych w 1630 oczyszczalni ścieków komunalnych. Do roku 2014 wybudowano już 376 nowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzono 1206 inwestycji w zakresie modernizacji i/lub rozbudowy oczyszczalni. Z planów inwestycyjnych przedstawionych przez aglomeracje wynika, że w ramach KPOŚK planowane jest jeszcze wybudowanie 119 nowych oczyszczalni, w tym 91 po roku 2015, oraz przeprowadzenie innych inwestycji na 969 oczyszczalniach, z których 651 zakończy się po roku 2015.

VII. Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego na lata 2011 - 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r. (aktualizacja) (POSWM 2011)

W POSWM 2011 do 2018 r. określony został następujący cel nadrzędny: „Ochrona środowiska naturalnego na Mazowszu z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju, jako podstawa poprawy jakości życia mieszkańców regionu”. Na podstawie analizy stanu aktualnego i uwarunkowań wynikających z dokumentów programowych dotyczących ochrony środowiska, wyznaczonych zostało 5 obszarów priorytetowych dla Mazowsza:

I. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA

II. RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW NATURALNYCH

III. OCHRONA PRZYRODY

IV. POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

V EDUKACJA ekologiczna społeczeństwa oraz obszar działań dotyczący ZAGADNIENÍ SYSTEMOWYCH.

4. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU PRZYSUSKIEGO

Powiat przysuski leży w południowo-zachodniej części województwa mazowieckiego. W jego skład wchodzi 8 gmin: gmina i miasto Przysucha, gmina Borkowice, gmina Gielniów, gmina Klwów, gmina Odrzywół, gmina Potworów, gmina Rusinów, gmina Wieniawa (ogółem 141 sołectw).

Rysunek 1. Granice administracyjne powiatu przysuskiego

Zajmuje on obszar ok. 800 km², co stanowi 2,3 % powierzchni województwa mazowieckiego. Jego sieć osadniczą tworzą jedno miasto – Przysucha i 224 miejscowości wiejskie. Osadnictwo wiejskie charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem i rozproszeniem.

Obszar powiatu przysuskiego położony jest w obrębie Równiny Radomskiej wchodzącej w skład prowincji Niż Środkowoeuropejski, podprowincji Niziny Środkowopolskie i makroregionu Wzniesień Południowo – Mazowieckich. Obszar charakteryzuje się monotonną rzeźbą terenu, urozmaiconą dolinami rzecznyymi, wydymami i ostańcami denudacyjnymi.

4.1. Charakterystyka gmin

Gmina Borkowice położona jest w południowej części powiatu przysuskiego. Gminę przecinają dwa szlaki komunikacyjne – pierwszy łączący Przysuchę – Borkowice – Szydłowiec jest częścią szlaku Cystersów. Drugi łączy Końskie – Borkowice – Skrzynno – Radom. Gmina zajmuje powierzchnię 86 km² (udział 10,8 % w ogólnej powierzchni powiatu). Warunki przyrodnicze sprzyjają rozwojowi agroturystyki na tym terenie.

Gmina Gielniów leży przy drodze krajowej Nr 12, w zachodniej części powiatu przysuskiego, nad rzeką Brzuśnią i Gielniowianką, w pasie wzgórz zbudowanych z piaskowców i łupków. Z terenów tych rozpoczynają się Góry Świętokrzyskie, a ostatnim punktem jest Garb Gielniowski. Przez gminę prowadzi szlak komunikacyjny wschód - zachód – droga Nr 12. Powierzchnia gminy wynosi 79 km², co stanowi udział 9,9 % w ogólnej powierzchni powiatu.

Gmina Klwów leży w północnej części powiatu przysuskiego, przy drodze krajowej Nr 48. Ogólna powierzchnia gminy to 87 km² (udział 10,9 % w ogólnej powierzchni powiatu). Gmina

jest gminą rolniczą nastawioną na uprawę podstawowych zbóż i ziemniaków oraz papryki.

Gmina Odrzywół – położona jest przy drodze krajowej Nr 48 w widłach rzek Drzewiczki i Pilicy, w północnej części powiatu przysuskiego. Siedziba gminy mieści się w Odrzywole w odległości 45 km na zachód od Radomia. Powierzchnia ogólna gminy Odrzywół wynosi 99 km² (12,4 % udział w ogólnej powierzchni powiatu). W gminie przeważają lasy prywatne. Nie mają one większego znaczenia dla rekreacji. Spełniają natomiast funkcje gospodarcze oraz ekologiczne wpływając korzystnie na klimat lokalny, warunki glebowe, stosunki wodne i równowagę biologiczną w środowisku przyrodniczym.

Gmina Potworów – siedziba władz gminnych - położona jest przy drodze krajowej Nr 48 Tomaszów Mazowiecki - Kock w odległości 34 km od Radomia. Teren gminy rozciąga się w zachodniej części Równiny Radomskiej. Gmina Potworów jest gminą typowo rolniczą, gdzie głównie uprawia się warzywa, a najczęściej paprykę pod osłonami. Można powiedzieć, że gmina jest największym zagłębiem upraw papryki w Polsce. Promocją uprawy papryki i rejonu jej intensywnego uprawiania jest organizowane, co roku w sierpniu "Święto Papryki" w Potworowie. Pod osłonami oprócz papryki uprawiane są także inne warzywa takie jak: ogórki, pomidory, kapusta pekińska, fasolka itp. Ze względu na charakter miejscowości pożądane kierunki inwestycyjne zwrócone są na przetwórstwo owocowo-warzywne. Powierzchnia gminy wynosi 82 km² (co stanowi 10,3 % udział w powierzchni powiatu).

Gmina i Miasto Przysucha – stolica powiatu jest zarazem jedynym ośrodkiem miejskim w powiecie. Gmina i miasto zajmuje powierzchnię 181 km² (udział 27 % w ogólnej powierzchni powiatu), w tym gmina jest podzielona na 24 sołectwa. Na poziomie lokalnym pełni funkcję obsługi ludności w zakresie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego, a na poziomie ponadlokalnym pełni ona funkcje obsługi ludności w zakresie szkolnictwa średniego i zawodowego, specjalistycznej opieki zdrowotnej, kultury, otoczenia biznesu (banki) i administracji (m.in. instytucje i służby podległe Starostwu Powiatowemu). Tereny te przemawiają za rozwojem agroturystyki i rekreacji. W Zbożennie ok. 6 km od Przysuchy znajduje się dwór z końca XVIII w. otoczony parkiem, przebudowany i utrzymany w doskonałym stanie.

Gmina Rusinów położona jest przy zachodniej granicy powiatu przysuskiego. Coraz więcej gospodarstw zaczyna uprawiać warzywa w tunelach, głównie paprykę. Zauważa się znaczny wzrost gospodarstw mleczarskich. Grunty scalone posiada tylko część sołectw (Krzesławice, Karczówka, Nieznamierowice, Brogowa). W pozostałych sołectwach gospodarstwa (głównie mało i średniorolne) są niezwykle rozdrobnione, co utrudnia ich uprawę, wydatnie pomniejsza plony, a jednocześnie przysparza kosztów rzeczowych i wysiłku. Udział powierzchni gminy w ogólnej powierzchni powiatu stanowi 10,4 %, co odpowiada powierzchni 10,4 km².

Gmina Wieniawa położona we wschodniej stronie powiatu. Teren gminy zajmuje powierzchnię 104 km². W Wieniawie zobaczyć można dwór z pocz. XIX w. z pozostałością parku krajobrazowego. Najcenniejszym zabytkiem gminy jest Poliptyk Wieniawski – arcydzieło renesansu wykonane w 1544 roku. Ponad połowę powierzchni gminy stanowią grunty orne, z czego większość to łąki i pastwiska. W gminie rozwija się agroturystyka oraz rekreacja, której sprzyjają tereny leśne oraz 500 ha zalew w Domaniowie, na którego brzegu stoi malowniczy dworek w Konarach. We wsi Koryciska w miejscu dawnej kopalni rud żelaza „Bożydar”

znajduje się romantyczne uroczysko z oczkami wodnymi. Powierzchnia zajmowana przez teren gminy wynosi 101 km² i stanowi 12,7 % powierzchni terenu powiatu¹.

4.2. Warunki geofizyczne

4.2.1. Położenie i rzeźba terenu

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Polski wg Kondrackiego obszar Powiatu Przysuskiego należy do megaregionu Pozaalpejskiej Europy Środkowej, prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego i Wyżyn Polskich, podprowincji Niziny Środkowopolskie i Wyżyny Małopolskiej, makroregionów Wzniesienia Południowomazowieckie i Wyżyny Kieleckiej oraz regionów Równiny Radomskiej, Garbu Gielniowskiego i Przedgórza Łżeckiego.

Równina Radomska to duży mezoregion fizycznogeograficzny w województwie mazowieckim, na której częściowo położona jest kraina historyczna – Ziemia Radomska. Równina Radomska rozpościera się na południe od Doliny Białobrzesckiej, między Przedgórzem Łżeckim, Równiną Kozienicką i Małopolskim Przełomem Wisły, obejmując powierzchnię ok. 3640 km². Jest to równina denudacyjna o zdegradowanej pokrywie utworów czwartorzędowych (w wyniku procesów peryglacjalnych), pod którą występują warstwy jurajskie i kredowe, zapadające się ku północnemu wschodowi. Równinę przecinają płytkie doliny Radomki, Łżanki i Krępnianki. Jest to równina rolnicza z małym udziałem lasów.

Garb Gielniowski (również Wzgórza Koneckie) zajmuje obszar doliny Kamiennej po wieś Gielniów, graniczy ze Wzgórzami Opoczyńskimi na zachodzie, a na południu z Płaskowyżem Suchedniowskim. Zbudowany jest z piaskowców rettycko – liasowych. Zajmuje powierzchnię około 515 km². Najwyższym wzniesieniem jest góra Altana o wysokości 408 m n.p.m. Występują tu rzeki: Radomka oraz Drzewiczka. Tereny są porośnięte lasem.

Przedgórze Łżeckie północno-wschodnia część Wyżyny Kieleckiej. Rozciąga się między doliną Kamiennej na południu, a Równiną Radomską na północy. Dolina Kamiennej oddziela je od Wyżyny Sandomierskiej i Gór Świętokrzyskich. Występują tu pasma wzniesień (o wysokości 200-300 m n.p.m.) zbudowanych ze skał kredowych i jurajskich, ciągnących się z północnego zachodu na południowy wschód. Przedgórze w większej części porośnięte jest lasami Puszczy Łżeckiej. Brak tu większych cieków, istnieją natomiast trzy zbiorniki zaporowe, również o stosunkowo niewielkiej powierzchni (koło Skarżyska, Starachowic oraz Brodów). Na południowym skraju Przedgórza ulokowane są miasta Ostrowiec Świętokrzyski i Starachowice.

W obrębie powiatu wyróżnić można krajobrazy naturalne nizinne i wyżynne. Powierzchnia powiatu pochylona jest ku północy, deniwelacje przekraczają 200 m. Najniżej położone tereny występują w dolinie Pilicy (gm. Odrzywół) i osiągają 131 m n.p.m. Kulminacje wysokościowe dotyczą południowej części powiatu – Garbu Gielniowskiego – na południowy zachód od miasta Przysucha znajduje się Góra Gródek o wys. ponad 340 m n.p.m.².

4.2.2. Klimat

Powiat przysuski położony jest w X dzielnicy rolniczo-klimatycznej – łódzkiej. Jest ona sferą przejściową pomiędzy nizinami a pasem wyżyn. Charakterystyczne dane dla tej dzielnicy to:

- średnia roczna opadu atmosferycznego – 500-650 mm,
- orientacyjna liczba dni w roku z przymrozkami wynosi 100-118 (dni mroźnych 30-50),
- czas trwania pokrywy śnieżnej 50-60 dni,

¹ <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>

² SRL 2016

- średnia roczna temperatura od +7,5° do +8,5 °C,
- średnia temperatura stycznia od -2° do +2,5°C,
- średnia temperatura lipca wynosi od +18° do +18,5°C,
- okres wegetacyjny trwa 210 do 217 dni w roku.

Przeważająca część terenu posiada korzystne warunki klimatyczne dla rozwoju osadnictwa i rolnictwa. W sąsiedztwie lasów panują dogodne warunki klimatyczne sprzyjające rozwojowi funkcji rekreacyjnej, w tym budownictwa wypoczynkowego. Niekorzystne warunki klimatu lokalnego dla wszelkich form budownictwa związane są z dolinami i tarasami zalewowymi Pilicy oraz terenami o płytko zalegającej wodzie gruntowej.

4.2.3. Wody powierzchniowe

Teren powiatu leży w zlewni środkowej Wisły i jej lewobrzeżnych dopływów: Pilicy i Radomki. Pilica jest rzeką graniczną na niewielkim, kilkukilometrowym odcinku z powiatem grójeckim (gmina Nowe Miasto n/Pilicą). W granicach powiatu przyjmuje dopływy: Kiełcznicę i Drzewiczkę z Brzuśnią. Najwyższe stany wód obserwuje się na wiosnę. Tereny zalewowe (zagrożenie „wodą stuletnią”) związane z Pilicą dotyczą gm. Odrzywół oraz Drzewiczką – gminy: Odrzywół oraz Klwów i Rusinów.

Rzeki powiatu należą do niewielkich z wyjątkiem Pilicy. Ich górne odcinki mają charakter potoków górskich (w obrębie Garbu Gielniowskiego), środkowe i dolne – rzek nizinnych (Równina Radomska). Ogólnie biorąc, kierunek ich płynięcia zwrócony jest ku północy i północnemu - wschodowi. W większości zachowały swoją naturalność.

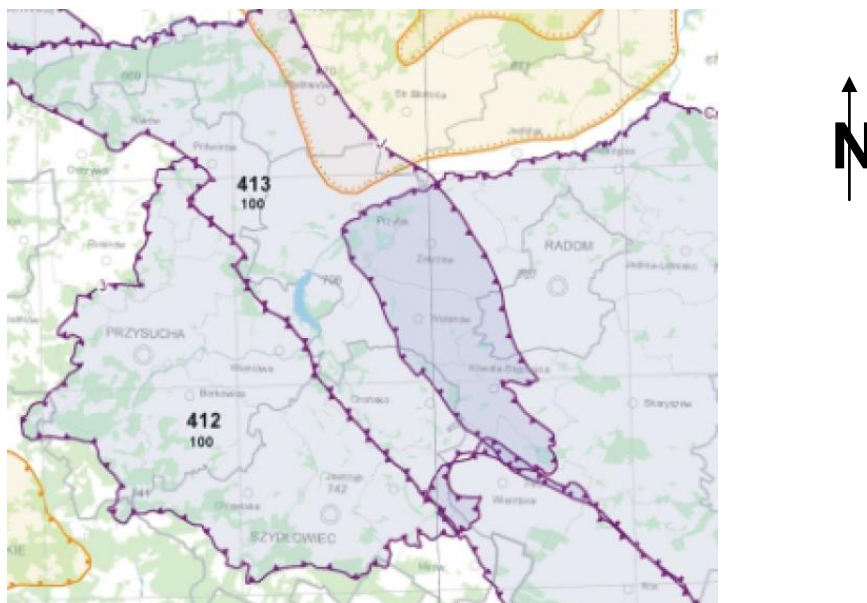
Uzupełnieniem sieci rzecznej na terenie powiatu są zbiorniki wodne, zajmujące łącznie powierzchnię 358,74 ha (50 obiektów małej retencji posiada pojemność 3198,7 tys. m³) i zbiornik zaporowy w Domaniowie na rzece Radomce o pow. 500 ha (w gminie Wieniawa 449 ha).

Retencją jest zdolność zatrzymywania wody przez elementy środowiska. Właściwości retencyjne lasów, gleb, obniżeń terenowych, wód powierzchniowych itp. mają wpływ na regulację i kontrolę obiegu wody w środowisku.

Retencja wód powierzchniowych polega na gromadzeniu wody w naturalnych i sztucznych zbiornikach: rzekach, oczkach wodnych, rowach melioracyjnych. Gęsta sieć rowów melioracyjnych związana jest z doliną Pilicy i Drzewiczki (gm. Odrzywół), Wiązownicy (gm. Potworów) i Radomki (gm. Przysucha i Wieniawa).

4.2.4. Wody podziemne

Gminy Powiatu Przysuskiego: Borkowice, Wieniawa, Potworów, prawie cały obszar gminy Przysucha i części gmin: Odrzywół, Klwów, Rusinów, Gielniów znajdują się w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Goszczewice – Szydłowiec”. Jest on zasadniczym poziomem wodonośnym wieku dolnojurańskiego i środkowojurańskiego mającym znaczenie użytkowe. Jest to zbiornik szczelinowo-porowy (piaskowce) w południowej części i szczelinowo-krasowy (wapienie) w części północnej i zachodniej. Ze względu na duże zaangażowanie tektoniczne, warunki hydrogeologiczne są bardzo zróżnicowane i zależą od wykształcenia litologicznego.

Rysunek 2. Położenie GZWP nr 412 i 413 na terenie powiatu przysuskiego³

Wynikają stąd różne wydajności studni wynoszące od kilku do kilkudziesięciu m³/h. Wody charakteryzują się bardzo dużą zawartością żelaza. Zasobność GZWP jest mała, moduł zasobów dyspozycyjnych wynosi poniżej 1 l/s/km². Poziom ten narażony jest na zanieczyszczenia z powierzchni terenu, gdyż często zalega bardzo płytko i nie posiada izolacji. W całości objęty jest ochroną szczególną (OWO – wysoka ochrona wód i ONO – najwyższa ochrona wód).

Wody podziemne związane ze skałami wieku trzeciorzędowego występują w środkowej i północnej części powiatu. Związane są z piaskami stanowiącymi przewarstwienia iłów i mułków. Występują na głębokości od 30 do 90 m, wydajność poziomu waha się od 10 do 40 m³/h. Znaczenie użytkowe poziomu jest niewielkie.

Wody czwartorzędowe występują poza zasięgiem GZWP. Zwierciadło pierwszego poziomu wód gruntowych występuje na głębokości 0,5 – 1,5 m p.p.t. i zalega w przepuszczalnych utworach piaszczysto-żwirowych. W sąsiedztwie dolin i zagłębień terenu występują na głębokości od 2 do 4 m i płycej niż 2 m, na pozostałych obszarach wysoczyzny – występują głębiej niż 4 m.

4.2.5. Obszary leśne i chronione

Lasy zajmują 24 601,83 ha tj. 30,71 % powierzchni powiatu. Lasy publiczne stanowią 47 %, a prywatne – 54 % [GUS 2014]. Lasy państwowe administracyjnie należą do: Nadleśnictwa Przysucha (obręb Przysucha, obręb Rzeców), Nadleśnictwa Barycz (obręb Barycz), Nadleśnictwa Radom (obręb Radom), Nadleśnictwa Grójec (obręb Nowe Miasto).

Lasy wodochronne chronią zasoby wód siedliskowych wilgotnych i bagiennych oraz w rejonach źródliskowych rzek z towarzyszącymi im stawami, zapewniając prawidłową ich retencję, a tym samym korzystnie oddziałując na środowisko. Lasy wodochronne ustanowione są w obszarach leśnych gmin: Borkowice, Gielniów, Przysucha i Wieniawa.

Zagrożenia lasów

Stan zdrowotny lasów w powiecie przysuskim jest zróżnicowany. Głównym zagrożeniem

³ źródło PIG [2016]

lasów są zmiany środowiska przyrodniczego spowodowane działalnością człowieka:

- przestrzenna struktura lasów tj. rozdrobnienie i rozproszenie kompleksów leśnych powoduje niską odporność na antropopresję,
- zanieczyszczenie powietrza, gleb i wód (uszkodzenia przemysłowe),
- zmiany stosunków wodnych przyczyniające się do osłabienia drzew i zwiększenia ich podatności na choroby i ataki szkodników,
- obniżenie poziomu wód gruntowych powoduje osłabienie drzew i podatność na ataki szkodników,
- podtapianie terenów leśnych,
- zbyt duży udział jednogatunkowych drzewostanów,
- lokalnie nadmierna penetracja rekreacyjna,
- zaśmiecanie lasów,
- pożary lasów.

Różnorodność funkcji, jakie pełnią lasy (ekologiczna, produkcyjna, społeczna) oraz potrzeba racjonalizacji struktury użytkowania ziemi (zagospodarowanie gruntów mało przydatnych dla rolnictwa) wskazują na potrzebę i możliwości zwiększenia powierzchni leśnej.

Lasy występujące na terenie powiatu to przede wszystkim drzewostan sosnowy. W mniejszym stopniu występuje brzoza, olsza, dąb i świerk pospolity.

Zadrzewienia śródpolne, szczególnie o charakterze pasowym spełniają na obszarach użytkowanych rolniczo funkcję zabezpieczającą przed procesami erozyjnymi. Na terenie powiatu najistotniejsze znaczenie ma to w gminach Potworów i Wieniawa, o największym wskaźniku rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Lasy chronione ze względu na uszkodzenia drzewostanów na skutek działalności przemysłu (II strefa uszkodzeń) ustanowione są w północnej części kompleksu leśnego w bezpośrednim sąsiedztwie kopalni „Zapniów” - gmina Przysucha.

Lasy szczególnie chronione (ochronne) ze względu na funkcję i charakter nie nadają się do wykorzystania rekreacyjnego i winny być chronione przed penetracją ludzi. Stanowią one 13,7 % powierzchni leśnej powiatu, a w granicach południowej jego części – 17,7 %.

Lasy państwowe uszkodzone przez przemysł (II strefa zagrożenia) występują w gminach: Przysucha i Wieniawa. Degradacja środowiska leśnego związana jest z zakończoną już działalnością wydobywczą – kopalnią gliny ogniotrwałej złoża „Kryzmarówka – Zapniów” (gm. Przysucha) oraz napływem zanieczyszczonego powietrza z sektora zachodniego (Bełchatów, Końskie, Opoczno) na ubogie siedliska leśne w gm. Wieniawa⁴.

Na terenie powiatu przysuskiego znajdują się obszary podlegające ochronie [GUS 2014]:

- obszary Natura 2000

- ✓ Dolina Pilicy PLB 140003 – 33026,16 ha (teren województwa mazowieckiego)
- ✓ Dolna Dolnej Pilicy PLH 140016 – 28039,76 ha (teren województwa mazowieckiego)
- ✓ Ostoja Brzeźnicka PLH 260026 – 267,02 ha (teren województwa mazowieckiego)⁵

- rezerваты przyrody o powierzchni – 73,50 ha

- obszary chronionego krajobrazu o łącznej powierzchni – 31 908,00 ha

- rezerваты i pozostałe formy ochr. przyrody na obszarach chronionego krajobrazu - 92,40 ha

- użytki ekologiczne - 71,80 ha

- 63 (pozycje) pomników przyrody

- 1 stanowisko dokumentacyjne

⁴ SRPP 2016

⁵ POSWM 2011

5. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE I GOSPODARCZE POWIATU PRZYSUSKIEGO

5.1. Demografia

Powiat przysuski na koniec 2014 roku liczył 43 302 mieszkańców. Według danych GUS wskaźniki ludności dla powiatu przysuskiego przedstawiają się następująco:

- udział ludność w wieku przedprodukcyjnym – 18,5 %,
- ludność w wieku produkcyjnym – 61,8 %,
- ludność w wieku poprodukcyjnym – 19,7 %,
- zmiana liczby mieszkańców na 1000 osób – (- 2,1),
- ludność na 1 km² wynosi 54 osoby,
- wskaźnik kobiet na 100 mężczyzn – 102.

Dane statystyczne dotyczące demografii przedstawiają poniższe zestawienia.

Tabela 1. Liczba ludności gmin wchodzących w skład powiatu przysuskiego w latach 2011 – 2015

Gmina/miasto	2011	2012	2013	2014	2015
Borkowice	4556	4506	4488	4443	4394
Gielniów	4885	4843	4824	4850	4835
Klwów	3588	3561	3546	3520	3502
Odrzywół	4117	4107	4048	3975	3934
Potworów	4393	4366	4355	4341	4310
Przysucha*	12487	12443	12209	12257	12454
Rusinów	4346	4393	4391	4394	4407
Wieniawa	5601	5568	5547	5522	5484
Razem	43973	43787	43408	43302	43320

Źródło ; Urzędy Gmin *) miasto i gmina Przysucha

Łączna liczba mieszkańców na terenie powiatu przysuskiego w latach 2011 - 2015 wynosiła od 43 320 w 2015 roku do 43 973 w 2011 roku. Największą liczbę mieszkańców na terenie powiatu odnotowano w gminie i mieście Przysucha (2011.r.), natomiast najmniejszą w gminie Klwów (2015 r.). Ogólnie w analizowanych latach zaznaczył się spadek liczby mieszkańców powiatu przysuskiego o 1, 5 %.

Największa liczba mieszkańców na terenie powiatu przysuskiego przypadająca na 1 km² została odnotowana na terenie gminy i miasta Przysucha (tab.2). Najniższy wspomniany wskaźnik odnotowano na terenie gminy Klwów i Odrzywół. W Rusinowie stwierdzono dodatni przyrost naturalny. Największy udział ludności w wieku; przedprodukcyjnym zanotowano w gminie Potworów, produkcyjnym w gminie i mieście Przysucha, a poprodukcyjnym w gminie Gielniów.

Tabela 2. Szczegółowe dane demograficzne gmin powiatu przysuskiego w 2014 roku

Gmina/miasto*	Liczba ludności		Ludność na 1km ²	Przyrost naturalny (‰)	Ekonomiczne grupy wieku (%)		
	Mężczyźni	Kobiety			Przedprodukcyjny	Produkcyjny	Poprodukcyjny
Borkowice	2178	2224	51	-1,9	17,4	61,6	21
Gielniów	2330	2343	59	0,0	18	60	22,1

Klwów	1704	1764	40	-7,2	19,2	60,8	20
Odrzywół	2049	1924	40	-5,8	19,9	59,4	20,7
Potworów	2164	2135	53	-1,9	20,4	62,9	16,8
Przysucha*	5956	6301	67	-1,0	17,1	63,2	19,7
Rusinów	2185	2194	53	1,8	19,6	61,1	19,3
Wieniawa	2716	2721	52	-0,4	19,5	62,1	18,4

Źródło ; GUS *) miasto i gmina Przysucha

5.2. Mieszkalnictwo

Największą liczbą i powierzchnią mieszkań wyróżnia się Przysucha. Z kolei największa wartość przeciętna powierzchni 1 mieszkania została zaobserwowana na terenie gminy Potworów. W gminie Klwów stwierdzono najwyższą wartość przeciętnej powierzchni na 1 osobę. Gminę Odrzywół charakteryzuje największą liczbą mieszkań na 1000 mieszkańców.

Tabela 3. Liczba mieszkań i powierzchnia użytkowa mieszkań w gminach powiatu przysuskiego w 2014 roku

Gmina/miasto*	Liczba mieszkań	Powierzchnia mieszkań [m ²]	Przeciętna powierzchnia 1 mieszkania [m ²]	Przeciętna powierzchnia na 1 osobę [m ²]	Mieszkania na 1000 mieszkańców
Borkowice	1671	119011	71,2	27	379,6
Gielniów	1706	126836	74,3	27,1	365,1
Klwów	1263	104610	82,8	30,2	364,2
Odrzywół	1538	115715	75,2	29,1	387,1
Potworów	1251	112662	90,1	26,2	291
Przysucha*	4153	301492	72,6	24,6	338,8
Rusinów	1235	101481	82,2	23,2	282
Wieniawa	1780	141403	79,4	26	327,4

Źródło; GUS *) miasto i gmina Przysucha

Wyposażenie mieszkań (% ogółu mieszkań) na terenie powiatu przysuskiego w instalacje przedstawia się następująco:

- wodociąg: miasto – 97,2 %, tereny wiejskie – 80,3 %,
- łazienka: miasto – 94,4 %, tereny wiejskie – 64,5 %,
- centralne ogrzewanie: miasto – 90,6 %, tereny wiejskie – 55,1 %.

Tabela 4. Stopień wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w poszczególnych gminach powiatu w 2014 roku

Gmina/miasto*	Wodociąg [%]	Łazienka [%]	Centralne ogrzewanie [%]
Borkowice	76,4	54	50,3
Gielniów	81,1	66,5	57,5
Klwów	81,2	64,8	52,5
Odrzywół	86,9	62,7	51
Potworów	80,7	63,5	52,1
Przysucha*	82,1	70,5	63,3
Rusinów	84,1	67,6	58,5
Wieniawa	72	65,6	53

Źródło; GUS * miasto i gmina Przysucha

Największy udział mieszkań wyposażonych w instalację wodociagową odnotowano na terenie gminy Odrzywół (tab.4). Natomiast największy udział mieszkań posiadających łazienkę oraz centralne ogrzewanie dotyczy Przysuchy.

5.3. Sfera społeczna

Oświata

Poszczególne Gminy zapewniają edukację dzieci i młodzieży na poziomie podstawowym i gimnazjalnym. W powiecie znajdują się szkoły ponadgimnazjalne, oraz Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze i Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii, zarządzane przez Samorząd Powiatowy:

- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych i Mistrzostwa Sportowego w Lipinach
- Zespół Szkół Rolniczych w Borkowicach
- Zespół Szkół Nr 1 w Przysusze
- Zespół Szkół Nr 2 w Przysusze
- MOW w Rusinowie Koneckim, Kolonii Szczerbackiej, Kolonii Ossa, Goździkowie
- MOS w Goździkowie

Dla wspomagania wszechstronnego rozwoju dzieci w Przysusze działa Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna.

Służba zdrowia

W Powiecie przysuskim w poszczególnych gminach działają następujące placówki ochrony zdrowia:

- Gmina i Miasto Przysucha: Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Przysusze, wiejskie ośrodki zdrowia w Glińcu, w Ruskim Brodzie, w Sadach, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Puls” w Przysusze,
- Gmina Borkowice: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Borkowicach Filia nr 1 w Rzucowie, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Borkowicach,
- Gmina Gielniów: Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Gielniowie,
- Gmina Klwów: Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Klwowie,
- Gmina Odrzywół: Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Odrzycie,
- Gmina Potworów: Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Potworowie,
- Gmina Rusinów: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rusinowie,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Skrzynnie,
- Gmina Wieniawa: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wieniawie

Pomoc społeczna

W zakresie pomocy społecznej w poszczególnych gminach działają Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie z siedzibą w Przysusze.

Bezpieczeństwo publiczne

Na terenie powiatu w zakresie bezpieczeństwa publicznego działają:

- Komenda Powiatowa Policji,
- Powiatowa Straż Pożarna,
- Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych w poszczególnych gminach: Przysucha, Borkowice, Gielniów, Klwów, Odrzywół, Potworów, Rusinów, Wieniawa.

Kultura

Funkcje upowszechniania kultury w gminach powiatu pełnią przede wszystkim Dom Kultury oraz Biblioteki Gminne. W Przysusze działa Dom Kultury, Powiatowa Biblioteka Publiczna, Biblioteka Pedagogiczna w Radomiu Filia w Przysusze oraz Muzeum im. Oskara Kolberga w Przysusze.

W powiecie organizowane są imprezy cykliczne o zasięgu ponadregionalnym. Do najbardziej rozpowszechnionych należą corocznie organizowane Dni Przysuchy z Dniami Kolbergowskimi, Dzień Papryki organizowany w Klwowie i Święto Papryki organizowane w Potworowie. Na terenie powiatu przysuskiego znajdują się liczne zabytki kultury materialnej. Należą do nich cenne zabytki architektoniczne:

Gmina Borkowice

- Zespół pałacowy z przełomu XVIII-XIX wieku w Borkowicach obejmujący pałac (nr rej.: 247/A z 20.03.1984), park (nr rej.: P-II-1 z 21.12.1947 oraz 292/A z 19.07.1985 i z 7.05.1998) i spichlerz (nr rej.: 15-II-1 z 22.09.1947, 568/A z 11.12.1970 oraz 33/A z 25.04.1980)
- Dom rządcy przełom XIX i XX wieku w Borkowicach
- Czworaki podworskie XIX wiek w Borkowicach
- Kościół parafialny pw. św. Krzyża i św. Mateusza w Borkowicach (nr rej.: 427/A z 25.01.1957, 377/A z 21.06.1967 oraz 32/A z 25.04.1980)
- Budynek plebanii z 1916 roku w Borkowicach
- Dom parafialny z 1931 roku w Borkowicach
- Organistówka z 1919 roku w Borkowicach
- Kaplica na Krakowej Górze z 1933 roku w Borkowicach
- Dwór z 1914 roku w Ninkowie
- Młyn z 1953 roku w Radestowie
- Dwór koniec XIX wieku w Ruszkowicach
- Zespół dworski z połowy XIX wieku w Rzuconie (nr rej.: 805 z 16.11.1972 oraz 276/A/84 z 20.11.1984 i z 22.01.1997) obejmujący dwór i park
- Dwór drewniany z XX wieku w Rzuconie
- Młyn z XX wieku w Rzuconie
- Budynek dawnej szkoły XX wieku w Rzuconie
- Leśniczówka Gucin z 1905 roku w Rzuconie

Gmina Gielniów

- Kościół parafialny pw. św. Szymona i Judy Tadeusza, drewniany z 1780 roku w Bielinach (nr rej.: 440/A z 20.02.1957, 376/A z 21.06.1967 oraz 28/A z 25.04.1980)
- Kościół parafialny pw. św. Ładysława w Gielniowie (nr rej.: 439/A/57 z 19.02.1957, 735/A/72 z 19.04.197 oraz 62/A z 5.03.1981)
- Kaplica w Gielniowie (nr rej. jak wyżej)

Gmina Klwów

- Grodziska wczesnośredniowieczne w miejscowości Klwów, obiekt wybudowany w dwu fazach: w pierwszej - niewielki gro-dek datowany na XIII wiek, w drugiej - dwór obronny powstały na przełomie XVI i XVII wieku
- Osada i cmentarzysko w Brzeskach, datowane na I - III w., zachowane groby i fragment kręgu kamiennego; w osadzie pozostałość 2 pieców, jamy gospodarcze typu mieszkalnego

- Kościół parafialny pw. św. Macieja z 1491 roku w Klwowie, zbudowany w 1491 r., obiekt murowany z cegły i kamienia w stylu gotyckim przebudowany na przełomie XIX i XX wieku (nr rej.: 288/A z 24.04.1985)
- Kościół parafialny pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusowego wybudowany w latach 1924 – 1931 (nr rej. : 390/A z 30.08.1988)
- Klwów – plebania - pierwsze ćwierćwiecze XX w. – murowana
- Przysławowice Duże Kolonia – kapliczka murowana – pierwsze ćwierćwiecze XX wieku
- Sady Kolonia – dwór murowany – przełom XIX i XX wieku
- Kościół Parafialny pw. Najświętszego Serca Jezusowego, zbudowany w latach 1924-31 w Sadach (Sady Kolonia)

Gmina Odrzywół

- Kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny, drewniany z 1765 roku, w miejscowości Łęgonice Małe (nr rej.: 438/A/57 z 4.02.1957, 339/A z 23.06.1967 oraz 85/A z 15.03.1981)
- Budynek plebani w Odrzywole z XVIII wieku (837/A z 30.01.1957, 341/A z 21.06.1967 oraz 94/A z 15.03.1981)
- Kościół parafialny w Odrzywole zbudowany w latach 1893-1913 (nr rej.: 371/A z 5.01.1988)
- Kaplica dworska pw. św. Teresy w miejscowości Ossa (Kolonia Ossa) z XVIII wieku (nr rej.: 780 z 30.05.1972 oraz 444/A z 6.08.1990)

Gmina Potworów

- Historyczny zespół urbanistyczny Potworowa (XVIII wiek zabytkowy park z osią alei, stary rynek z zabudowanymi pierzejami, karczma z XIX wieku) (nr rej.: 302/A z 19.07.1985)
- Kościół parafialny pw. Św. Doroty w Potworowie zbudowany w latach 1861-80 (nr rej.: 281/A z 1.03.1985)
- Kaplica w Kol. Rdzuchów XVIII wiek
- Karczma z pierwszej połowy XIX wieku w Potworowie (nr rej.: 393/A z 12.09.1988)

Gmina i Miasto Przysucha

- Zespół dworski – dwór, park, lamus w Przysusze. Zbudowany został w drugiej połowie XIX wieku, rozbudowany i przebudowany na początku XX wieku. W niewielkiej odległości znajduje się lamus będący na początku XVIII wieku kaplicą (nr rej.: 873/A z 16.04.1962, 653/A z 14.01.1972 oraz 140/A z 15.03.1982 i z 31.07.1997)
- Zespół dworski w Zbożenniu (XVIII wiek) z wartościowym pod względem architektonicznym pałacem i otaczającym go parkiem (nr rej.: 849/A z 22.06.1959, 375/A z 23.06.1962 oraz 205/A z 14.04.1983 i z 31.07.1997)
- Kościół parafialny p.w. świętych Jana Nepomucena i Ignacego Loyoli w Przysusze, zbudowany w latach 1780-86. Charakterystycznymi cechami obiektu są: architektura zewnętrzna oraz ołtarz główny (nr rej.: 280/A z 16.10.1956, 372/A z 21.06.1967 oraz 57/A z 17.11.1980)
- Kościół pod wezwaniem św. Teresy w Ruskim Brodzie, okres budowy 1926-30 wybudowany w stylu neogotyckim (nr rej.: 389/A z 30.08.1988)
- Kościół pod wezwaniem św. Wojciecha w Skrzyńsku wybudowany w latach 1760-68 z zachowanym rokokowym wyposażeniem. W kościele znajduje się obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z pierwszej połowy XV wieku (nr rej.: 435/A/57 z 27.01.1957, 374/A z 21.06.1967 oraz 150/A z 16.03.1982)

- Kościół pod wezwaniem NMP w Smogorzowie, zbudowany około 1384 roku w stylu gotyckim. Pod kaplicą Pana Jezusa spoczywają zwłoki Michała Sienkiewicza pradiadka pisarza Henryka (nr rej.: 434/A/57 z 27.01.1957, 654/A z 14.01.1967 oraz 151/A z 16.03.1982)
- Cmentarz rzymsko-katolicki (najstarsza część z nagrobkami) w Skrzyńsku, pierwsza poł. XIX, (nr rej.: A-1114 z 17.01.2013)
- Kaplica grobowa rodziny Dembińskich w Skrzyńsku, druga poł. XIX, (nr rej.: jak wyżej)
- Synagoga (nr rej.: 505-VIII-28 z 31.12.1949, 41/A z 1.03.1967 oraz 128/A z 12.02.1982) i cmentarz żydowski (nr rej.: 405/A z 3.04.1989) w Przysusze. Synagoga została wybudowana około 1780 roku na cmentarzu żydowskim. Jej podstawowymi elementami są: sala modlitwenna męska i znajdujące się nad przedsionkiem pomieszczenie dla kobiet. W centrum sali głównej znajduje się ołtarz na rodłał zwieńczony stiukowymi gryfami
- Parki w Smogorzowie (z przełomu XVIII i XIX wieku) (nr rej.: 303/A z 19.07.1985 i z 31.07.1997) i Skrzyńsku (z przełomu XIX i XX wieku) (nr rej.: 294/A z 19.07.1985)
- Lokalne dobra kultury: domy drewniane, stanowiska archeologiczne, grodziska średniowieczne
- Chałupa nr 4 (z podcieniami), drewniana, XVIII, (nr rej.: 198 z 25.05.1955 oraz 473 z 15.04.1967)
- Gminna Ewidencja Zabytków zawiera 177 kart z opisami i zdjęciami zabytków architektonicznych na terenie gminy i miasta Przysucha.

Gmina Rusinów

- Drewniany kościół w Rusinowie wzniesiony w 1926 roku wraz z zabytkową dzwonnica
- Murowany kościół w Nieznamierowicach pod wezwaniem św. Andrzeja budowany w latach 1924-33, który został wzniesiony w miejsce spalonego pochodzącego z 1782 roku (nr rej.: 386/A z 15.05.1988)
- Zespół pałacowo - parkowy z XVIII wieku w Rusinowie (nr rej.: 852/A/59 z 29.06.1959, 373/A z 21.06.1967 oraz 200/A z 14.04.1983 i z 5.11.2009)
- Zagroda nr 47 w miejscowości Zychorzyn z początku XX wieku (nr rej.: 310/A z 13.08.1985)

Gmina Wieniawa

- Kościół parafialny pw. św. Katarzyny w Wieniawie ze słynnym obrazem Matki Boskiej Wieniawskiej z początku XVI wieku (nr rej.: 448/A/57 z 27.02.1957, 378/A z 21.06.1967 oraz 183/A z 15.10.1982)
- Kościół parafialny pw. św. Szczepana renesansowy w Skrzynnie (nr rej.: 436 z 27.01.1957, 655/A z 14.01.1972 oraz 149/A z 16.03.1982)
- Cmentarz rzymsko-katolicki, z nagrobkami, XIX – początek XX w Wieniawie (nr rej.: A-1115 z 15.02.2013)
- Dawny dom gminy z 1920 roku w Wieniawie (nr rej.: 455/A z 25.01.1991)
- Zespół dworski z początku XIX, obejmujący dwór oraz park w Wieniawie (nr rej.: 792/A z 16.09.1972)⁶

5.4. Infrastruktura techniczna

Udział korzystających z wodociągu na terenie powiatu przysuskiego waha się od 73,5 % (gm. Wieniawa) do 99,7 % (gm. Klwów). W przypadku kanalizacji udział ten waha się od 7,8 % (gm. Borkowice) do 65 % (gmina i miasto Przysucha) (tab.5).

⁶ SRL 2016

Tabela 5. Korzystający z instalacji infrastruktury technicznej w gminach powiatu przysuskiego w 2014 roku

Gmina/miasto	Wodociąg [%]	Kanalizacja [%]
Borkowice	97,9	19,1
Gielniów	98	16,8
Klwów	99,7	7,8
Odrzywół	85,9	32,5
Potworów	83	23,8
Przysucha	94,8	65
Rusinów	86,9	14,7
Wieniawa	73,5	12

Źródło: Urzędy Gmin, GUS

Zaopatrzenie w wodę i gospodarka ściekowa

Najdłuższa sieć wodociągowa występuje na terenie gminy i miasta Przysucha (109,8 km). Z kolei najkrótszą odnotowano na terenie gminy Rusinów (64,7 km). Najwyższy wskaźnik zwodociągowania odnotowano na terenie gminy Borkowice, Gielniów i Odrzywół (100 %), a najniższy na terenie gminy Wieniawa (72 %).

Sieć kanalizacyjną o największej długości stwierdzono na terenie gminy i miasta Przysucha (49,4 km), a najkrótszej w gminie Klwów (3,8 km). Najwyższy poziom skanalizowania odnotowano także na terenie gminy Gielniów (50 %), a najniższy na terenie gminy Wieniawa (9 %).

Tabela 6. Stan sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminach powiatu przysuskiego w 2014 roku

Gmina/miasto	Długość sieci wodociągowej [km]	Wskaźnik zwodociągowania [%]	Długość sieci kanalizacyjnej [km]	Wskaźnik skanalizowania [%]
Borkowice	66,4	100	26,6	30
Gielniów	64,72	100	9,38	50
Klwów	79,2	95	3,8	10
Odrzywół	75,9	100	22,5	32,5
Potworów	82,7	90,5	29,8	25,34
Przysucha	109,8	99	49,4	39
Rusinów	64,7	98,4	8,72	18,32
Wieniawa	92,8	72	20	9

Źródło: Urzędy Gmin

Wskaźniki zwodociągowania na terenie gmin powiatu są różne, ale zaznacza się wyraźna dysproporcja w długości sieci wodociągowej w stosunku do długości sieci kanalizacyjnej. W gminach wiejskich sieć kanalizacyjna jest słabo rozwinięta.

Zaopatrzenie w ciepło

Gminy wiejskie na terenie powiatu nie posiadają sieci ciepłowniczej. W zabudowie mieszkaniowej głównie korzysta się z własnych kotłowni i instalacji c.o. opalanych głównie paliwem stałym. Większe źródła ciepła działają w większych obiektach usługowych i obiektach użyteczności publicznej.

Tabela 7. Kotłownie i sieć ciepła na terenie powiatu przysuskiego w 2014 roku

Powiat	Kotłownie ogółem	Długość sieci ciepłej przemysłowej [km]	Długość sieci ciepłej przyłączy do budynków i innych obiektów [km]
Przysuski	54 szt.	4,8	6,2

Źródło: GUS

Zaopatrzenie w gaz

W powiecie przysuskim żadna miejscowość nie jest zgazyfikowana. Do celów bytowych mieszkańcy używają gazu w butlach. Dostępność i liczba punktów wymiany butli gazowych zaspokajają lokalne potrzeby w tym zakresie.

Elektroenergetyka

Powiat przysuski zasilany jest w energię elektryczną liniami napowietrznymi i kablowymi 15 kV wychodzącymi z GPZ-tów zlokalizowanych w Przysusze i Końskich.

Układ sieci rozdzielczych w powiecie tworzą linie 15 kV — napięcie średnie i 0,4 kV — napięcie niskie.

Administratorem sieci energetycznej 110 kV znajdującej się na terenie powiatu przysuskiego jest PGE Rejonowy Zakład Energetyczny Najwyższych Napięć w Radomiu, a sieci średniego i niskiego napięcia, PGE Rejonowy Zakład Energetyczny w Końskich.

Tabela 8. Stan ilościowy urządzeń energetycznych na terenie powiatu przysuskiego

Nazwa	Jednostka	Siec/urządzenie
Długość linii napowietrznych wysokiego napięcia	km	-
Długość linii kablowych wysokiego napięcia	km	31,78
Długość linii napowietrznych średniego napięcia	km	490
Długość linii kablowych średniego napięcia	km	16,64
Długość linii napowietrznych niskiego napięcia	km	596,793
Długość linii kablowych niskiego napięcia	km	116,58

Źródło : PGE [2016]

Największą długością na terenie powiatu wyróżniają się linie napowietrzne niskiego napięcia.

Telekomunikacja

Gminy powiatu oraz miasto są strefonizowane siecią naziemną, a mieszkańcy mają dostęp do Internetu różnego typu. Ponadto na terenie powiatu zlokalizowane są stacje telefonii komórkowej (16 szt.) oraz przekaźnik radiowo – telewizyjny (szt.1.)⁷⁸.

System komunikacyjny

Podstawowy układ komunikacyjny powiatu przysuskiego tworzą:

drogi krajowe - łączące województwa łódzkie, mazowieckie i lubelskie

- Nr 12 Piotrków Trybunalski – Przysucha – Radom – Puławy – 31,589 km ;
- Nr 48 Tomaszów Mazowiecki – Klwów – Potworów – Białobrzegi – Kock -25,433 km;

drogi wojewódzkie

⁷ http://www.uk.gov.pl/mapa/?map_tab=2

⁸ <http://beta.btsearch.pl/?dataSource=ukelocations&network=&standards=&bands=¢er=51.446268%2C20.656644&zoom=12>

- Nr 727 Klwów - Przysucha – Szydłowiec – 36,337 km;
- Nr 729 Przysławowice Duże – Potworów – 4,394 km;
- Nr 740 Radom- Przytyk – Potworów - 4,735 km;
- Nr 749 Przysucha – Końskie – 15,308 km.

Do dróg powiatowych zalicza się drogi, stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą. Na terenie powiatu przysuskiego do rangi dróg powiatowych zostało zaliczonych 46 ciągów drogowych o łącznej długości 300,128 km.

Tabela 9. Wykaz dróg powiatowych na terenie powiatu

Lp.	Nr	Nazwa drogi	Długość w [km]
1	1108 W	Olszowa-Ulów-Klwów	5,920
2	1109 W	Jabłonna-Ulów	2,109
3	1689 W	gr. woj. Myślakowice - Różanna - Wysokin	11,753
4	1694 W	Nowe Miasto - Ulów	4,300
5	1695 W	Wólka Magierowa - Brzeski - Klwów	6,432
6	3301 W	Skrzynno-Borkowice-Bryzgów	11,227
7	3302 W	Janów-Borkowice	4,827
8	3303 W	Ruszkowice-Zdonków-Ryków	6,267
9	3304 W	Sokolniki Mokre-Politów-Radestów	8,694
10	3305 W	Zawady-Koryciska-Pogroszyn	4,904
11	3306 W	Ruski Bród-	7,169
12	3307 W	dr. Nr 749 - Kol. Szczerbacka - gr. woj	3,280
13	3309 W	Gielniów-Gałki-Zielonka	8,204
14	3310 W	Pomyków-Skrzyńsko-stacja kolejowa	4,907
15	3311 W	Rusinów-Brogowa-Janików	8,221
16	3312 W	Potworów-Rdzuchów Kol.-Bąków	11,984
17	3313 W	Drzewica - Rusinów - Sady Kol.	15,194
18	3314 W	Odrzywół-Kadź-Łojków	11,184
19	3315 W	Klwów-Sulgostów-Nieznamierowice	10,305
20	3316 W	Jelonek-Sulgostów	2,600
21	3317 W	Drażno-Przysławowice Małe	2,941
22	3318 W	Wola Gałęcka-Gałki	3,260
23	3319 W	Pomyków-Kłonna	15,403
24	3320 W	Karczówka-Goździków	3,874
25	3321 W	Zychorzyn-Jastrząb - dr. kraj	5,275
26	3322 W	Drzewica-Bieliny-Gielniów	5,722
27	3323 W	Stanisławów-Ossa-Drzewica	4,855
28	3324 W	Różanna-Stanisławów-Wysokin	12,273
29	3325 W	Ulów-Kłudno	2,008
30	3326 W	Podczasza Wola-Kozieniec-Potworów	5,029
31	3327 W	Kozieniec - do drogi Nr 740	1,048
32	3328 W	Długie-Grabowa	5,109
33	3329 W	Potworów-Janki-Skrzyńsko	19,912
34	3330 W	Sady-Janki	4,01
35	3331 W	Dębiny-Plec-Brudnów	7,284
36	3332 W	Janików-Sokolniki Suche - do drogi Nr 12	10,773
37	3333 W	Komorów-Skrzynno	1,989
38	3334 W	Wir-Goszczewice-Przytyk	0,438
39	3335 W	Wir-Ostrołęka-Potkanna	2,547
40	3336 W	Wieniawa-Przytyk-Jedlińsk	6,802
41	3338 W	Jabłonica-Smagów-Pawłów	10,787
42	3339 W	Kochanów-Smagów-Krzcięcin	5,704
43	3340 W	Długa Brzezina-Bryzgów-Stefanków	6,866
44	3341 W	Jabłonica-Pogroszyn	3,176
45	3342 W	Niska Jabłonica-Zawonia-Ostałów	0,373
46	3354 W	Konary-Żmijków	3,189
Ogółem			300,128

Źródło: PZDP [2016]

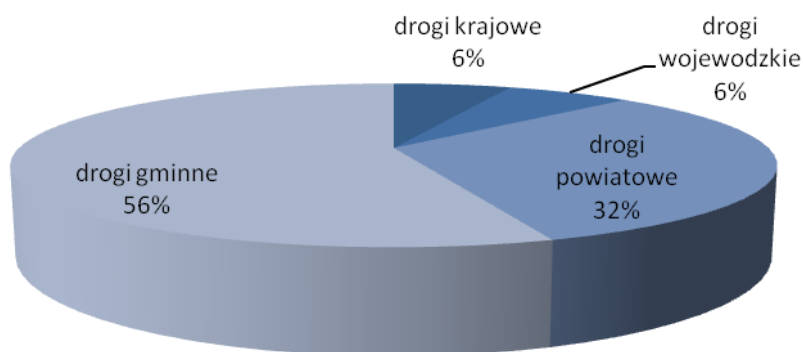
Długość dróg gminnych w powiecie przysuskim wynosi 521,200 km. Najdłuższą sieć wspomnianych dróg odnotowano na terenie gminy Potworów o długości 84,838 km, natomiast najkrótszą o długości 42,500 km na terenie gminy Rusinów.

Tabela 10. Stan sieci dróg gminnych na terenie powiatu

Gmina/ miasto	Długość [km]
Borkowice	55,000
Gielniów	83,000
Klwów	60,000
Odrzywół	47,420
Potworów	84,838
Przysucha*	82,442
Rusinów	42,500
Wieniawa	66,000
Razem	521,200

Źródło: Urzędy Gmin *miasto i gmina

Łączna długość dróg na terenie powiatu wynosi 939,124 km. Największy udział stanowią drogi gminne 56 %, natomiast najmniejszy przypada na drogi krajowe i wojewódzkie po 6 %.

Rysunek 3. Udział poszczególnych kategorii dróg w sieci drogowej powiatu przysuskiego

Źródło Opracowano na podstawie danych GUS

Infrastruktura drogowa powiatu przysuskiego obejmuje 232 przepusty drogowe oraz 30 mostów - 2 mosty stalowe, 21 żelbetowych i 7 sprężonych.

Transport publiczny na terenie powiatu przysuskiego obejmuje usługi świadczone przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej oraz prywatnych przewoźników. Rozwój rynku usług przewozowych znacznie ułatwiło połączenie z poszczególnymi miejscowościami na terenie powiatu.

Przez teren powiatu przebiega linia kolejowa nr 22 Tomaszów Mazowiecki - Radom o długości 24 km, która umożliwia komunikację z sąsiednimi rejonami województwa mazowieckiego oraz innymi województwami na kierunku wschód – zachód. Stacje kolejowe na terenie powiatu znajdują się w miejscowości Skrzyńsko i Wieniawa.

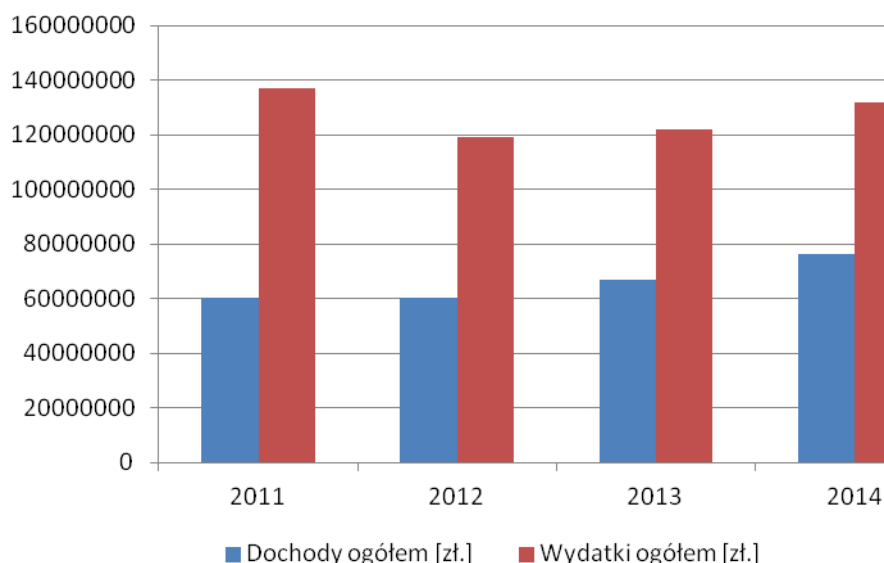
6. DZIAŁALNOŚĆ SAMORZĄDU POWIATU W LATACH 2011-2014

6.1. Dochody i wydatki budżetu Powiatu Przysuskiego

Najwyższy poziom osiągniętych dochodów przez samorząd powiatu w analizowanym okresie odnotowano w 2014 roku (76 124 921,47 zł.), natomiast najniższy w 2012 roku (60 131 891,66 zł.), co wykazuje tendencję wzrostową (o 15 763 613,35 zł.).

Najwyższą kwotę wydatkowanych środków odnotowano w 2011 roku (136 892 387,25 zł.), a najniższą w 2012 roku, co ogólnie potwierdza spadek wydatków (o 4 877 010,55 zł.).

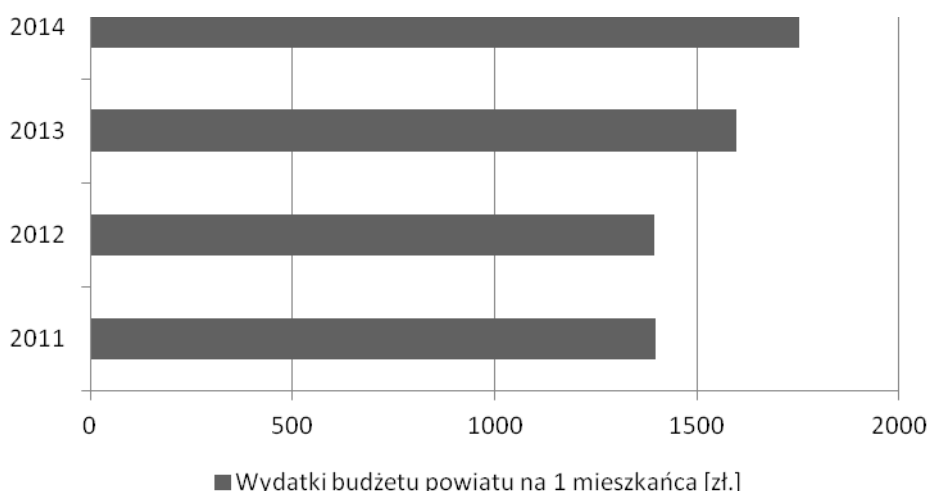
Ogólnie udział poniesionych wydatków wykazuje przewagę o 30 % w stosunku do uzyskanych dochodów w budżecie Powiatu Przysuskiego.

Rysunek 4. Dochody i wydatki budżetu Powiatu Przysuskiego

Źródło Opracowano na podstawie danych GUS

Uzyskane dochody w przeliczeniu na statystycznego mieszkańca powiatu w latach 2011 – 2014 wynoszą od 1429,78 zł. do 1775,76 zł., co wykazuje tendencję wzrostową o 345,98 zł.

Rysunek 5. Wydatki budżetu Powiatu Przysuskiego na 1 mieszkańca

Źródło; Opracowano na podstawie danych GUS

Poziom poniesionych wydatków na przeciętnego mieszkańca powiatu przysuskiego waha się od 1394,79 zł. do 1751,74 zł., co potwierdza wzrost.

Udział w budżecie Powiatu Przysuskiego uzyskanych dochodów jak i poniesionych wydatków w przeliczeniu na statystycznego mieszkańca jest taki sam (po 25 %).

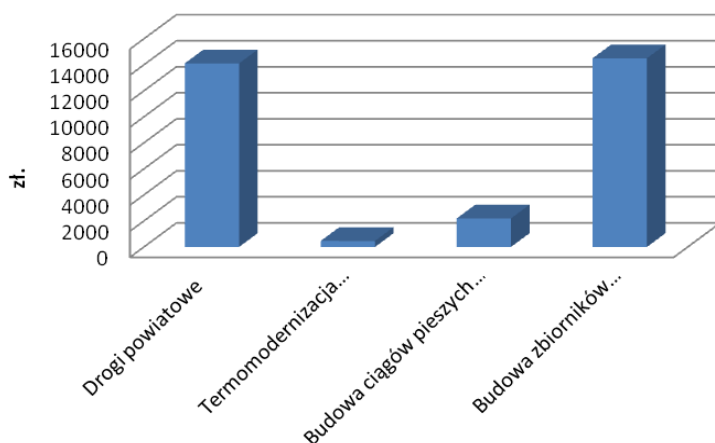
Tabela 11. Dochody i wydatki budżetu Powiatu Przysuskiego na 1 mieszkańca w latach 2011-2014

Lata	2011	2012	2013	2014
Dochody	1429,78	1386,58	1552,23	1775,76
Wydatki	1397,92	1394,79	1598,82	1751,74
RAZEM	2827,70	2781,37	3151,05	3527,50

Źródło: GUS

6.2. Dotychczasowe działania z zakresu ochrony środowiska

Największe wydatki z budżetu Powiatu Przysuskiego w latach 2011 – 2014 wystąpiły w pozycji – budowa zbiorników retencyjnych. Najniższe wydatkowanie środków wystąpiło w pozycji termomodernizacja budynków jednostek powiatowych.

Rysunek 6. Inwestycje służące ochronie środowiska zrealizowane przez Powiat Przysuski

Źródło : opracowano na podstawie danych GUS

7. OCENA STANU ŚRODOWISKA POWIATU PRZYSUSKIEGO – OBSZARY INTERWENCJI

7.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza atmosferycznego

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska na mocy ustawy Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r., poz. 672 z późn. zm) dokonuje corocznej oceny poziomów substancji w powietrzu we wszystkich strefach województwa. Klasyfikacja stref jest dokonywana w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U z 2012 r., poz. 1031).

Klasyfikując strefy według kryterium ochrony zdrowia uwzględniono cały obszar województwa (4 strefy), natomiast według kryterium ochrony roślin pominięto strefy będące aglomeracją, miastem o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys. mieszkańców, jak również mniejsze miasta znajdujące się w strefie zdefiniowanej, jako pozostały obszar województwa.

Klasyfikacji stref dokonuje się oddzielnie dla dwóch grup kryteriów ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ze względu na ochronę roślin, wydzielając strefy, dla których poziom:

- ✓ poziom substancji nie przekracza poziomów dopuszczalnych i docelowych – klasa **A**.
- ✓ stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny, lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji – klasa **B**
- ✓ stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, w przypadku, gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalny i poziomy docelowy - klasa **C** oraz dla ozonu
 - **klasa D1** – stężenia ozonu nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,
 - **klasa D2** – stężenia ozonu przekraczają poziom celu długoterminowego.

7.1.1. Pomiary zanieczyszczenia powietrza

Według zapisów ww. rozporządzenia w województwie mazowieckim klasyfikację dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu, PM 2,5 i PM 10, tlenku węgla, benzenu oraz pyłu ołowiu, arsenu, niklu, kadmu i benzo(a)pirenu w pyłe PM 10, a także ozonu wykonuje się w strefie mazowieckiej (PL 1404) do której należy powiat przysuski. Na terenie powiatu brak jest punktów pomiaru zanieczyszczenia powietrza.

We wszystkich punktach pomiarowych w strefie mazowieckiej odnotowano w 2012 roku bardzo duże przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Najwyższe stężenie średnioroczne zanotowano w Otwocku. Przekraczało poziom docelowy blisko ośmiokrotnie. W tym mieście również notowano najwyższe stężenia 24-godzinne, z których maksymalne przekroczyło 100 ng/m³. Najwyższe stężenie benzo(a)pirenu ze źródeł powierzchniowych zlokalizowanych na terenie strefy mazowieckiej, wystąpiły przy najwyższych wartościach stężeń średniorocznych w Siedlcach (1,93 ng/m³), w powiecie legionowskim (1,72 ng/m³) i w powiatach mińskim i wołomińskim (1,6 ng/m³) czyli na obszarze, gdzie emisja zanieczyszczeń jest duża, a gęsta zabudowa utrudnia rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń.⁹

⁹ UCHWAŁA Nr 184/13 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu

Tabela 12. Klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony zdrowia

Nazwa strefy-mazowiecka	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy													
	SO ₂	NO ₂	PM 2,5 ¹⁾	PM 2,5 ²⁾	PM10	Pb	As	Cd	Ni	C ₆ H ₆	B(a)P	O ₃ ³⁾	O ₃ ⁴⁾	CO
Rok 2015	A	A	C	C1	C	A	A	A	A	A	C	A	D2	A

Źródło: WIOŚ [2016] ¹⁾faza I ²⁾faza II ³⁾wg poziomu docelowego ⁴⁾wg poziomu docelowego długoterminowego

Wyniki zawarte w tabeli 12 wykazują przekroczenia stężeń pyłu PM_{2,5}, PM₁₀, benzo (a) pirenu B(a)P i poziomy celu długoterminowego O₃. W przypadku pozostałych zanieczyszczeń: dwutlenek siarki SO₂, tlenek węgla CO, benzen C₆H₆, ołów Pb, arsen As, kadm Cd, nikiel Ni standardy imisyjne na terenie analizowanej strefy były dotrzymane.

Tabela 13. Wynikowe klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony roślin

Nazwa strefy – mazowiecka	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy			
	SO ₂	NO _x	O ₃ (AOT40)	
Rok 2015	A	A	poziom docelowy	poziom celu długoterminowego
			A	D2 ⁴⁾

Źródło: WIOŚ [2016] ⁴⁾wg poziomu docelowego długoterminowego

Wyniki zawarte w tabeli 13 nie wykazują wysokiego poziomu stężeń w przypadku oznaczenia SO₂ i NO_x. Natomiast poziomy celu długoterminowego dla ozonu według kryterium ochrony roślin zostały przekroczone.

Analiza otrzymanych poziomów stężeń monitorowanych zanieczyszczeń w 2015 r. wskazuje na zależność zmierzonych stężeń od warunków pogodowych. Zima spowodowała wysoką emisję zanieczyszczeń, pochodzących ze spalania paliw na cele grzewcze, co bezpośrednio przełożyło się na wysoki poziom emisji tych zanieczyszczeń, szczególnie w obszarach, gdzie dominująca jest powierzchniowa emisja indywidualna¹⁰.

Na terenie powiatu przewidywane jest obniżenie poziomu emisji benzo(a) piranu o 80 % do wielkości 49,4 kg/rok¹¹.

7.1.2. Źródła zanieczyszczenia powietrza

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza na terenie powiatu przysuskiego są:

- procesy technologiczne i procesy energetycznego spalania paliw (na terenie gmin/miasta funkcjonujące kotłownie komunalne),
- emisja punktowa - zorganizowana, pochodząca z działalności przemysłowej: jej źródła energetyczne to kotłownie oraz źródła technologiczne (zakłady przemysłowe). Z procesów energetycznego spalania paliw do atmosfery emitowane są przede wszystkim: dwutlenek siarki, tlenki azotu, pyły, tlenek węgla, oraz dwutlenek węgla. Źródła przemysłowe wprowadzają do powietrza substancje gazowe i pyłowe oraz związki organiczne, nieorganiczne metale ciężkie i substancje specyficzne,

¹⁰ UCHWAŁA Nr 164/13 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO z dnia 28 października 2013 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której zostały przekroczone poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM₁₀ i pyłu zawieszonego PM_{2,5} w powietrzu

¹¹ UCHWAŁA Nr 184/13 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu

- emisja powierzchniowa pochodząca z sektora bytowego: jej źródłami są lokalne kotłownie i paleniska domowe. Do powietrza emitowany jest dwutlenek siarki, tlenki azotu, pyłów, sadzy oraz tlenek węgla i węglowodory aromatyczne,
- emisja liniowa - generuje ją transport prywatny i publiczny (ze względu na natężenie ruchu pojazdy przemieszczające się drogami: krajowymi, wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi są podstawowym źródłem zanieczyszczenia powietrza). Ze środków komunikacji do powietrza emitowane są głównie: dwutlenek azotu, pyły i węglowodory aromatyczne. Emisja liniowa powstaje w procesach spalania paliw w pojazdach oraz w trakcie towarzyszących ruchowi pojazdów zjawisk (ścieranie nawierzchni dróg, opon, okładzin), a także w wyniku unosu pyłu z dróg.

Do obiektów mogących pogorszyć stan powietrza atmosferycznego w powiecie przysuskim zaliczane są głównie: zakłady przemysłowe, szkoły, ośrodki zdrowia, składowisko odpadów, oczyszczalnie ścieków i stacje paliw płynnych.

7.1.3. Stan infrastruktury mającej wpływ, na jakość powietrza

Znaczący dla stanu powietrza atmosferycznego jest stan infrastruktury ciepłowniczej (korzystanie ze zbiorczych systemów ciepłowniczych) oraz wykorzystywanie paliw do ogrzewania.

Sieć ciepłownicza

Siecią ciepłowniczą objęte jest tylko miasto Przysucha. Zarządza nią Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Przysusze. Z sieci tej w energię ciepłą z trzech kotłowni zaopatrywane są m.in. bloki na Osiedlu Południe 16 szt., bloki w centrum miasta 38 szt., budynek PKO, 2 apteki, Urząd Gminy i Miasta, Dom Kultury, PZU, odbiorcy indywidualni, Samorządowe Przedszkole nr 1 w Przysusze oraz Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Przysusze.

Gminy na terenie powiatu nie posiadają sieci ciepłowniczej. W zabudowie mieszkaniowej głównie korzysta się z własnych kotłowni i instalacji c.o. opalanych głównie paliwem stałym. Większe źródła ciepła działają w większych obiektach usługowych i obiektach użyteczności publicznej. Nadal zauważalne jest wykorzystanie węgla kamiennego.

Tabela 14. Lokalne kotłownie w gminach powiatu przysuskiego

Rodzaj obiektu	Rodzaj paliwa	Moc kotłowni/kotła [kW]
Przysucha		
Starostwo Powiatowe w Przysusze	olej opałowy	165
Powiatowy Zarząd Dróg	olej opałowy	27
Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Przysusze	propan butan	63
j.w.	olej	820
j.w.	węgiel kamienny	7030
Samorządowe Przedszkole nr 1 w Przysusze	-	z Domu Kultury
Publiczna Szkoła Podstawowa nr 1 w Przysusze	olej opałowy	540
Publiczna Szkoła Podstawowa w Ruskim Brodzie	olej opałowy	180
Publiczna Szkoła Podstawowa w Skrzyńsku	olej opałowy	200
Publiczne Gimnazjum w Przysusze	olej opałowy	390
Młodzieżowy Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Kolonii Szczerbickiej	olej opałowy	250
Zakład Szkół w Przysusze	olej opałowy	2500
Powiatowe Centrum Rekreacji i Sportu	olej opałowy	420
Prywatne Liceum Ogólnokształcące w Mariówce	olej opałowy	1050
Borkowice		

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Borkowicach	olej opałowy	170
Przedszkole w Ninkowie	węgiel opałowy	36
Szkoła Muzyczna w Ruszkowicach	olej opałowy	150
Zespół Szkół Ogólnokształcących w Rzucowie	olej opałowy	340
Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Rusinowie Koneckim	olej opałowy	250
Gminny Ośrodek Kultury w Rusinowie	olej opałowy	63
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Borkowicach	węgiel opałowy	25
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Borkowicach Filia nr 1 w Rzucowie	węgiel opałowy	20
Urząd Gminy w Borkowicach	olej opałowy	32
Niepubliczny Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Borkowicach	olej opałowy	720
Gielniów		
Urząd Gminy w Gielniowie	węgiel opałowy	75
Zespół Szkół Ogólnokształcących w Gielniowie	olej opałowy	690
Publiczna Szkoła Podstawowa w Bielinach	gaz propan - butan	75
Publiczna Szkoła Podstawowa w Rozwadach	gaz propan - butan	181
Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Goździkowie	olej opałowy	228
Klów		
Urząd Gminy w Klówie	węgiel opałowy	250
Zespół Szkół Samorządowych w Klówie	eko-groszek	350
Publiczna Szkoła Podstawowa w Kludnie	olej opałowy	300
Odrzywół		
Urząd Gminy w Odrzywole	węgiel opałowy	140
Przedszkole Samorządowe w Odrzywole	węgiel opałowy	140
Publiczna Szkoła Podstawowa w Odrzywole	węgiel opałowy	436
Publiczna Szkoła Podstawowa w Myślakowicach	olej opałowy	120
Młodzieżowy Ośrodek Szkolno Wychowawczy w Kolonii Ossa	olej opałowy	210
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych i Mistrzostwa Sportowego w Lipinach	węgiel opałowy	890
	olej opałowy	495
Dom Nauczyciela w Odrzywole	węgiel opałowy	-
Potworów		
Urząd Gminy w Potworowie	węgiel opałowy	110
Publiczne Gimnazjum im. Orłąt Lwowskich w Potworowie i Publiczna Szkoła Podstawowa w Potworowie	olej opałowy	300
Publiczna Szkoła Podstawowa w Wirze	miat opałowy	90
Publiczna Szkoła Podstawowa w Grabowej	węgiel opałowy	60
Publiczna Szkoła Podstawowa w Długiem	miat opałowy	90
Publiczna Szkoła Podstawowa w Rdzuchowie	miat opałowy	80
Rusinów		
Urząd Gminy w Rusinowie	węgiel opałowy	210
Kompleks budynków Zespołu Szkół ogólnokształcących w Rusinowie	olej opałowy	285
Publiczna Szkoła Podstawowa w Nieznamierowicach	olej opałowy	180
Przedszkole Samorządowe w Rusinowie z siedzibą w Gałkach	olej opałowy	80
Samodzielny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rusinowie	olej opałowy	73
Wieniawa		
Urząd Gminy w Wieniawie	słoma	850
Publiczna Szkoła Podstawowa w Komorowie	węgiel opałowy	40
Publiczna Szkoła Podstawowa w Sokolnikach Mokrych	węgiel opałowy	35
Publiczne Gimnazjum w Wieniawie	słoma	1000
Zespół Szkół Ogólnokształcących w Wieniawie - Publiczne Gimnazjum i Publiczna Szkoła Podstawowa		
Publiczna Szkoła Podstawowa w Pogroszynie	olej opałowy	80
Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w	olej opałowy	80

Pogroszynie		
-------------	--	--

Źródło: Starostwo Powiatowe, Urzędy Gmin

Na terenie powiatu znajdują się 54 kotłownie w tym 28 na olej opałowy, 21 na węgiel, 3 na gaz propan butan, 2 na słomę będące w zarządzie jednostek samorządu terytorialnego.

Sieć gazowa

Obszar powiatu przysuskiego (jako jeden z nielicznych w województwie mazowieckim) nie jest uzbrojony w sieć gazową.

7.1.4. Wnioski

Największy wpływ na stan powietrza atmosferycznego mają: komunikacja samochodowa oraz spalanie paliw w paleniskach domowych. Dominująca jest w szczególności emisja powierzchniowa (niska), która wpływa na niedotrzymanie standardów imisyjnych dla pyłu PM 2,5 i PM10 i benzo(a)pirenu B(a)P. Wskazane jest obniżenie znacząco stężenia ostatniego wykazanego zanieczyszczenia do 2024 roku. Dodatkowym minusem jest praktycznie brak wyposażenia powiatu w sieć gazową i słabo rozwinięta sieć ciepłownicza (jedynie na terenie miasta Przysucha). Na terenie powiatu znajduje się kilka zakładów uciążliwych dla stanu atmosfery, nie wpływają one jednak znacząco na ogólne zanieczyszczenie powietrza.

7.1.5 Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Brak zakładów przemysłowych o znaczące emisji punktowej 	<ul style="list-style-type: none"> Znaczny udział emisji pochodzi ze spalania stałego wysoko zanieczyszczających atmosferę tj. węgla Wzrost stężeń pyłu i benzo(α)pirenu w powietrzu w sezonie grzewczym Słabo rozwinięta sieć ciepłownicza zdalaczynna
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Rozwój energetyki odnawialnej Modernizacja dróg Budowa obwodnic Wymiana instalacji grzewczych na ekologiczne 	<ul style="list-style-type: none"> Znaczne zanieczyszczenie powietrza wynikające z liniowych i obszarowych źródeł zanieczyszczeń

7.2. Hałas

Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r., poz. 672 z późn.zm.), reguluje przepisy dotyczące klimatu akustycznego. Przepisy tej ustawy są wyrazem spójnej z ustawodawstwem Unii Europejskiej, polityki w zakresie ochrony środowiska. W odniesieniu do zagadnień akustycznych, wspomniany akt prawny dostosowuje przepisy polskie do regulacji UE, w szczególności znajdującej podstawę prawną w regulacjach zawartych w Dyrektywie w sprawie oceny i zarządzania hałasem w środowisku (2002 / 49 / EC).

Hałas - dźwięk określany, jako szkodliwy, uciążliwy lub przeszkadzający w danych warunkach (zależy od fizycznych parametrów dźwięku, od nastawienia odbiorcy).

Ocena stanu środowiska w wyniku emisji hałasu dokonywana jest przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku wyrażonego w dB., które określa obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 15 października 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu

rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2014 poz. 112) i zawiera tabela 15.

Tabela 15. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w [dB]			
		Drogi lub linie kolejowe ¹⁾		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem	
		$L_{Aeq D}$ przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	$L_{Aeq N}$ przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	$L_{Aeq D}$ przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	$L_{Aeq N}$ przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1	a) Strefa ochronna "A" uzdrowiska b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży ²⁾ c) Tereny domów opieki społecznej d) Tereny szpitali w miastach	61	56	50	40
3	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe ²⁾ d) Tereny mieszkaniowo-usługowe	65	56	55	45
4	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców ³⁾	68	60	55	45

Objaśnienia:

¹⁾ Wartości określone dla dróg i linii kolejowych stosuje się także dla torowisk tramwajowych poza pasem drogowym i kolei linowych.

²⁾ W przypadku niewykorzystywania tych terenów, zgodnie z ich funkcją, w porze nocy, nie obowiązuje na nich dopuszczalny poziom hałasu w porze nocy.

³⁾ Strefa śródmiejska miast powyżej 100 tys. mieszkańców to teren zwartej zabudowy mieszkaniowej z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych. W przypadku miast, w których występują dzielnice o liczbie mieszkańców pow. 100 tys., można wyznaczyć w tych dzielnicach strefę śródmiejską, jeżeli charakteryzuje się ona zwartą zabudową mieszkaniową z koncentracją obiektów administracyjnych, handlowych i usługowych.

7.2.1. Pomiary hałasu

Na terenie powiatu przysuskiego nie był przeprowadzany w okresie ostatnich czterech lat pomiar hałasu komunikacyjnego.

7.2.2. Źródła hałasu

Źródłem hałasu na terenie powiatu przysuskiego jest przede wszystkim transport drogowy i transport kolejowy.

Na poziom hałasu drogowego ma wpływ szereg czynników związanych z ruchem pojazdów i jakością dróg. Do najważniejszych z nich należą:

- natężenie ruchu związane bezpośrednio ze znaczeniem drogi w układzie komunikacyjnym,
- struktura ruchu (udział pojazdów ciężkich i hałaśliwych),
- średnia prędkość pojazdów i ich stan techniczny,
- płynność ruchu,
- rodzaj i stan nawierzchni.

Na obszarze powiatu, największą uciążliwość hałasową stanowią drogi krajowe, które przenoszą znaczny ruch tranzytowy, z dużym udziałem pojazdów ciężkich, oraz drogi wojewódzkie i drogi powiatowe o dużym natężeniu ruchu.

Z uwagi na wzrastającą liczbę pojazdów i zwiększające się natężenie ich ruchu można uznać, że na terenie powiatu utrzymywać się będzie tendencja wzrostowa natężenia hałasu związanego z ruchem kołowym. Należy jednak podkreślić, że wzrost natężenia hałasu nie jest wprost proporcjonalny do wzrostu natężenia ruchu samochodowego i rośnie wolniej. Wynika to głównie z poprawy, jakości użytkowanych samochodów.

Na hałas komunikacyjny na terenie powiatu przysuskiego najbardziej narażone są tereny położone wzdłuż drogi krajowej nr 12 i 48 i dróg wojewódzkich 727 – 729, 740 i 749.

Hałas szynowy - związany z transportem kolejowym jest mniej uciążliwy, ponieważ dotyczy tylko terenów w pobliżu trakcji kolejowej (zasięg uciążliwości hałasu wynosi do ok. 300 m) i jest związany z częstotliwością ruchu pociągów i ich rodzajów (pasażerskie czy towarowe).

Hałas przemysłowy obejmuje zarówno dźwięki emitowane przez różnego rodzaju maszyny i urządzenia, a także części procesów technologicznych oraz instalacje i wyposażenie małych zakładów rzemieślniczych i usługowych. Taki hałas ma charakter lokalny. Największe natężenie takiego rodzaju hałasu dotyczy części Przysuchy oraz Skrzyńska, gdzie jest skupionych najwięcej zakładów przemysłowych.

Źródłem hałasu są linie przesyłowe wysokiego napięcia. Hałas powstaje również na terenie stacji elektroenergetycznych najwyższych napięć w związku ze stosowaniem sprężarek do napędu łączników i transformatorów. Ze względu na niewielkie rozmiary źródeł hałasu przemysłowego nie stwarza on większych problemów mieszkańcom powiatu.

7.2.3. Podsumowanie

Największym źródłem hałasu na obszarze powiatu przysuskiego jest komunikacja drogowa. Z uwagi na zwiększającą się liczbę pojazdów mechanicznych natężenie hałasu będzie stopniowo wzrastać. Pozostałe źródła hałasu nie są zbyt uciążliwe z racji braku skupisk zakładów przemysłowych lub innych mogących niekorzystnie wpływać na klimat akustyczny powiatu. Przeprowadzane modernizacje nawierzchni przyczyniają się do znacznego polepszenia klimatu akustycznego w obszarze gęstej zabudowy mieszkaniowej.

Hałas szynowy jest mniej uciążliwy, a emitowany przez przemysł, nie stanowi na terenie powiatu dużej uciążliwości dla środowiska i ludzi.

7.2.4. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
– Brak zakładów szczególnie o uciążliwości akustycznej	– Pogarszanie się klimatu akustycznego, głównie na terenach zurbanizowanych poprzez wzrost natężenia ruchu, w tym wzrost udziału samochodów (w tym ciężarowych) w ruchu drogowym

Szanse	Zagrożenia
- Obniżenie poziomu hałasu poprzez modernizację dróg i budowę obwodnic	–Wzrost liczby aut poruszających się po drogach na terenie powiatu o różnym stanie technicznym.

7.3. Gospodarowanie wodami

Ocenę, jakości wód powierzchniowych Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie prowadzi w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. 2014 r., poz. 1482).

7.3.1. Wody powierzchniowe

Na terenie powiatu jest usytuowany punkt badania stanu jakości wód powierzchniowych. Badaniami monitoringu były objęte wody powierzchniowe przepływające przez teren powiatu w punkcie badawczym na rzece :

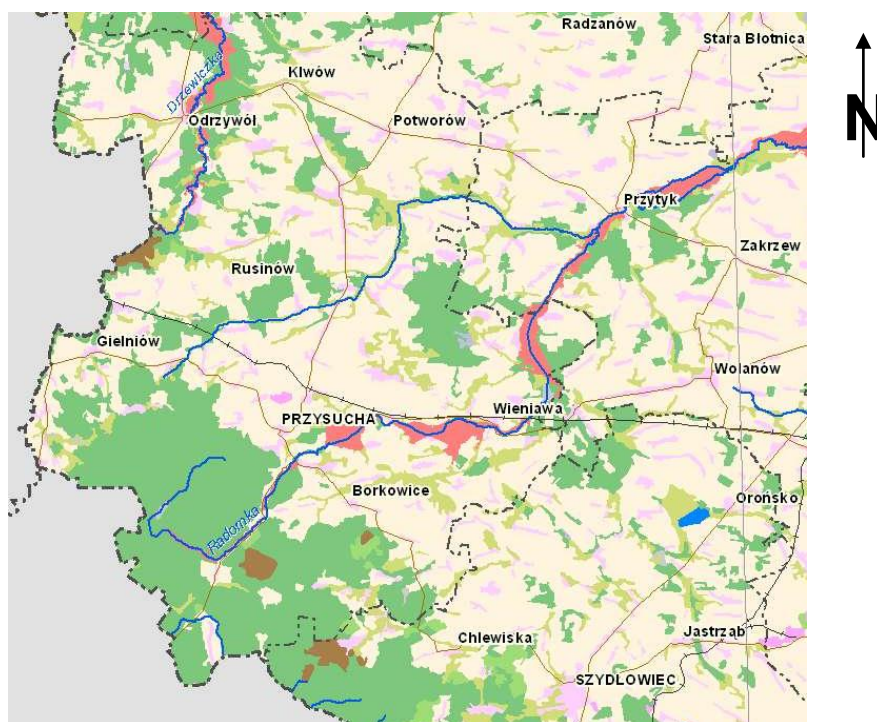
- Radomka w Wieniawie, na 2,80 km biegu rzeki.

Klasyfikacja stanu / potencjału ekologicznego i stanu chemicznego rzek w JCW - ocena za lata 2010 - 2014 r.

Stan / potencjał ekologiczny badanych wód był umiarkowany na podstawie III klasy elementów biologicznych. Stan chemiczny w ppk. monitoringu obszarów chronionych zaliczono do poniżej dobrego¹².

7.3.1.1. Zagrożenie powodzią

Według mapy obszarów zagrożonych na terenie powiatu przysuskiego znajdują się obszary na których wystąpienie powodzi jest prawdopodobne. Obszary zagrożone podtopieniami ciągną się pasem wzdłuż rzeki Radomka oraz rzeki Drzewiczki.

Rysunek 7. Obszary na których wystąpienie powodzi jest prawdopodobne¹³

¹² <http://www.wios.warszawa.pl/pl/monitoring-srodowiska/monitoring-wod/monitoring-rzek/1095,Monitoring-rzek-w-latach-2010-2014.html>

¹³ <http://www.kzgw.gov.pl/pl/Wstepna-ocena-ryzyka-powodziowego.html>

Zagrożenie powodziowe na terenie powiatu przysuskiego sprowadza się wyłącznie do podtopień, które w zależności od pory roku przyjmują formę podtopień roztopowych lub podtopień spowodowanych gwałtownymi i intensywnymi opadami deszczu, doprowadzając w konsekwencji do gwałtownego przyboru wód i występowania wody z koryt rzek i rowów melioracyjnych. Podtopienia mogą wystąpić lokalnie w przypadku nagłego podniesienia się poziomu wody w ciekach przebiegających przez teren powiatu w wyniku wystąpienia nieprzewidzianych zjawisk meteorologicznych, takich jak: intensywne opady atmosferyczne.

Wystąpienie zagrożenia powoduje podtopienia łąk i pojedynczych zabudowań na terenach gmin wiejskich, natomiast na terenach miejskich podtapiane są piwnice, garaże i inne obiekty gospodarcze znajdujące się w obniżeniach terenu. Największe zagrożenie powstałe w wyniku gwałtownego topnienia śniegu często połączonego z opadami deszczu lub wyłącznie opadu samego deszczu występuje w gminie Odrzywół. Zagrożeniem jest rzeka Pilica, będąca jednocześnie granicą z gminą Nowe Miasto (powiat grójecki). Rzeka jest nieuregulowana i podczas dużych opadów lub zrzucie wody ze zbiornika w Sulejowie terenom przyległym grozi powódź. Najbardziej narażone są miejscowości: Myślakowice, Kolonia Myślakowice, Łęgonice Małe. Drugą rzeką będącą jednocześnie granicą z gminą Klwów jest Drzewiczka. Jest ona dopływem Pilicy zagrażającym miejscowościom: Ceteń, Odrzywół, Janówek. Drugą gminą, która jest najbardziej narażona na ryzyko powodzi jest gmina Wieniawa. Zagrożenie podtopieniami może nastąpić wzdłuż rzek Radomka i Jabłonica. Miejscowości, które są objęte zagrożeniem podtopień to: Skrzynno, Jabłonica, Sokolniki Mokre, Ryków, Wieniawa. W wyniku przelania zbiornika domaniowskiego zalaniu mogą ulec miejscowości poniżej zbiornika, znajdujące się na terenie powiatu radomskiego.

Rzeka Drzewiczka zagraża miejscowości Nieznamierowice. W gminie Przysucha zagrożenie powodziowe dotyczy terenów w miejscowościach: Wawrzynów, Janów, Topornie, Młyny, Hucisko wzdłuż rzek Radomki i Jabłonicy.

7.3.1.2. Susza

Deficytem wód powierzchniowych i gruntowych objęta jest znaczna część subregionu radomskiego. Wynika to z warunków naturalnych, jak i z nieprawidłowej działalności gospodarczej. Średnie spływy jednostkowe w dorzeczu Drzewiczki wynoszą ok. 4 l/s/km² (przeciętny dopływ z obszaru kraju wynosi 5,6 l/s/km²), w dorzeczu Radomki 2 l/s/km². W okresach suszy hydrologicznej (lata 80-te i 90-te) zmniejszyły się kilkakrotnie spływy jednostkowe w Radomce. Obniżył się także poziom wód gruntowych. Zanikły źródła w dolinie Radomki i Szabasówki, bądź zmieniły charakter na okresowe. Skromna zabudowa zlewni nie pozwala na przeciwdziałanie skutkom suszy i zwiększanie dyspozycyjności zasobów. Ograniczeniu uległy naturalne wylewy rzeki co powoduje przekształcenie się dolin połączone ze stepowaniem i niekorzystnymi zmianami przyrodniczo-gospodarczymi¹⁴.

7.3.2. Wody podziemne

Ocenę, jakości tych wód Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie prowadzi w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 grudnia 2015 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. 2016 r., poz. 85).

Wody podziemne rozumie się przez to wody występujące pod powierzchnią ziemi w wolnych przestrzeniach skał skorupy ziemskiej. W zależności od głębokości występowania użytkowych poziomów wodonośnych są mniej narażone na zanieczyszczenia niż wody powierzchniowe.

¹⁴ SRL 2016

Na terenie powiatu przysuskiego monitoring wód podziemnych był prowadzony w punkcie pomiarowym Goździków (gmina Gielniów). W wykazanym punkcie zaliczanym do sieci krajowej PIG przeprowadzono badania, jakości wód podziemnych w 2010 roku. W badanym punkcie, jakość wód została zaklasyfikowana do III klasy (pH)¹⁵.

7.3.3. Gospodarka wodno – ściekowa

7.3.3.1. Regulacje prawne gospodarki wodno - ściekowej

Gospodarka ściekowa regulowana jest Obwieszczeniem Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 stycznia 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków Dz.U. 2015 poz. 139, rozporządzeniem Ministra Środowiska Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz.U. 2014 poz. 1800) oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz.U. 2015 poz. 257). Zgodnie z art. 3 ustawy Prawo ochrony środowiska, ścieki (substancje ciekłe, wprowadzone bezpośrednio lub za pomocą urządzeń kanalizacyjnych do wód) zmieniają stan fizyczny, chemiczny lub biologiczny wód, działając niszcząco na świat roślinny lub zwierzęcy. Ścieki powstają w wyniku bytowania człowieka oraz prowadzonej przez niego działalności gospodarczej i rolniczej (ścieki bytowo – gospodarcze, ścieki przemysłowe, ścieki komunalne, wody opadowe, wody podgrzane).

7.3.3.2. Sieć wodociągowa

Stan systemu zaopatrzenia w wodę w gminach na terenie powiatu przysuskiego jest nierównomierny – występują wciąż tereny gdzie nie ma dostępu do sieci.

Wskaźnik długości sieci przypadający na 100 km² w 2014 roku na terenie województwa wykazuje znaczącą przewagę o 41,1 km w stosunku do wartości tego wskaźnika odnoszącego się do powiatu.

W przypadku długości czynnej sieci rozdzielczej występującej na terenie powiatu jej udział stanowi 1,48 % długości sieci na terenie województwa mazowieckiego. Wg. ludności korzystającej z instalacji wskaźnik ten średnio jest wyższy o 32 % na terenie województwa.

Podobnie większe zużycie wody na 1 mieszkańca stwierdzono na terenie województwa o 11,3 m³ w stosunku do wielkości odnotowanej na terenie powiatu. Woda dostarczona gospodarstwom domowym na terenie powiatu stanowi 0,55 % dostarczonej na terenie województwa.

Tabela 16. Stan sieci wodociągowej w powiecie, na tle województwa mazowieckiego w 2014 roku

Jednostka administracyjna	Wskaźnik 100 km ² /długość sieci [km]	Długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	Korzystająca z instalacji w % ludność			Zużycie wody na 1 mieszkańca [m ³]	Woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam ³]
			ogółem	miasto	wieś		
Województwo	120,6	42896,5	36,3	39,1	31,2	36,3	193221,4
Powiat	79,5	636,22	25	33	23,6	25	1069,8

Źródło: GUS [2014], Urzędy Gmin

¹⁵ http://wios.warszawa.pl/ftp/dokumenty/zalaczniki/wody_podziemne_2010.pdf

Rysunek 8. Przyłącza do sieci wodociągowej w gminach powiatu przysuskiego

Źródło Opracowano na podstawie danych GUS

Największą liczbą przyłączy wyróżnia się gmina Odrzywół (3934 szt.), a najmniejszą gmina Klwów (950 szt.).

Tabela 17. Charakterystyka ujęć wody na terenie powiatu

Gmina/miasto	Lokalizacja ujęć	Wydajność (m ³ /d)
Borkowice	Borkowice	589
	Ninków	600
Gielniów	Zygmuntów	324,5
	Jastrząb	184,5
	Brzezinki	456
	Rozwady	600
Klwów	Borowa Wola	1750
	Przystałowice Duże	1 000
	Głuszyna	90
	Ulów	1 310
Odrzywół	Odrzywół	216
	Kłonna	1440
	Dąbrowa	408
	Kol. Ossa	576
	Lipiny	288
	Łęgonice Małe	360
Potworów	Potworów	600
	Wir	1440
Przysucha	Przysucha	1872
	Skrzyńsko	490
	Długa Brzezina	125
	Kolonia Szczerbacka	65,63
Rusinów	Przystałowice Małe	720
	Rusinów	864
Wieniawa	Skrzynno	1008
	Kłudno	864
	Kaleń	720

Źródło: Urzędy Gmin

Ogólna liczba ujęć wody na terenie powiatu wynosi 27. Największą liczbą ujęć wody wyróżnia się gmina Odrzywół (6 szt.), a najmniejszą gmina Borkowice, Potworów i Rusinów po 2 szt. Największą wydajność posiada ujęcie wody w Przysusze 1872 (m³/d), natomiast najmniejszą Kolonia Szczerbacka w gminie Przysucha – 65,63 (m³/d).

Infrastruktura wodociągowa w poszczególnych gminach powiatu przysuskiego na koniec 2014 roku:

Gmina Borkowice

Na terenie gminy znajdują się 2 ujęcia wody na terenie miejscowości: Borkowice i Ninków. Sieć wodociągowa ma długość 66,4 km, przyłączonych do niej jest 1485 gospodarstw. Zwodociągowane zostały miejscowości: Borkowice, Radestów, Ruszkowice, Zdunków, Wymysłów, Rudno, Wola Kuraszowa, Rzuców, Kochanów, Ninków, Smągów, Politów oraz Niska Jabłonica. Uzupełnieniem sieci wodociągowej są studnie kopane.

Gmina Gielniów

Na terenie gminy znajdują się 4 ujęcia wody na terenie miejscowości: Jastrząb, Brzezinki, Rozwady, Zygmuntów. Sieć wodociągowa ma długość 64,72 km, przyłączonych do niej jest 1487 gospodarstw. Gmina jest w pełni zwodociągowana.

Gmina Klwów

Na terenie gminy znajdują się 4 ujęcia wody na terenie miejscowości: Borowa Wola, Przysławowice Duże, Głuszyna, Ulów. Sieć wodociągowa ma długość 79,2 km, przyłączonych do niej jest 950 gospodarstw. Zwodociągowane zostały miejscowości: Drażno, Sulgostów, Ligęzów, Kadz, Przysławowice Duże, Przysławowice Duże Kolonia, Sady Kolonia, Borowa Wola, Klwów, Podczasza Wola, Kłudno, Głuszyna, Ulów, Kolonia Ulów, Brzeski, Nowy Świat. Uzupełnieniem potrzeb są studnie kopane.

Gmina Odrzywół

Na terenie gminy znajduje się 6 ujęć wody w miejscowościach: Odrzywół, Kłonna, Kolonia Ossa, Lipiny, Dąbrowa, Łęgonice Małe. Sieć wodociągowa ma długość 75,9 km, przyłączonych do niej jest 3934 gospodarstw. Zwodociągowane zostały wszystkie miejscowości w 100%.

Gmina Potworów

Na terenie gminy znajdują się 2 ujęcia wody w miejscowościach: Potworów i Wir. Sieć wodociągowa ma długość 82,7 km, przyłączonych do niej jest 1054 gospodarstw. Zwodociągowane zostały miejscowości: Potworów, Kozieniec, Łojków, Długie, Kacperków, Grabowa, Grabowska Wola, Dłuska Wola, Mokrzec, Wir, Marysin, Dąbrowa, Jamki, Rdzuchów, Rdzuchów Kolonia, Sady, Rdzów. Uzupełnieniem potrzeb są studnie kopane.

Gmina i Miasto Przysucha

Zbiorowe zaopatrzenie w wodę na terenie gminy i miasta Przysucha odbywa się poprzez eksploatowane studnie głębinowe zlokalizowane w Przysusze, Skrzyńsku, Długiej Brzezynie i Kolonii Szczerbackiej. Długość sieci wodociągowej wynosi 109,8 km i 3244 przyłączy do budynków.

Gmina Rusinów

Na terenie gminy znajdują się 2 ujęcia wody na terenie miejscowości ; Przysławowice Małe i Rusinów. Sieć wodociągowa ma długość 64,7 km, przyłączonych do niej jest 1171 gospodarstw. Zwodociągowane zostały miejscowości: Bąków, Bąków Kolonia, Gałki, Nieznamierowice, Przysławowice Małe, Wola Gałęcka, Brogowa, Grabowa, Klonowa, Karczówka, Krzesławice, Rusinów, Władysławów, Wola Gałęcka - Janki i Zychorzyn. Uzupełnieniem sieci wodociągowej są studnie kopane.

Gmina Wieniawa

Na terenie gminy znajdują się 3 ujęcia wody na terenie miejscowości: Skrzynno, Kłudno, Kaleń. Zwodociągowane zostały wszystkie miejscowości, prócz wsi Zadąbrow. Uzupełnieniem potrzeb są studnie kopane.

7.3.3.3. Systemy melioracyjne

Na terenie powiatu funkcjonuje 6 spółek wodnych, zrzeszonych w Rejonowym Związku Spółek Wodnych w Przysusze:

- Gminna Spółka Wodna Przysucha – posiada urządzenia na terenie wsi: Smogorzów, Zbożenna, Wola Więcierzowa, Beżnik, Dębiny, Wistka, Krajów, Gliniec, Janików, Skrzyńsko, Gaj;
- Gminna Spółka Wodna Borkowice – posiada urządzenia na terenie wsi: Smagów;
- Gminna Spółka Wodna Klwów – posiada urządzenia na terenie wsi: Sady, Przysławowice Duże, Przysławowice Duże Kol., Kadź, Drażno, Klwów, Sulgostów, Nowy Świat, Podczasza Wola, Kłudno Klwowskie, Głuszyna, Borowa Wola;
- Gminna Spółka Wodna Odrzywół – posiada urządzenia na terenie wsi: Różanna, Wspólnota, Błota Budzewskie, Stanisławów, Ossa, Ossa Kolonia, Wandzinów, Kamienna Wola;
- Gminna Spółka Wodna Rusinów – posiada urządzenia na terenie wsi: Brogowa, Bąków Kolonia, Bąków Wieś, Przysławowice Małe, Nieznamierowice, Gałki, Wola, Gałęcka, Klonowa, Zychorzyn, Grabowa, Rusinów, Władysławów, Karczówka i Krzesławice;
- Gminna Spółka Wodna Wieniawa – posiada urządzenia na terenie wsi: Wieniawa, Kłudno, Kochanów, Sokolniki Suche, Kamień, Komorów, Zagórze, Romualdów, Wydrzyn, Żuków, Sokolniki Mokre, Ryków, Pogroszyn, Koryciska, Zawady, Jabłonica, Głogów natomiast wsie Skrzynno, Wola Brudnowska, Plec, Brudnów nie są zrzeszone w Gminnej Spółce Wodnej Wieniawa.

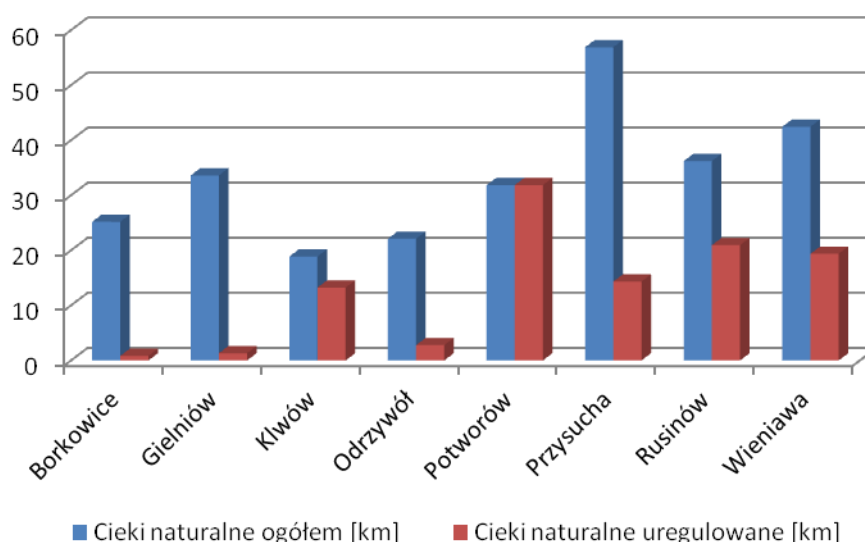
W gminie Potworów istnieje Gminna Spółka Wodna w Potworowie, a urządzenia melioracyjne znajdują się we wsiach: Potworów, Łojków, Kożeniec, Długie, Dłuska Wola, Kacperków, Grabowa, Grabowska Wola, Mokrzec, Marysin, Wir, Dąbrowa, Jamki, Rdzuchów, Rdzuchów Kolonia i Rdzów.

Tabela 18. Zestawienie urządzeń melioracji podstawowych i szczegółowych na terenie powiatu przysuskiego

Lp	Gmina	Cieki naturalne [km]		Powierzchnia z meliorowana [ha]		Powierzchnia zdrenowana. [ha]		Długość rowów i rurociągów [km]	
		Ogółem	w tym uregul.	Ogółem	w tym Spółk. Wod.	Ogółem	w tym Spółk. Wod.	Ogółem	w tym Spółk. Wod.
1.	Borkowice	25,188	0,833	375	164	185	164	20,27	6,3
2.	Gielniów	33,618	1,312	19	-	19	-	1,32	-
3.	Klwów	18,879	13,238	2243	2243	2028	2028	81,88	81,9
4.	Odrzywół	22,112	2,784	627	178	13	13	63,83	63,8
5.	Potworów	31,843	31,843	4915	4915	4204	4204	141,84	141,8
6.	Przysucha	56,901	14,324	1676	1570	1386	1280	57,45	57,50
7.	Rusinów	36,216	20,950	2866	2806	2642	2609	90,48	90,50
8.	Wieniawa	42,455	19,377	2301	2030	708	708	125,09	78,40
Ogółem		267,212	104,661	15022	13906	11185	11006	582,16	520,20

Źródło: WZMiUW Przysucha [2016]

Na podstawie danych WZMiUW Inspektorat w Przysusze długość cieków wodnych na terenie powiatu wynosi 267,212 km, z tego uregulowanych wynosi 104,661 km (39 %). Powierzchnia zmeliorowanych gruntów na terenie powiatu wynosi 15022 ha, w tym przez Spółki Wodne 13906 ha (93%). Ogółem powierzchnia zdrenowana wynosi 11185 ha z tego przez Spółki 11006 ha (98 %). Długość rowów i rurociągów na terenie powiatu wynosi 582,16 km, w tym pozostających w zarządzie Spółek Wodnych 520,20 km (89 %). Na terenie powiatu największy udział uregulowanych cieków, powierzchni zmeliorowanych i zdrenowanych oraz długości rowów i rurociągów przypada na teren gminy Potworów i waha się od 24 do 38 %.

Rysunek 9. Długość cieków , w tym uregulowanych na terenie powiatu przysuskiego

Źródło Opracowano na podstawie danych GUS

Powierzchnia zbiorników wodnych w liczbie 2 - óch, administrowanych przez Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych wynosi 405,64 ha, o pojemności 11 994,00 m³.

7.3.3.4. Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnie ścieków

Długość sieci kanalizacyjnej na terenie powiatu stanowi 1,11 % udziału łącznej długości tej sieci na terenie województwa mazowieckiego. Z kolei liczba ludności korzystającej z podłączenia do sieci na terenie powiatu wykazuje udział na poziomie 0,38 % w stosunku do łącznej ich liczby na terenie województwa.

Największy udział ludności korzystającej z instalacji przypada na zamieszkałą na terenie miasta. Udział ludności korzystającej z instalacji na terenie powiatu jest niższy o 35,5 % od odnotowanego na terenie województwa. W przypadku ludności korzystającej w mieście z instalacji wartość ta jest wyższa od odnotowanej na terenie województwa o 3,4 %. Natomiast na terenie wsi należących do powiatu udział ten jest niższy o 5,4 %.

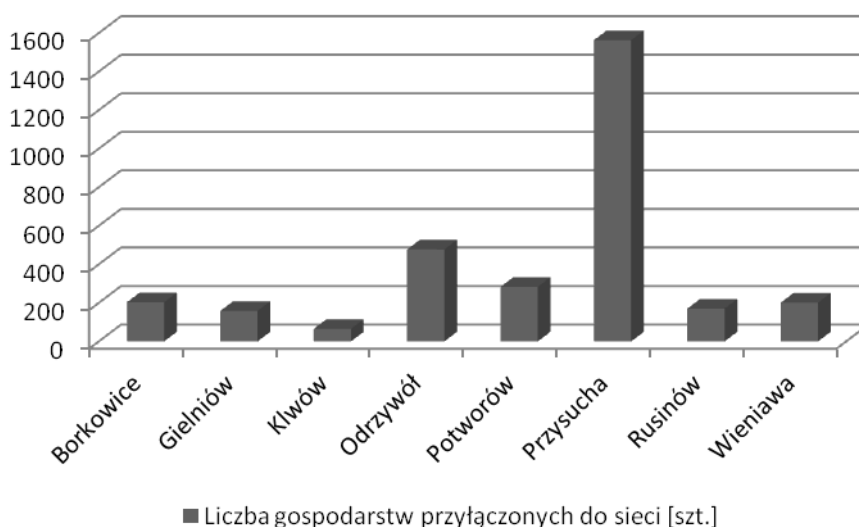
Sieć rozdzielcza przypadająca na 100 km² jest również wyższa na terenie województwa. Udział ścieków odprowadzonych z terenu powiatu stanowi 0,25 % w skali całego województwa.

Tabela 19. Stan sieci kanalizacyjnej w powiecie, na tle województwa mazowieckiego w 2014 roku

Jednostka administracyjna	Długość sieci [km]	Liczba ludności korzystająca z podłączenia do sieci	Korzystający z instalacji [% ludności]			Sieć rozdzielcza na 100 km ²	Ścieki odprowadzone [dam ³]
			Ogółem	Miasto	Wieś		

Województwo	15284,7	3558725	66,7	89,1	26,5	43	200783,4
Powiat	170,3	13370	31,2	92,5	21,1	21,3	506,00

Źródło: GUS

Rysunek 10. Przyłącza do sieci kanalizacyjnej w gminach powiatu przysuskiego

Źródło Opracowano na podstawie danych GUS

Największa liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej występuje na terenie miasta i gminy Przysucha.

Sieć kanalizacyjna występująca na terenie powiatu wg. danych na koniec 2014 roku:

- gmina Borkowice - 26,6 km, stopień skanalizowania - 30 %, l. przyłączy do sieci szt. 203
- gmina Gielniów - 9,38 km, stopień skanalizowania - 50 %, l. przyłączy do sieci szt. 158
- gmina Klwów - 3,8 km, stopień skanalizowania – 10 %, l. przyłączy do sieci 65 szt.
- gmina Odrzywół – 22,5 km, stopień skanalizowania - 32,5 %, l. przyłączy do sieci szt. 477
- gmina Potworów – 29,5 km, stopień skanalizowania – 25,34 %, l. przyłączy do sieci szt. 283
- gm. i m. Przysucha – 49,4 km, stopień skanalizowania - 30 %, l. przyłączy do sieci szt. 1 563
- gmina Rusinów – 8,72 km, stopień skanalizowania – 18,32 %, l. przyłączy do sieci 170 szt.
- gmina Wieniawa - 20 km, stopień skanalizowania - 9%, l. przyłączy do sieci szt. 201.

Na terenie powiatu przysuskiego największym stopniem skanalizowania wyróżnia się gmina Gielniów tj. 50 % przy łącznej długości sieci kanalizacyjne wynoszącej 9,38 km. Liczba przyłączy do sieci na tym terenie wynosi 158 szt.

Na terenie powiatu funkcjonują oczyszczalnie ścieków na terenie miasta i gminy Przysucha oraz w gminach: Gielniów, Klwów, Odrzywół, Potworów, Rusinów i Wieniawa.

Tabela 20. Wykaz oczyszczalni komunalnych i przemysłowych na terenie powiatu przysuskiego w 2014 roku

Zarządzający	Lokalizacja oczyszczalni	Typ oczyszczalni	Rodzaj oczyszczalni ścieków	Odbiornik ścieków	Projektowana śred.przepustowość [m³/d]	Ilość ścieków [m³/d]	Ilość ścieków [m³/r]
Gmina Gielniów	przysuski/Gielniów/Gielniów	gminna	komunalne	Gielniowianka/ 0,85 / Brzuśnia / Drzewiczka /	386	b.d	21200
Gmina Klwów	przysuski/Klwów/Klowski Wola	gminna	komunalne	Dopływ spod Kozieńca (potok od Podczaszej Woli)/ 3,21 / Drzewiczka /	75	22	9
Gmina Odrzywół	przysuski/Odrzywół/Odrzywół	gminna	komunalne	Drzewiczka/ 13,54 / Pilica /78,6 Wisła /457	150	163	59,50

Gmina Potworów	przysuski/Potworów w/Grabowa	gminna	komunalne	rurociąg/ 4 / Potok od Potworowa /5,2 Wiązownica /	100,00	126,00	46,00
PGK Im Zakład Wodociąg i Kanalizacji w Przysusze	przysuski/Przysucha/Przysucha	miejska	komunalne, przemysłowe	rów mel./ 4 / Radomka /87,2 Wisła /431,9	1550	1278	466
HORTEX-HOLDING" S.A Z POW w Płońsku	przysuski/Przysucha/Skrzyńsko	przemysłowa	przemysłowe	Struga do Pomykowa/ 9,7 / Wiązownica /22,15 Radomka /59,3	4280	1242,4	453
Krajowy Związek Rewizyjny Spółdzielni Spożywców Społem Dwór Zbożenna	przysuski/Przysucha/Zbożenna	zakładowa	komunalne	ziemia	12,5	1,8	0,66
Publiczna Szkoła Podstawowa w Pogroszynie	przysuski/Wieniawa/Pogroszyn	gminna	komunalne	rów mel./Jabłonica /18 Szabasówka /1,2	4,70	5	1,8
Gmina Wieniawa	przysuski/Wieniawa/Wieniawa	gminna	komunalne	Radomka/ 78,4 / Wisła /431,9 /	4,90	4,86	1,75

Źródło: WIOŚ [2014]

W powiecie przysuskim na koniec 2014 roku odnotowano 9 oczyszczalni ścieków spośród, których największy udział (67 %) przypada na gminne. Ogółem liczba oczyszczalni gminnych wynosi 6, miejską odnotowano 1, przemysłową 1 i komunalną 1. W większości na oczyszczalnię trafiają ścieki komunalne (89 %).

Oczyszczalnia o największej projektowanej przepustowości 4280 m³/d należy do Spółki "HORTEX-HOLDING" S.A Oddział / Zakład Przetwórstwa Owocowo – Warzywnego w Skrzyńsku. Na oczyszczalnię odprowadzono największą ilość ścieków 1242,4 m³/d.

Odbiornikami ścieków z oczyszczalni tj. gminnych, przemysłowej i zakładowej są lokalne ciekły wodne, rowy, a w jednym przypadku ziemia (Dwór Zbożenna).

Według danych GUS z roku 2014 dla całego powiatu ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczaniu wynosiły:

- BZT5 – 70 60 kg/rok,
- ChZT – 42 904 kg/rok,
- zawiesina ogólna – 6 839 kg/rok,
- azot ogólny – 11 593 kg/rok,
- fosfor ogólny – 480 kg/rok.

W ciągu 2014 roku na terenie gmin powiatu wytworzono następujące ilości osadów ściekowych tj.

- gmina Klwów – 5 Mg
- gmina Odrzywół - 6 Mg
- gmina Potworów - 29 Mg
- gmina i miasto Przysucha – 195 Mg¹⁶

Wytworzone w oczyszczalniach ścieków osady ściekowe były przekazane do zagospodarowania zgodnie z ustawą o odpadach.

7.3.4. Podsumowanie

Teren powiatu leży w zlewni środkowej Wisły i jej lewobrzeżnych dopływów: Pilicy i Radomki. Pilica jest rzeką graniczną na niewielkim, kilkukilometrowym odcinku z powiatem grójeckim (gmina Nowe Miasto n/Pilicą). W granicach powiatu przyjmuje dopływy: Kielcznicę i Drzewiczkę z Brzuśnią. Stan / potencjał ekologiczny badanych wód był umiarkowany, a stan chemiczny zaliczono do poniżej dobrego. Wody podziemne zaliczono do III klasy czystości.

¹⁶ <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/tablica>

Powiat jest dobrze zwodociągowany. Natomiast zaznacza się duża dysproporcja pomiędzy długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. W gminach powiatu jest realizowana budowa, bądź rozbudowa systemów kanalizacyjnych oraz oczyszczania ścieków, a także oczyszczalni przydomowych.

Istotnym celem w ochronie środowiska jest ochrona wód powierzchniowych oraz ochrona ilościowa i jakościowa wód podziemnych.

7.3.5. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Wysoki poziom zwodociągowania gmin należących do powiatu – Dążenie do pełnego skanalizowania gmin 	<ul style="list-style-type: none"> – Słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna. – Mała liczba gospodarstw korzystających z przydomowych oczyszczalni ścieków. – Niski poziom uregulowania cieków wodnych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Poprawa jakości ujmowanej wody – Rozbudowa sieci kanalizacyjnej – Możliwość zwiększenia przepustowości istniejących oczyszczalni ścieków. 	<ul style="list-style-type: none"> – Znacząca dysproporcja pomiędzy długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. – Możliwość negatywnego wpływu terenów zabudowy mieszkalnej na jakość wód powierzchniowych i podziemnych – Zbyt mała ilość nieczystości ciekłych zrzucanych do punktów zlewnych w odniesieniu do ilości zużytej wody. – Wrażliwość terenu powiatu na zagrożenie powodziowe

7.4. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Obowiązek planowania gospodarki odpadami został sformułowany w uchwalonej przez Sejm RP ustawie z dnia 12 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013, poz. 21 z późn. zm.). Powszechna zasada gospodarowania odpadami (art. 18 ustawy o odpadach) brzmi:

„1. Każdy, kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstanie odpadów, powinien takie działania planować, projektować i prowadzić przy użyciu takich sposobów produkcji lub form usług oraz surowców i materiałów, aby w pierwszej kolejności zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość odpadów i ich negatywne oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi oraz na środowisko, w tym przy wytwarzaniu produktów, podczas i po zakończeniu ich użycia.

2. Odpady, których powstaniu nie udało się zapobiec, posiadacz odpadów w pierwszej kolejności jest obowiązany poddać odzyskowi.

3. Odzysk, o którym mowa w ust. 2, polega w pierwszej kolejności na przygotowaniu odpadów przez ich posiadacza do ponownego użycia lub poddaniu recyklingowi, a jeżeli nie jest to możliwe z przyczyn technologicznych lub nie jest uzasadnione z przyczyn ekologicznych lub ekonomicznych – poddaniu innym procesom odzysku.

4. Przez recykling rozumie się także recykling organiczny polegający na obróbce tlenowej, w tym kompostowaniu, lub obróbce beztlenowej odpadów, które ulegają rozkładowi biologicznemu w kontrolowanych warunkach przy wykorzystaniu mikroorganizmów, w wyniku, której powstaje materia organiczna lub metan; składowanie na składowisku odpadów nie jest traktowane, jako recykling organiczny.

5. Odpady, których poddanie odzyskowi nie było możliwe z przyczyn, o których mowa w ust. 3, posiadacz odpadów jest obowiązany unieszkodliwiać.

6. Składowane powinny być wyłącznie te odpady, których unieszkodliwienie w inny sposób było niemożliwe z przyczyn, o których mowa w ust. 3

7. Unieszkodliwianiu poddaje się te odpady, z których uprzednio wysegregowano odpady nadające się do odzysku”.

Zgodnie z Dyrektywą 91/156 EEC od roku 2002 w krajach Unii Europejskiej zabronione jest składowanie odpadów bez wcześniejszego ich przetworzenia. Podstawowymi kierunkami działań będzie zmniejszanie ilości odpadów do wywiezienia poprzez selektywną zbiórkę i zagospodarowanie odpadów oraz stworzenie nowoczesnych zakładów wykorzystujących i unieszkodliwiających odpady.

7.4.1. Odpady niebezpieczne

Przepisy prawne pozwalają wytwórcom lub odbiorcom odpadów, przeznaczonych do wykorzystania lub unieszkodliwiania, na tymczasowe ich magazynowanie na własnym terenie. Szczegółowe regulacje prawne zawierają ustawy: Prawo ochrony środowiska, ustawa o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw, rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie katalogu odpadów. Transport tych odpadów ma być zgodny z przepisami określającymi warunki przewożenia materiałów niebezpiecznych. Ewidencja odpadów powinna być prowadzona w oparciu o rozporządzenie ministra Środowiska z dnia 12 grudnia 2014 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz.U. z 2014 r., poz. 1973) .

Podstawowym źródłem powstawania odpadów niebezpiecznych jest działalność przemysłowa i usługowa. Odpady niebezpieczne powstają również w gospodarstwach domowych, ochronie zdrowia i szkolnictwie. Do odpadów niebezpiecznych znajdujących się w strumieniu odpadów komunalnych zalicza się:

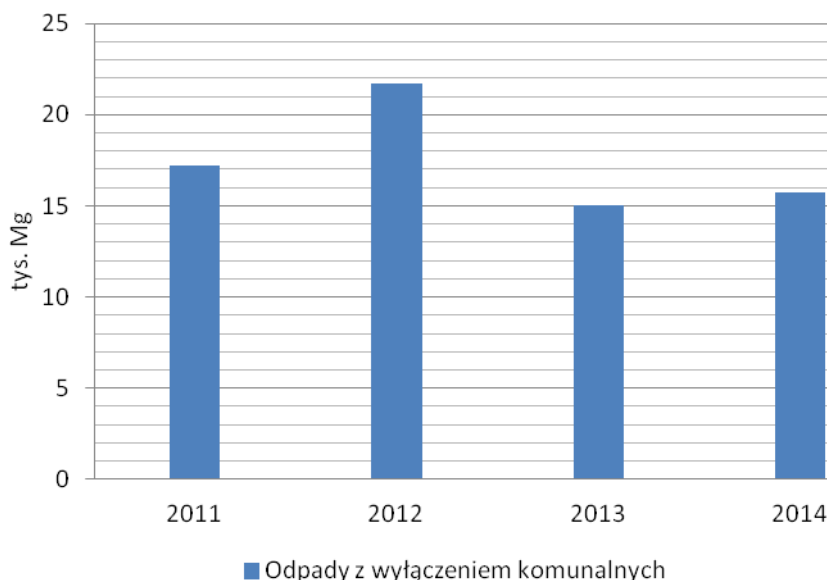
- zużyte baterie i akumulatory,
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne zawierające niebezpieczne elementy lub niebezpieczne substancje, w tym odpady zawierające rtęć - lampy rtęciowe, termometry, niektóre rodzaje przełączników,
- pozostałości farb i lakierów oraz opakowania po nich,
- rozpuszczalniki organiczne, w tym chlorowcoorganiczne,
- odpady zawierające inne rozpuszczalniki oraz substancje chemiczne służące do wywabiania plam, środki czyszczące,
- środki do konserwacji i ochrony drewna oraz opakowania po nich,
- opakowania po środkach do dezynfekcji i dezynsekcji wraz z pozostałościami,
- odpady zawierające oleje (filtry oleju, czyściwo, szlamy zaolejone itp.),
- smary, środki do konserwacji metali,
- odczynniki chemiczne np. fotograficzne,
- przeterminowane i niewykorzystane lekarstwa, termometry rtęciowe
- aerozole i opakowania po nich.

Zorganizowane zbieranie odpadów niebezpiecznych występuje w niektórych budynkach użyteczności publicznej, placówkach handlowych – baterie, akumulatory, sprzęty elektryczne (sprzęt RTV i AGD) z częściami niebezpiecznymi, opakowania po środkach ochrony roślin. Na terenie powiatu nie ma mogilników. Natomiast znajdują się 2 stacje demontażu pojazdów. Na tym obszarze nie ma zlokalizowanych czynnych składowisk odpadów niebezpiecznych. Odpady niebezpieczne są wywożone poza teren powiatu do unieszkodliwienia lub odzysku. Na terenie powiatu nie istnieją żadne zwałowiska odpadów wydobywczych przeznaczonych do wykorzystania lub rekultywacji.

7.4.2. Odpady z sektora gospodarczego

Na terenie powiatu przysuskiego największą grupę wytwórców odpadów z działalności gospodarczej stanowią funkcjonujące:

- HORTEX-HOLDING S.A Oddział ZPOW Zakład Przetwórstwa Owocowo – Warzywnego w Skrzyńsku
- Zakład Płytek Ceramicznych PRZYSUCHA S.A. w Skrzyńsku
- GRETEX Spółka z o.o. w m. Odrzywół

Rysunek 11. Ilość odpadów z wyłączeniem komunalnych wytworzonych na terenie powiatu przysuskiego

Źródło Opracowano na podstawie danych GUS

W 2012 r. na terenie powiatu wytworzono największą ilość odpadów z wyłączeniem komunalnych 21,7 tys. Mg. Natomiast najmniejsza ilość tych odpadów została wytworzona w 2013 roku – 15 tys. Mg. Niniejsze wskazuje na spadek ilość wytwarzanych odpadów z wyłączeniem komunalnych.

7.4.3. Odpady komunalne

Na terenie Powiatu znajduje się 1 czynne składowisko odpadów w Odrzywole. Ponadto znajdują się składowiska w miejscowościach:

- Gielniów, prace rekultywacyjne zakończone
- Potworów, prace rekultywacyjne zakończone
- Wola Więcierzowa prace rekultywacyjne zakończone.

Wszystkie gminy wchodzące w skład powiatu posiadają zorganizowany system odbioru od mieszkańców odpadów stałych (zmieszanych) oraz ciekłych. Firmy świadczące usługi w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w gminach powiatu przysuskiego:

- EKO-JAS Garno ul. Kasztanowa 21, 26-625 Wolanów
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Eko- Estetyka s.c. ul. Starokrakowska 137, 26- 600 Radom
- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Przysusze, ul. Targowa 52, 26 – 400 Przysucha,
- PGK Spółka z o. o. w Opocznie ul. Krótka 1, 26-300 Opoczno

Tabela 21. Zestawienie ilości zebranych nieselektywnie odpadów komunalnych na terenie powiatu przysuskiego w latach 2011 – 2014

Okres	Ilość [Mg]			
	2011	2012	2013	2014
Zmieszane odpady komunalne	3 225,17	2 731,12	2 338,91	3 184,42

Źródło: GUS, UG

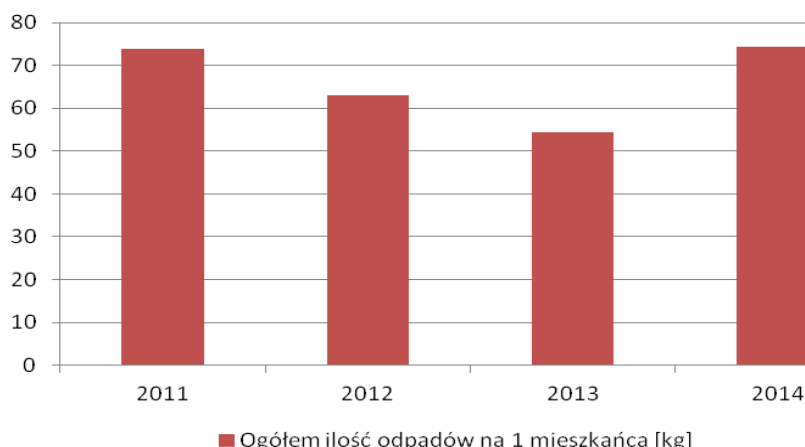
Największą ilość zmieszanych odpadów komunalnych zebrano w 2011 roku, natomiast najmniejszą w 2013 roku. Ogólnie w latach 2011 – 2014 odnotowano na terenie powiatu spadek ilości zebranych odpadów zmieszanych o 40,75 Mg.

Tabela 22. Zestawienie ilości zebranych selektywnie odpadów komunalnych na terenie powiatu przysuskiego w latach 2011 – 2014

Okres	Ilość [Mg]			
	2011	2012	2013	2014
Segregowane odpady komunalne	832,49	2993,42	3026,435	2757,68

Źródło: UG

W 2013 roku ilość odpadów zebranych w sposób selektywny była najwyższa, natomiast w 2011 najniższa. W analizowanym okresie ogólnie zauważalny jest wzrost ilości zbieranych selektywnie odpadów o 1925,19 Mg. Sелеktywna zbiórka odpadów jest prowadzona we wszystkich gminach powiatu przysuskiego.

Rysunek 12. Ogółem ilość zmieszanych odpadów komunalnych w przeliczeniu na mieszkańca powiatu przysuskiego

Źródło Opracowano na podstawie danych GUS

W przeliczeniu na jednego mieszkańca największą ilość odpadów zebrano w 2014 roku natomiast najmniejszą w 2013 roku. W latach 2011 – 2014 zauważalny jest nieznaczny spadek o 0,4 kg.

7.4.4. Podsumowanie

Zmieszane odpady komunalne były wywożone przede wszystkim do ZUOK Radkom Sp. z o.o. w Radomiu celem poddania procesowi odzysku. Na terenie powiatu w latach 2012- 2015 odnotowano spadek ilości zbieranych nieselektywnie odpadów o 40,75 Mg. Spadek został również zaobserwowany w przypadku odpadów nie zakwalifikowanych do komunalnych. Za znaczący na terenie powiatu należy uznać wzrost zbieranych selektywnie odpadów komunalnych o 1925,19 Mg.

7.4.5. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Objęcie system odbioru odpadów komunalnych mieszkańców na terenie gmin powiatu przysuskiego Mały udział wytwarzanych odpadów przemysłowych Wzrost ilość odbieranych odpadów komunalnych gromadzonych selektywnie Funkcjonowanie na terenie powiatu stacji demontażu pojazdów 	<ul style="list-style-type: none"> Spalanie odpadów w paleniskach domowych Nadal znaczący udział odpadów zbieranych nieselektywnie
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów Spadek ilości odpadów komunalnych zbieranych nieselektywnie 	<ul style="list-style-type: none"> Powstawanie „dzikich” wysypisk odpadów

7.5. Gleby

7.5.1. Charakterystyka gleb

Znaczną część powiatu przysuskiego pokrywają gleby lekkie – bielcowe wytworzone z piasków i żwirów lub glin zwałowych. Na wysoczyznach morenowych występują gleby brunatne wykształcone z glin o różnym stopniu zapiaszczenia i piasków gliniastych zaliczone do typów: gleby brunatne wylugowane i gleby płowe. Gleby bielicoziemne występują głównie na sandrach oraz na tarasach nadzalewowych zbudowanych z piasków i żwirów.

W dolinach rzek występują gleby aluwialne zaliczone do typu – mady. Gleby bagienne (torfowo - mułowe) i pobagienne (mułowo-murszowe) występują w dolinach rzek i cieków oraz na bezodpływowych obszarach wysoczyznowych.

Tabela 23. Użytkowanie gruntów na terenie gmin powiatu przysuskiego

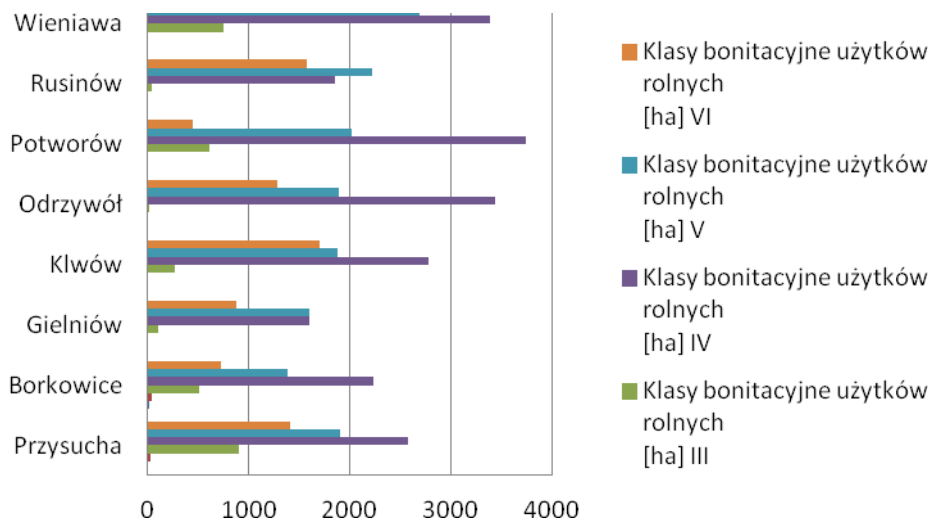
Nazwa	powierzchnia ogółem	użytki rolne razem	użytki rolne - grunty orne	użytki rolne - sady	użytki rolne - łąki trwałe	użytki rolne - pastwiska trwałe	użytki rolne - grunty rolne zabudowane	użytki rolne - grunty pod stawami	użytki rolne - grunty pod rowami	grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	tereny inne i nieużytki
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Borkowice	8 580	4 825	3 286	148	812	375	167	26	11	3 417	338
Gielniów	7 922	4 333	3 003	207	470	416	150	70	17	3 303	286
Kiów	8 675	6 253	4 876	461	409	308	164	1	34	2 117	305
Odrzywół	9 913	6 896	5 005	93	683	962	141	0	12	2 477	540
Półtorów	8 170	6 774	5 231	384	673	234	198	3	51	1 161	235
Przysucha	18 186	7 275	4 801	458	924	738	254	47	53	10 063	848
Rusinów	8 276	5 389	3 836	170	533	596	203	8	43	2 567	320
Wieniawa	10 397	7 450	4 803	373	1 113	758	250	102	51	2 265	682

Źródło: GUS [2014]

Użytki rolne na terenie powiatu stanowią 61 % powierzchni, a grunty leśne 34 %. Największą powierzchnią wyróżnia się miasto i gmina Przysucha (23 % powierzchni powiatu). Podobnie w przypadku gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych (37 % ogólnej powierzchni gruntów leśnych...), a także terenów innych i nieużytków (24 % ogólnej powierzchni terenów innych ...). Największa powierzchnia użytków rolnych występuje na terenie gminy Wieniawa (15 % ogólnej powierzchni użytków rolnych).

Na terenie powiatu przeważają gleby niskich klas cechujących się niską przydatnością do produkcji rolniczej tzn. klasy IV i V. Gleby IV klasy występują na największej powierzchni 21603 ha (7,52 %), a klasy V na powierzchni 15585 ha (5,39 %). Największy udział gleb IV

klasy (17 %) występuje na terenie gminy Potworów, a klasy V na terenie gminy Wieniawa (17 %).

Rysunek 13. Użytki rolne wg. powierzchni klas bonitacyjnych gleb w gminach powiatu przysuskiego

Źródło Opracowano na podstawie Strategii [2016]

7.5.2. Monitoring gleb

Zgodnie z art. 101a ustawy Prawo ochrony środowiska, zanieczyszczenie powierzchni ziemi ocenia się na podstawie przekroczenia dopuszczalnych zawartości substancji powodujących ryzyko w glebie lub w ziemi.

Wg. informacji Okręgowej Stacji Chemiczno – Rolniczej w Kielcach z 2016 roku na obszarze powiatu przysuskiego dominują gleby o odczynie bardzo kwaśnym i kwaśnym. Udział gospodarstw wykazujących takie zakwaszenie wynosi odpowiednio od 30 do 44 %. Zakwaszenie gleb wpływa nie tylko na zmniejszenie plonów, lecz także sprzyja przyswajaniu przez rośliny metali ciężkich, co wymusza zwiększenie nakładów na zabiegi agrotechniczne gleb - wapnowanie i nawożenie. Udział zapotrzebowania na wapniowanie waha się od 6 do 44 %. W tym konieczne wapniowanie stanowi najwyższy udział. Konieczne jest w szczególności wapniowanie gruntów ornych i użytków rolnych w celu poprawy odczynu oraz korzystniejszego wpływu na większość właściwości fizycznych, chemicznych i biologicznych gleb. Udział fosforu w badanych glebach waha się w granicach 11 – 43 %. Dominuje niska zawartość fosforu na poziomie 30 %. Podobnie znaczącą dominację potwierdziła niska zawartość potasu na poziomie 43 %, przy ogólnym udziale w granicach 3 – 43 %. Udział magnezu w glebach wynosił od 6 do 30 %, a największy udział wykazał koncentrację przy średniej zawartości - 30 %.

Tabela 24. Zestawienie zasobności gleb na terenie powiatu przysuskiego

Rodzaj użytku	Odczyn (pH)					Potrzeby wapniowania					Zawartość fosforu					Zawartość potasu					Zawartość magnezu				
	bardzo kwaśny	kwaśny	lekko kwaśny	obojętny	zasadowy	konieczne	potrzebne	wskazane	ograniczone	zbedne	bardzo niska	niska	średnia	wysoka	bardzo wysoka	bardzo niska	niska	średnia	wysoka	bardzo wysoka	bardzo niska	niska	średnia	wysoka	bardzo wysoka
Grunty orne	28	19	14	2	0	28	9	10	12	4	14	20	10	12	7	16	27	15	3	2	17	16	19	7	4
	44%	30%	22%	3%	0%	44%	14%	16%	19%	6%	22%	32%	16%	19%	11%	25%	43%	24%	5%	3%	27%	25%	30%	11%	6%
Użytki zielone	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	
Uzytki rolne	28	19	14	2	0	28	9	10	12	4	14	20	10	12	7"	16	27	15	3	2"	17"	16"	19"	7"	4"
	44%	30%	22%	3%	0%	44%	14%	16%	19%	6%	22%	32 %	16%	19%	11%	25%	43 %	24%	5%	3%	27%	25 %	30%	11%	6%

Źródło: OSCHR [2016]

7.5.3. Tereny osuwiskowe

Na rozwój osuwisk wpływ mają przede wszystkim: intensywne opady atmosferyczne, infiltracja wód opadowych i roztopowych, erozja zboczy dolin i wąwozów oraz abrazja wybrzeża klifowego, a także działalność antropogeniczna (odkrywkowa i podziemna eksploatacja górnicza, niewłaściwe zagospodarowanie i użytkowanie terenów).

Zgodnie z art. 110a ust. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska starosta jest zobowiązany do prowadzenia obserwacji terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi (osuwiskami) oraz terenów, na których ruchy te występują, a także do prowadzenia rejestru informacji o tych terenach.

7.5.4. Zagrożenia gleb

Na stan gleb ma wpływ wiele czynników m.in.: procesy erozyjne, emisja gazów i pyłów, kultura rolna (nawożenie, stosowanie środków ochrony roślin). Do głównych czynników powodujących degradację gleb w powiecie przysuskim należą:

- duże zagrożenie gleb procesami erozyjnymi,
- zakwaszenie gleb obniżające ich przydatność rolniczą,
- degradacja powierzchni ziemi spowodowana rozbudową infrastruktury technicznej zaopatrzenia w energię, wodę,
- lokalne zanieczyszczenie gleb metalami ciężkimi głównie w sąsiedztwie szlaków komunikacyjnych.
- zmniejszenie zawartości podstawowych składników pokarmowych makro i mikroelementowych,
- zagrożenie ze strony składowisk odpadów, w tym zamkniętych i niereaktywowanych.

7.5.5. Podsumowanie

Gleby na terenie powiatu przysuskiego posiadają niską przydatność dla produkcji rolnej. Konieczne są działania w kierunku wapniowania gleb w celu zmniejszenia nadmiernego zakwaszenia gleby, a zatem wapnowania i stosowania odpowiednich zabiegów agrotechnicznych, ze względu na ich kwaśny odczyn. Według bonitacji klas znaczny udział przypada na gleby o klasach IV i V.

7.5.6. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Zaleganie urodzajnych gleb w dolinach – Przewaga powierzchni użytków rolnych na terenie gmin powiatu przysuskiego – Znacząca powierzchnia lasów na terenie powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> – Dominacja gleb IV i V klasy bonitacyjnej – Gleby średnio i mało odporne na degradację – Nisku udział w glebach makroelementów
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Możliwość rozwoju rolnictwa ekologicznego – Dobór dawek nawozowych na podstawie badań jakości gleb 	<ul style="list-style-type: none"> – Znaczące zakwaszenie gleb sprzyjające przyswajaniu przez rośliny metali ciężkich

7.6. Zasoby geologiczne

7.6.1. Zasoby surowców

Kopalinami występującymi na terenie województwa mazowieckiego są głównie czwartorzędowe utwory okruchowe oraz trzeciorzędowe i czwartorzędowe surowce ilaste. Związane jest to czwartorzędowymi formami działalności lodowców bądź akumulacyjnej działalności rzecznej i procesów eolicznych.

Na terenie powiatu przysuskiego udokumentowano dotychczas 28 złóż: piaskowców, surowców ilastych ceramiki szlachetnej i budowlanej oraz kruszywa naturalnego. W zależności od zasobów mogą być one eksploatowane na potrzeby lokalne lub na skalę przemysłową.

Tabela 25. Wykaz poszczególnych złóż na terenie powiatu przysuskiego

Nazwa złoża	Rodzaj złoża	Stan zag. złoża	Zasoby bilansowane w tys. ton		Wydobycie w tys. ton
			geologiczne bilansowe	przemysłowe	
Borkowice II	glin ceramiczne kamionkowe	E	668	-	20
Zawada	glin ceramiczne kamionkowe	R	2 062	-	-
Borkowice-Radestów	złoża glin ogniotrwałych	R	5 229	-	-
Jakubów	złoża glin ogniotrwałych	Z	314	-	-
Kryzmańówka	złoża glin ogniotrwałych	Z	1 830	-	-
Rusinów	złoża glin ogniotrwałych	R	305	-	-
Kamienna Góra	kamienie łamane i bloczne	Z	37	-	-
Ruszkowice	kamienie łamane i bloczne	Z	600	-	-
Smagów	kamienie łamane i bloczne	Z	410	-	-
Goździków	piaski i żwiry	M	-	-	-
Kamień	piaski i żwiry	E	163	-	1
Kłonna	piaski i żwiry	R	3 235	-	-
Kłudno	piaski i żwiry	E	91	-	32
Nocna Góra	piaski i żwiry	E	2 561	2 561	27
Rdzuchów	piaski i żwiry	Z	189	-	-
Rusinów	piaski i żwiry	P	6 845	-	-
Sokolniki	piaski i żwiry	Z	5 367	-	-
Sokolniki 3	piaski i żwiry	T	3 109	3 109	-
Sokolniki 4	piaski i żwiry	T	5 520	4 823	-
Sokolniki I	piaski i żwiry	T	422	352	-
Sokolniki II	piaski i żwiry	T	250	-	-
Sokolniki Suche	piaski i żwiry	E	140	-	28
Stanisławów	piaski i żwiry	T	2 252	2 252	-
Stanisławów I	piaski i żwiry	E	103	-	8
Stara Wieś	piaski i żwiry	E	176	-	5
Zygmuntów	piaski i żwiry	Z	913	-	-
Zygmuntów I	piaski i żwiry	E	141	-	5
Przysucha-Pole Hamernia	surowce ilaste ceramiki budowlanej	R	849	-	-
Przysucha-Pole Skowerówka	surowce ilaste ceramiki budowlanej	R	488	-	-

Źródło : Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce [2016] ; E - złoża eksploatowane, M - złoża skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym, R - złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat.A+B+C1,a dla ropy i gazu - w kat.A+B), Z - złoża, z którego wydobyte zostało zaniechane, P - złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie (w kat. C2 + D, a w przypadku ropy i gazu – w kat. C), M - złoża skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym, T - złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo

Zasoby surowców w poszczególnych gminach powiatu przysuskiego:

Gmina Borkowice

Na terenie gminy Borkowice występują następujące kopaliny: surowce ilaste i budowlane. Złoże glin ceramicznych kamionkowych występuje w Borkowicach, a glin ogniotrwałych w rejonie Borkowice – Radestów, które wyróżnia znacząca zasobność. Eksploatowane jest pierwsze wymienione złoże. W Ruszkowicach i Smagowie występuje złoże kamienia łamanego i bocznego, którego eksploatacja została zaniechana.

Gmina Gielniów

Na terenie gminy występuje złoże pospółki i piasku „Goździków”, „Zygmuntów ”, „Zygmuntów I” i „Zawada”. Eksploatacja jest prowadzona w przypadku złoża „Zygmuntów I”, a złoże „Zawada” zostało rozpoznane pod względem zasobności. W Goździkowie złoże zostało skreślone z bilansu zasobów.

Gmina Klwów

Na terenie gminy Klwów dotychczas nie prowadzono rozpoznania zasobów kopalin.

Gmina Odrzywół

Teren gminy Odrzywół jest bogaty w złoża piasku i żwiru. Jednym ze zdiagnozowanych i zmierzonych złóż wspomnianych kopalin jest złoże "Kłonna". To złoże położone na Obszarze Krajobrazu Chronionego nie jest nieeksploatowane. Ponadto złoża piasku i żwiru występują w okolicach miejscowości: Stanisławów tj. „Stanisławów” i „Stanisławów I”.

Gmina Potworów

Gmina Potworów nie jest zasobna w surowce mineralne. Występujące na powierzchni terenu piaszczysto - żwirowe osady wodnolodowcowe i piaski eoliczne są okresowo eksploatowane, na potrzeby własne gospodarzy (budownictwo). W miejscowości Mokrzec występuje eksploatowane złoże piasku i żwiru naturalnego „Stara Wieś”, podobnie w miejscowości Rdzuchów Kolonia złoże „Rdzuchów”, którego eksploatacja została zaniechana.

Gmina i Miasto Przysucha

Na terenie miasta i gminy Przysucha rozpoznano wstępnie złoże surowce ilaste ceramiki budowlanej „Przysucha - Pole Hamernia” i „Przysucha - Pole Skowyrówka”. Eksploatacja złóż glin ogniotrwałych „Jakubów” oraz „Kryzmanówka – Zapniów” została zaniechana podobnie złoże „Kamienna Góra”.

Gmina Rusinów

Na terenie gminy Rusinów występują złoża glin ogniotrwałych oraz piasku i żwiru ‘Rusinów’. Rozpoznane wstępnie złoże piasków i żwirów wykazuje największą zasobność kopalin na terenie powiatu.

Gmina Wieniawa

Na terenie gminy rozpoznano złoże piasków i żwirów „Sokolniki, Sokolniki I, „Sokolniki II”, Sokolniki 3, Sokolniki 4, „Kamień”, „Sokolniki Suche”, „Nocna Góra” i „Kłudno”. Te cztery ostatnie złoża są eksploatowane, a pozostałe są eksploatowane okresowo.

7.6.2. Wydobycie surowców

- Minister Środowiska udziela koncesji na poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopalin, o których mowa w art. 10 ust. 1, z wyłączeniem złóż węglowodorów, lub wydobywanie kopalin, o których mowa w art. 10 ust. 1, ze złóż lub wydobywanie kopalin ze złóż znajdujących się w granicach obszarów morskich.

- Starosta udziela koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż, jeżeli jednocześnie są spełnione następujące wymagania: obszar udokumentowanego złoża nieobjętego własnością górnictwem nie przekracza 2 ha, wydobywanie kopalin ze złoża w roku kalendarzowym nie przekroczy 20 000 m³ i działalność będzie prowadzona metodą odkrywkową oraz bez użycia środków strzałowych.
- Marszałek Województwa udziela koncesji na wydobywanie kopalin nie zastrzeżonych dla Ministra Środowiska jeżeli obszar zamierzonej działalności przekroczy powierzchnię 2 ha, wydobywanie kopalin w roku kalendarzowym będzie większe niż 20 000 metrów sześciennych i działalność będzie prowadzona przy użyciu materiałów wybuchowych (tab.26).
– podstawa ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. — Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. 2016, poz. 1131 z późn. zm.).

Tabela 26. Wykaz przedsiębiorców prowadzących działalność wydobywczą na podstawie decyzji koncesyjnych wydanych przez Starostę Przysuskiego

Złoże	Miejscowość	Gmina	Nazwa przedsiębiorcy	Adres przedsiębiorcy
Zygmuntów I	Zygmuntów	Gielniów	Marek Osuchowski FUH MARK-MAT	Jakubów 29, 26 - 400 Przysucha
Stara Wieś	Mokrzec	Potworów	Mirosław Iskrzyński Przedsiębiorstwo - Produkcyjno - Handlowo - Usługowe "Bumis"	ul. Żeromskiego 49/12, 26-800 Białobrzegi
Sokolniki II	Sokolniki Suche	Wieniawa	Zakład Wydobywania Piasku "JANTER"	Sokolniki Suche 26-432 Wieniawa
Sokolniki Suche	Sokolniki Suche	Wieniawa	Zakład Materiałów Budowlanych Sławomir Wasik	Krogulcza Sucha 56a, 26-505 Orońsko
Stanisławów I	Stanisławów	Odrzywół	AUTO – LUX	Tomaszów Mazowiecki ul. Św. Antoniego 68
Kamień	Kamień	Wieniawa	Waldemar Pacak FHU ELMAR	ul. Przemysłowa 7/16 26-400 Przysucha
Kłudno	Kłudno	Wieniawa	Budromost Starachowice	św. Rocha 31, 27-215 Wąchock

Źródło: Starostwo Powiatowe

Tabela 27. Wykaz przedsiębiorców prowadzących działalność wydobywczą na podstawie decyzji koncesyjnych wydanych przez Marszałka Województwa Mazowieckiego

Lp	Nazwa złoża	Gmina	Powiat	Nazwa przedsiębiorcy, adres	Kopalina typ*
1.	Nocna Góra	Wieniawa	Przysucha	PBH "DOM-RAD" Iwona Kowalczyk 26-600 Radom, ul. Zbrowskiego 82 A	KN
2.	Sokolniki 3	Wieniawa	Przysucha	Chmurzyński Józef "Wytwórnia Betonów" - Zakład Pracy Chronionej 26-600 Radom, ul. Mokra 2	KN
3.	Sokolniki 4	Wieniawa	Przysucha	Chmurzyński Józef "Wytwórnia Betonów" - Zakład Pracy Chronionej 26-600 Radom, ul. Mokra 2	KN
4.	Stanisławów	Odrzywół	Przysucha	Kopalnia Stanisławów Sławomir Długosz, Sławomir Banaszek, 26-200 Końskie, ul. Warszawska 24 B/45	KN
5.	Borkowice II	Borkowice	Borkowice	Jerzy Siwek Kopalnia gliny WIS – Group Sp z o.o. z siedzibą w Opocznie ul. Piotrkowska 54, 26-300 Opoczno	KOP

Źródło : Urząd Marszałkowski, Starostwo Powiatowe *KN kruszywo naturalne, KOP kopalnia gliny

Po zakończeniu eksploatacji złoża każdy przedsiębiorca zobowiązany jest do rekultywacji terenu. Najczęstszym sposobem rekultywacji jest zalesianie lub przeznaczenie wyrobisk na cele rolne oraz zbiorniki wodne. Kilka takich decyzji rekultywacyjnych zostało wydanych.

7.6.3. Podsumowanie

Na terenie powiatu wydobywa się głównie kruszywo naturalne oraz ility kamionkowe i białowypalające się oraz piaski i żwiry. Są to surowce dla potrzeb budownictwa oraz budowy i remontów dróg. Ponadto występują złoża ceramicznych surowców ilastych. Złoża iltów i glin białowypalających są eksploatowane, podobnie jak inne kopaliny występujące w niewielkich ilościach, nieposiadające większego znaczenia gospodarczego. Tereny po wyrobiskach powinny być rekultywowane zgodnie z kierunkami ustalonymi w decyzjach rekultywacyjnych wydanych przez Starostę.

7.6.4. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
– Znaczne ilości udokumentowanych złóż surowców mineralnych.	-
Szanse	Zagrożenia
-	– Degradacja środowiska związana z wydobywaniem złóż surowców mineralnych – Brak rekultywacji wyrobisk

7.7. Pola elektromagnetyczne

Źródła pól elektromagnetycznych stanowią linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 110 kV, 220 kV i 400 kV oraz związane z nimi stacje. Przez teren powiatu przebiegają:

- linie wysokiego napięcia
- linie średniego napięcia,
- linie niskiego napięcia doprowadzające energię do wszystkich obiektów i odbiorców na terenie powiatu,
- stacje transformatorowe SN/NN
- urządzenia emitujące pole elektromagnetyczne pracujące w szpitalu.

Powiat przysuski zasilany jest w energię elektryczną liniami napowietrznymi i kablowymi 15 kV wychodzącymi z GPZ-tów zlokalizowanych w Przysusze i Końskich. Istniejąca sieć 15 kV pokrywa zapotrzebowanie na energię elektryczną.

Na terenie powiatu przysuskiego, jako źródło promieniowania elektromagnetycznego występują ponadto bazowe stacje telefonii komórkowej różnych operatorów: Przysucha – 8 obiektów (w tym 1 przekaźnik radiowo – telewizyjny), 1 w gminie Borkowice, 1 w gminie Gielniów, 2 w gminie Klwów, 1 w gminie Odrzywół, 1 w gminie Potworów i 1 w gminie Wieniawa.

Oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku i obserwacji zmian dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, który zgodnie z art. 26 ust. 1 pkt. 5 ustawy Prawo ochrony środowiska, obejmuje uzyskiwane na podstawie badań monitoringowych informacje w zakresie promieniowania jonizującego i pól elektromagnetycznych. W przypadku pól elektromagnetycznych ma zastosowanie rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003 r., Nr 192, poz. 1883). Poniżej przedstawiono tabele z wartościami dopuszczalnymi.

Tabela 28. Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową

Wielkość fizyczna Zakres częstotliwości promieniowania	Składowa elektryczna	Składowa magnetyczna	Gęstość mocy
0 Hz	10 kV/m	2500 A/m	-
od 0 Hz do 0,5 Hz	-	2500 A/m	-
od 0,5 Hz do 50 Hz	10 kV/m	60 A/m	-
od 0,05 Hz do 1 kHz	-	3/f A/m	-
od 0,001 MHz do 3 MHz	20 V/m	3 A/m	-
od 3 MHz do 300 MHz	7 V/m	-	-
od 300 MHz do 300 GHz	7 V/m	-	0,1 W/m ²

Źródło: WIOŚ

Tabela 29. Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych dla miejsc dostępnych dla ludności

Wielkość fizyczna Zakres częstotliwości promieniowania	Składowa elektryczna	Składowa magnetyczna	Gęstość mocy
50 Hz	1 kV/m	60 A/m	-

Źródło: WIOŚ

Pomiary pól elektromagnetycznych na terenie województwa mazowieckiego realizowane były w miastach najbardziej narażonych na promieniowanie (np. Radom). W ramach monitoringu Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Warszawie, dotychczas nie prowadził okresowych badań kontrolnych poziomów pól promieniowania elektromagnetycznego w środowisku na gminy Potworów.

7.7.1. Podsumowanie

Na terenie powiatu przysuskiego źródłami emitującymi promieniowanie elektromagnetyczne są stacje bazowe telefonii komórkowych - 15, przekaznik radiowo – telewizyjny - 1, oraz linie elektroenergetyczne. W ramach monitoringu dotychczas nie były prowadzone okresowe badania kontrolne poziomów pól promieniowania elektromagnetycznego w środowisku na terenie powiatu przysuskiego przez WIOŚ.

7.7.2 Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
– Rozwój państwowego monitoringu środowiska w zakresie promieniowania elektromagnetycznego	-
Szanse	Zagrożenia
-	– Możliwe przekroczenie w przyszłości dopuszczalnego poziomu w związku z rozwojem sieci elektromagnetycznych

7.8. Energia odnawialna

Źródła energii związane są z substancjami, procesami, a także urządzeniami zdolnymi wytworzyć energię elektryczną lub ciepłą, która jest przydatna dla człowieka. Do źródeł energii odnawialnej zaliczane jest :

- promieniowanie słoneczne
- wiatry,

- biomasa,
- woda w postaci fal, pływów, spływu rzek
- energia geotermiczna

Polityka energetyczna Polski do 2030 roku zawiera pakiet działań, mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, konkurencyjności gospodarki, jej efektywności energetycznej oraz ochrony środowiska¹⁷. Wśród celów strategicznych polityki państwa jest wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii, a także:

- wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii, co najmniej do poziomu 15 % w 2020 roku oraz dalszy wzrost tego wskaźnika w latach następnych,
- osiągnięcie w 2020 roku 10% udziału biopaliw w rynku paliw transportowych, oraz zwiększenie wykorzystania biopaliw II generacji,
- ochrona lasów przed nadmiernym eksploatowaniem, w celu pozyskiwania biomasy oraz zrównoważone wykorzystanie obszarów rolniczych na cele OZE, w tym biopaliw, tak, aby nie doprowadzić do konkurencji pomiędzy energetyką odnawialną i rolnictwem oraz zachować różnorodność biologiczną,
- wykorzystanie do produkcji energii elektrycznej istniejących urządzeń piętrzących stanowiących własność Skarbu Państwa,
- zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw oraz stworzenie optymalnych warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach.

Tabela 30. Wykorzystane zasobów odnawialnych na terenie powiatu przysuskiego w latach 2011 - 2014

Typ zasobów energii odnawialnej		Wykorzystanie
Biomasa stała	kJ	3959000000
Energia słoneczna	kJ	-
Energia wiatru	kWh	-
Energia wodna	kWh	-
Energia geotermalna	kJ	1795867200

Źródło: Starostwo Powiatowe, Urzędy Gmin

7.8.1. Energia słoneczna

Na całym obszarze województwa występują zbliżone pod względem możliwości pozyskania energii warunki solarne. Prawie całe województwo mazowieckie jest położone w strefie R III, gdzie energia całkowitego promieniowania słonecznego w ciągu roku wynosi 985 kWh/m², jedynie fragment wschodni jest zaliczany do strefy R II, o promieniowaniu w ciągu roku 1 081 kWh/m².

Dla potrzeb własnych budynku obiektu Basen w Przysusze, zakładana będzie instalacja fotowoltaiczna o mocy min. 5 kW wraz z niezbędnym osprzętem¹⁸ po uzyskaniu dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

7.8.2. Energia wodna

Na terenie powiatu potencjalna lokalizacja obiektu do wykorzystania energetycznego dotyczy miejscowości Nieznamierowice, położonej nad rzeką Drzewiczka w gminie Rusinów. Na rzece Jabłonica w miejscowości Koryciska gmina Wieniawa w osadzie Młyńskiej Boży – Dar wykorzystywana jest energia wody do napędu małej turbiny wodnej.

¹⁷ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009 roku

¹⁸ PGN 2016

7.8.3. Energia wiatru

Najbardziej korzystnym obszarem pod względem zasobów energetycznych jest generalnie zachodnia i środkowa część województwa. W wielu jednak przypadkach poza wymienionymi obszarami lokalne uwarunkowania terenu mogą także sprzyjać inwestowaniu w energetykę wiatrową¹⁹. Na terenie powiatu brak jest siłowni wiatrowych.

7.8.4. Biomasa

Na terenie powiatu istnieją duże zasoby biomasy w postaci słomy, drewna z terenów leśnych oraz z poboczy dróg. Łączne zasoby energetyczne drewna na terenie powiatu przysuskiego wynoszą ok. 97 636 GJ/rok²⁰ i należą do znaczących. Ważnym czynnikiem inwestowania w źródła na biomasę jest odległość dostępnych zasobów od kotłowni.

Na terenie powiatu w gminie Wieniawa w 2 placówkach oświatowych ma zastosowanie biomasy (słoma) do celów grzewczych. Na tej podstawie została wytworzona energia cieplna na poziomie 3 959 000 000 kJ.

7.8.5. Energia geotermalna

Na terenie miasta Przysucha wykonano 28 takich otworów, do głębokości 90 m, które umożliwiają wykorzystanie lokalnych zasobów geotermalnych do ogrzewania wody na krytym basenie. Ilość energii cieplnej wytworzonej na bazie energii geotermalnej wyniosła 1795 867200 kJ.

Nadto na terenie Powiatu przewidywany jest instalacja pomp ciepła o łącznej minimalnej mocy 3682 kW²¹.

7.8.6. Podsumowanie

Energia odnawialna stopniowo jest wykorzystywana na terenie powiatu przy udziale biomasy, energii wodnej i energii geotermalnej. Duże znaczenie powinno mieć propagowanie wykorzystywania energii słonecznej np. poprzez kolektory słoneczne oraz ogniwa fotowoltaiczne do wspomagania ogrzewania budynków użyteczności publicznej, a także wytwarzania energii elektrycznej.

7.8.7. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Rozwój wykorzystania energetyki odnawialnej przy uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań 	<ul style="list-style-type: none"> - Ograniczone możliwości przyłączenia nowych producentów energii elektrycznej do sieci
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Wzrost zainteresowania tworzeniem nowych obiektów wykorzystujących zasoby energii odnawialnej – Dostępność środków na realizację inwestycji w zakresie energetyki odnawialnej – Mniejsze zapotrzebowanie na paliwa kopalne w powiecie 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak akceptacji społecznych dla nowych technologii

7.9. Zasoby przyrody

7.9.1. Stan zasobów przyrody

¹⁹ http://rpo.mazowia.eu/g2/oryginal/2011_07/adb28c4bc7456b399ce01042b4be5459.pdf

²⁰ Program możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego. 2006

²¹ PGN 2016

Grunty leśne i lasy zajmują 24934,68 ha (lesistość 30,70 %) powierzchni powiatu, w tym publiczne stanowią 47 %, a pozostałe – 53 % [GUS 2014]. Administracyjnie należą do : Nadleśnictwa Przysucha (obręb Przysucha, obręb Rzuców), Nadleśnictwa Barycz (obręb Barycz), Nadleśnictwa Radom (obręb Radom), Nadleśnictwa Grójec (obręb Nowe Miasto).

Wg. regionalizacji przyrodniczo - leśnej [Tramplera i in. 1990] lasy Powiatu Przysuskiego są położone w VI Krainie Małopolska, II dzielnicy Łódzko - Opoczyńskiej, Mezonegionie B Piotrkowsko – Opoczyńskim oraz III dzielnicy Radomsko – Iłżeckiej, Mezonegionie A Równina Radomsko - Kozienicka.

Lasy publiczne pozostające w mniejszości są podporządkowane Nadleśnictwu Przysucha, Barycz, Radom i Grójec, a lasy prywatne Staroście Przysuskiemu.

Lasy wodochronne chronią zasoby wód siedliskowych wilgotnych i bagiennych oraz w rejonach źródliskowych rzek z towarzyszącymi im stawami, zapewniając prawidłową ich retencję, a tym samym korzystnie oddziałując na środowisko. Lasy wodochronne ustanowione są w obszarach leśnych gmin: Przysucha, Gielniów, Borkowice i Wieniawa.

Stan zdrowotny lasów w powiecie przysuskim jest zróżnicowany. Głównym zagrożeniem lasów są zmiany środowiska przyrodniczego spowodowane działalnością człowieka:

- przestrzenna struktura lasów tj. rozdrobnienie i rozproszenie kompleksów leśnych powoduje niską odporność na antropopresję,
- zanieczyszczenie powietrza, gleb i wód (uszkodzenia przemysłowe),
- zmiany stosunków wodnych przyczyniające się do osłabienia drzew i zwiększenia ich podatności na choroby i ataki szkodników,
- obniżenie poziomu wód gruntowych powoduje osłabienie drzew i podatność na ataki szkodników,
- podtapianie terenów leśnych,
- zbyt duży udział jednogatunkowych drzewostanów,
- lokalnie nadmierna penetracja rekreacyjna,
- zaśmiecanie lasów,
- pożary lasów.

Różnorodność funkcji, jakie pełnią lasy (ekologiczna, produkcyjna, społeczna) oraz potrzeba racjonalizacji struktury użytkowania ziemi (zagospodarowanie gruntów mało przydatnych dla rolnictwa) wskazują na potrzebę i możliwości zwiększenia powierzchni leśnej.

Lasy szczególnie chronione (ochronne) ze względu na funkcję i charakter nie nadają się do wykorzystania rekreacyjnego i winny być chronione przed penetracją ludzi.

Tabela 31. Powierzchnia gruntów leśnych w poszczególnych gminach powiatu przysuskiego

Nazwa	ogółem	lesistość	grunty leśne publiczne ogółem	grunty leśne prywatne
	[ha]	[%]	[ha]	[ha]
Borkowice	3 285,96	37,9	1 623,36	1 662,60
Gielniów	3 274,21	41,0	868,81	2 405,40
Klów	1 904,68	22,0	188,18	1 716,50
Odrzywół	2 370,43	23,7	322,23	2 048,20
Potworów	866,54	10,5	225,84	640,70
Przysucha	9 794,17	52,5	7 857,17	1 937,00

Rusinów	2 127,77	25,7	36,67	2 091,10
Wieniawa	1 310,92	12,5	605,02	705,90

Źródło: GUS [2014]

Największa powierzchnia gruntów leśnych ogółem oraz gruntów leśnych publicznych ogółem spośród gmin powiatu przypada na Przysuchę, co w ogólnym udziale stanowi odpowiednio 39 i 67 %. Największa powierzchnia gruntów leśnych prywatnych została stwierdzona na terenie gminy Gielniów przy ogólnym udziale 18 %.

Gminę i miasto Przysucha na tle powiatu wyróżnia największy poziom lesistości - 52,5 % przy najniższym 10,5 % na terenie gminy Potworów.

Stan zasobów leśnych w poszczególnych gminach powiatu:

Gmina Borkowice

Grunty leśne w gminie zajmują powierzchnię 3 285,56 ha, co stanowi 37,9 % powierzchni ogólnej. Grunty leśne publiczne zajmują mniejszą powierzchnię 1623,36, a prywatne większą 1662,6 ha [GUS 2014]. Rozległe kompleksy leśne związane z Krainą Gór Świętokrzyskich występują w zachodniej i w południowo - wschodniej części gminy w sołectwach: Bryzgów, Rusinów, Kochanów, Rzuców, Wola Kuraszowa, Bolęcín, Borkowice. Lasy w tym rejonie pozostają w naturalnym zasięgu jodły, buka i jaworu, tworząc następujące siedliska leśne:

- las mieszany świeży (jodła, sosna, dąb z domieszką buka i modrzewia),
- bór mieszany świeży (panująca sosna, dąb, jodła z domieszką buka, modrzewia i brzozy),
- bór mieszany wilgotny (sosna, świerk z domieszką dębu, buka, jodły), las mieszany wilgotny (sosna, dąb z domieszką świerka i jodły).

Wiekowo przeważają tu drzewostany w przedziale 41 - 80 lat, znaczny jest również udział drzewostanów ponad 80 lat. W lasach tych występują liczne źródła i ciek wodne, co przy nieprzepuszczalnym podłożu Garbu Gielniowskiego sprzyja powstaniu licznych zabagnień i ogólnej wilgotności gleb.

Gmina Gielniów

Grunty leśne w gminie zajmują powierzchnię 3274,21 ha, co stanowi 41 % powierzchni ogólnej. Grunty leśne publiczne zajmują mniejszą powierzchnię 868,81 ha, a prywatne większe 2405,4 ha [GUS 2014]. Rozmieszczenie lasów na terenie gminy jest nierównomierne. Największe i zarazem najcenniejsze przyrodniczo występują w południowo – wschodniej części gminy. Przeważają drzewostany 41 - 80 letnie. Drzewostany powyżej 81 lat tworzą skupisko około 200 ha w południowym kompleksie lasów państwowych w okolicy wsi Budy. Lasy ochronne obejmują siedliska na powierzchni 285 ha. Spełniają one głównie funkcje wodochronne. Występują one w rejonie źródłowym rzek Brzuśni i Gielniowianki. W drzewostanie dominuje jodła i sosna. W mniejszym stopniu świerk i brzoza; olsza lokalnie buk i modrzew.

Gmina Kłwów

Grunty leśne w gminie zajmują powierzchnię 1 904,68 ha, co stanowi 22 % powierzchni ogólnej. Grunty leśne publiczne zajmują mniejszą powierzchnię 188,18 ha, a prywatne większą 1716,5 [GUS 2014].

Lasy prywatne spełniają głównie funkcje gospodarcze, w mniejszym stopniu ekologiczne, wpływając korzystnie na klimat lokalny, warunki glebowe, stosunki wodne i równowagę biologiczną w środowisku przyrodniczym. W drzewostanie lasów dominuje sosna (bory świeże

lub bory suche), w okolicy Kol. Ulów występuje dąb, a łągi olszowo – jesionowe rosną w dolinie Drzewiczki i ciekę we wsi Lipowa.

Znaczny udział lasów prywatnych spowodował, iż nie wyznaczono tutaj lasów ochronnych.

Na terenie gminy Klwów największe kompleksy leśne występują w dolinie rzeki Drzewiczki, pozostałe są w znacznym rozproszeniu. Takie zalesienie obszaru nie gwarantuje prawidłowych warunków biocenotycznych.

Gmina Odrzywół

Lasy w gminie zajmują powierzchnię 2370,43 ha, co stanowi 23,70 % powierzchni ogólnej, Grunty leśne publiczne zajmują mniejszą powierzchnię 322,23 ha, a prywatne większą 2048,2 ha [GUS 2014]. Na terenie gminy występuje przewaga lasów sosnowych. Największe kompleksy występują w sołectwach: Wysokin – Ceteń – Lipiny – Kamienna Wola, Myślakowice – Myślakowice Kolonia – Łęgonice Małe – Dąbrowa, Kłonna – Ossa – Kolonia Ossa.

Gmina Potworów

Lasy w gminie zajmują powierzchnię 866,54 ha, co stanowi 10,50 % powierzchni ogólnej, Grunty leśne publiczne zajmują mniejszą powierzchnię 225,84 ha, a prywatne większą 640,7 ha [GUS 2014]. W drzewostanie lasów dominują drzewostany sosnowe w wieku do 40 lat. Zwarte zgrupowania lasów występują na zachód od Potworowa i na południe od wsi Dąbrowa, pozostałe lasy są w znacznym rozproszeniu. Takie zalesienie obszaru nie gwarantuje prawidłowych warunków biocenotycznych.

Gmina i Miasto Przysucha

Lasy w gminie i mieście zajmują największą powierzchnię na terenie powiatu tj. 9794,17 ha, co stanowi 52,50 % powierzchni ogólnej. Grunty leśne publiczne zajmują większą powierzchnię 7857,17 ha, a prywatne mniejszą 1937 ha [GUS 2014]. Rozległy kompleks leśny związany z Krainą Gór Świętokrzyskich występuje w południowej części gminy (Lasy przysusko – szydlowieckie). Niewielkie powierzchnie leśne występują również w północno – wschodniej i wschodniej części gminy (okolice Dębin, Przysuchy i Zbożennej).

Lasy w tym rejonie pozostają w naturalnym zasięgu jodły, buka i jaworu, tworząc następujące siedliska leśne:

- bór mieszany świeży (panująca sosna, dąb, jodła z domieszką buka, modrzewia i brzozy)
- bór mieszany wilgotny (sosna, świerk z domieszką dębu, buka, jodły)
- las mieszany świeży (jodła, sosna, dąb z domieszką buka i modrzewia)
- las mieszany wilgotny (sosna, dąb z domieszką świerka i jodły)

Sporadycznie występują: bór świeży, bór wilgotny, ols, bór bagienny oraz bór suchy. Wiekowo przeważają tu drzewostany w przedziale 41 – 80 lat, znaczny jest również udział drzewostanów ponad 80 lat. W lasach tych występują liczne źródła i ciek wodny, co przy nieprzepuszczalnym podłożu Garbu Gielniowskiego sprzyja powstaniu licznych zabagnień.

Na terenie gminy występują lasy wodochronne i chronione. Pierwsze z nich chronią zasoby wód siedliskowych wilgotnych i bagiennych oraz w rejonach źródłkowych rzek z towarzyszącymi im stawami, zapewniając prawidłową ich retencję, a tym samym korzystnie oddziałując na środowisko. Z kolei lasy chronione ze względu na uszkodzenia drzewostanów na skutek działalności przemysłu (II strefa uszkodzeń) ustanowiono w północnej części kompleksu leśnego w bezpośrednim sąsiedztwie kopalni „Zapniów” - gmina

Przysucha. Degradacja środowiska leśnego w tym rejonie związana jest z działalnością wydobywczą.

Gmina Rusinów

Lasy w gminie zajmują powierzchnię 2127,77 ha, co stanowi 25,70 % powierzchni ogólnej. Grunty leśne publiczne zajmują mniejszą powierzchnię 36,67 ha, a prywatne większą 2091,1 ha [GUS 2014]. Na terenie gminy występuje przewaga lasów iglastych. Największy zwarty kompleks leśny jest położony w południowo - wschodniej części gminy w dolinie rzeki Wiązownica w sołectwach: Brogowa, Rusinów, Krzesławice, Karczówka, Władysławów.

W lasach prywatnych zagrożeniem jest rozdrobnienie kompleksów i brak planowego gospodarowania. Powoduje to przerwanie ciągłości naturalnych ekosystemów i ograniczenie liczby nisz ekologicznych, stanowiących ostoje zwierząt.

Gmina Wieniawa

Lasy w gminie zajmują powierzchnię 1310,92 ha, co stanowi 12,50 % powierzchni ogólnej. Grunty leśne publiczne zajmują mniejszą powierzchnię 605,02 ha, a prywatne większą 705,9 ha [GUS 2014]. Na terenie gminy występuje przewaga lasów iglastych. Największe kompleksy występują w sołectwach: Kamień, Komorów, Plec, Wola Brudnowska, Brudnów, Zawady.

7.9.2. Obszary chronione

Na terenie powiatu przysuskiego znajdują się obszary podlegające ochronie²²:

- rezerваты przyrody i pozostałe formy ochrony przyrody - 92,40 ha
- obszary chronionego krajobrazu o łącznej powierzchni - 31908,0 ha
- użytki ekologiczne - 71,80 ha²³
- 63 (pozycje) pomników przyrody
- 1 stanowisko dokumentacyjne

Na terenie powiatu znajduje się Rezerwat Przyrody "Puszcza u źródeł Radomki" powierzchni 73,50 ha. Rezerwat został utworzony w 1978 roku na terenie Gminy Przysucha²⁴, który występuje w zachodniej części Gminy Przysucha na terenie kompleksu leśnego, zwanego lasami przysuskimi, o pow. 73,50 ha. Utworzono w celu ochrony wielogatunkowych drzewostanów o charakterze naturalnym, ze znacznym udziałem jodły i buka, rosnących w najbardziej wysuniętym na północ kompleksie leśnym dawnej Puszczy Świętokrzyskiej. Jest tu również wiele wąwozów, rozlewisk wodnych, źródeł, przejść, pagórków oraz pozostałości po kopalniach rudy na którego terenie prowadzona jest ochrona czynna. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie wielogatunkowych drzewostanów o naturalnym charakterze reprezentujących Puszcze Świętokrzyską. Na terenie rezerwatu oprócz drzewostanów znajduje się 5,5 ha bagien, które stanowią cenne ekosystemy charakterystyczne dla terenów źródłiskowych²⁵.

Ponadto na terenie powiatu przysuskiego znajdują się obszary Natura 2000, w tym :

- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków - Dolina Pilicy (PLB 140003) obejmuje na terenie powiatu przysuskiego obszar gminy Odrzywół (4 310,3 ha) i Klwów (505,3 ha).
- Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk tj. Dolina Dolnej Pilicy (PLH 140016) na terenie powiatu przysuskiego obejmują teren gminy Klwów i Odrzywół, a Ostoja Brzeźnicka (PLH

²² GUS [2014]

²³ ibidem

²⁴ Rozporządzenie Nr 274 Wojewody Mazowieckiego z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 roku (Dz. Urz. z 2001 r. Nr 269, poz. 6860)

²⁵ <http://www.przysucha.radom.lasy.gov.pl/rezerваты-przyrody#.WDq7tdThDUJ>

260026) teren gminy Przysucha (o powierzchni 267,02 ha²⁶).

Na terenie powiatu występują obszary chronionego krajobrazu:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki” zajmuje powierzchnię 63 422,00 ha²⁷, z czego 12 255 ha znajduje się na terenie powiatu przysuskiego (gminy Klwów, Odrzywół i Rusinów).

Obszar ten charakteryzuje się dużą atrakcyjnością turystyczno-krajobrazową i zróżnicowanym bogactwem przyrodniczym. Występuje tu mozaika lasów i zadrzewień rozdzielonych półnaturalnymi łąkami oraz starorzeczami, co wynika ze znacznego zróżnicowania geomorfologicznego terenu. Północny brzeg Pilicy stanowi wysoka skarpa o dużym spadku z wąwozami i jarami porośnięta lasami z głównym udziałem sosny. Południowa część ma charakter równinny pokryty głównie łąkami, szuwarami i bagnami z rozproszonymi zadrzewieniami, lasami i zakrzewieniami. Naturalny charakter Pilicy w dolnym odcinku wyróżnia ten obszar pod względem walorów środowiska przyrodniczego (występowanie wielu gatunków chronionych zwierząt, głównie ptaków, oraz roślin). Drzewiczka stanowi prawobrzeżny dopływ Pilicy, której brzegi porastają głównie drzewostany sosnowe. Wzdłuż rzeki Drzewiczki często występują łąki zalewowe, bagna oraz szuwary. Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki jest ważnym szlakiem ekologicznym o randze krajowej, zwłaszcza dla wielu rzadkich gatunków ptaków, w związku z powyższym tereny te zostały włączone do sieci Natura 2000²⁸.

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Lasy przysusko-szydłowieckie” - zajmuje powierzchnię 32 247,00 ha^{29, 30}, z czego 19 653 ha znajduje się na terenie powiatu przysuskiego (gminy Borkowice, Gielnów i Przysucha).

Obszar ten obejmuje tereny w dolinach górnego biegu Radomki i Drzewiczki w południowej części województwa mazowieckiego i północnej województwa świętokrzyskiego. Znaczną część obszaru pokrywają lasy, które wspólnie ze staropolskim zagłębieniem przemysłowym rozciągającym się w rejonie Przysuchy, Rzucowa i Chlewisz stanowią bardzo atrakcyjny teren turystyczno-wypoczynkowy, a także naukowo-badawczy. Do obszaru włączono strefy źródliskowe rzek Radomki, Drzewiczki oraz Iłżanki. Na terenie tym występują duże kompleksy leśne borów sosnowo-jodłowych z bukiem, dębem w wieku dochodzącym do 140 lat.³¹

Tabela 32. Powierzchnia obszarów prawnie chronionych na terenie powiatu przysuskiego

Nazwa	ogółem	rezerваты przyrody	obszary chronionego krajobrazu razem	rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody na obszarach chronionego krajobrazu	użytki ekologiczne
	2014	2014	2014	2014	2014
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Powiat przysuski	31 960,90	73,50	31 908,00	92,40	71,80

Źródło: GUS [2014]

²⁶ RDOS [2016]

²⁷ Uchwała Nr 34/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 lutego 2013 r. zmieniająca niektóre rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego dotyczące obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. z dnia 27 lutego 2013 r. poz. 2486)

²⁸ http://www.przysucha.radom.lasy.gov.pl/widget/obszary-chronionego-krajobrazu/-/101_INSTANCE_1M8a#.WDq9OdThDUI

²⁹ Uchwała Nr XLIX/886/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie zmiany uchwały Nr VIII/133/11 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 30 maja 2011 r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Lasy Przysusko – Szydłowieckie (Dz. Urz. z 2014 r. poz. 3160)

³⁰ Uchwała Nr 34/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 lutego 2013 r. zmieniająca niektóre rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego dotyczące obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. z 2013 r. poz. 2486)

³¹ http://www.przysucha.radom.lasy.gov.pl/widget/obszary-chronionego-krajobrazu/-/101_INSTANCE_1M8a#.WDq9OdThDUI

Na terenie powiatu przysuskiego dominującą formą ochrony przyrody jest obszar chronionego krajobrazu (99, 8 %).

- Wykaz pomników przyrody na terenie gmin powiatu przysuskiego³²

Tabela 33. Wykaz pomników przyrody na terenie powiatu przysuskiego

Lp.	Rodzaj tworu	Typ pomnika	Data ustanowienia	Gmina	Tekstowy opis położenia
1	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Borkowice	park zabytkowy
2	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Borkowice	park zabytkowy
3	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Borkowice	park zabytkowy
4	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Borkowice	Na granicy parku zabytkowego nad stawem
5	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Borkowice	park zabytkowy
6	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Borkowice	Park – dawna Wola Kuraszowa
7	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Borkowice	Park – dawna Wola Kuraszowa
8	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Borkowice	Nadleśnictwo Przysucha, Obręb Rzuców, poddz. Nr 49 f
9	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Gielniów	Przy drodze Gielniów-Gałki
10	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Gielniów	Przy drodze Gielniów-Gałki
11	drzewo	skupisko	2008-11-29	Gielniów	Przy drodze Gielniów-Gałki
12	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Gielniów	Nadleśnictwo Przysucha, poddz. Nr 106i
13	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Gielniów	Przy drodze Gielniów-Gałki
14	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Gielniów	Przy drodze Gielniów-Gałki
15	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Odrzywół	Przy drodze Radom-Tomaszów od strony południowej
16	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Potworów	Nadleśnictwo Radom, kompleks Potworów, Drzewica poddz. Nr 253c
17	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Potworów	Nadleśnictwo Radom, kompleks Potworów, Drzewica poddz. Nr 256f
18	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Potworów	Nadleśnictwo Radom, kompleks Potworów, Drzewica poddz. Nr 258c
19	drzewo	skupisko (7 szt.)	2008-11-29	Potworów	Nad zbiornikiem wodnym obok szkoły
20	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Potworów	Na łące
21	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Potworów	Na łące
22	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Potworów	Na łące
23	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Potworów	Park
24	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Przysucha	Nadleśnictwo Przysucha, poddz. Nr 154 j
25	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Przysucha	Nadleśnictwo Przysucha, poddz. Nr 154 j
26	drzewo	skupisko (16 szt.)	2008-11-29	Przysucha	Nadleśnictwo Przysucha, poddz. Nr 154 j
27	drzewo	skupisko (2 szt.)	2008-11-29	Przysucha	Nadleśnictwo Przysucha, poddz. Nr 154 j
28	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Przysucha	Nadleśnictwo Przysucha, poddz. Nr 225f
29	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Przysucha	Nadleśnictwo Przysucha, poddz. Nr 225b
30	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Przysucha	Nadleśnictwo Przysucha, poddz. Nr 225b
31	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Przysucha	Nadleśnictwo Przysucha, poddz. Nr 213b
32	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Rusinów	Drzewo znajduje się na terenie sadu na północ od parku zabytkowego
33	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Wieniawa	Plac przykościelny
34	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Wieniawa	Grunt rolny wśród lasu – południowo-zachodnia część wsi
35	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Wieniawa	Plac przykościelny

³² Rozporządzenie Nr 70 Wojewody Mazowieckiego z dnia 24 października 2008 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu przysuskiego (Dz.U. Województwa Mazowieckiego z dnia 14.11.2008 r. Nr 194, poz. 7031)

36	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Wieniawa	Plac przykościelny
37	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Wieniawa	Plac przykościelny
38	drzewo	pojedynczy	2008-11-29	Wieniawa	Plac przykościelny

Źródło : CRFOP [2016]

- Wykaz użytków ekologicznych na terenie powiatu ^{33, 34}.

Tabela 34. Wykaz użytków ekologicznych na terenie powiatu przysuskiego

Lp.	Powierzchnia [ha]	Rodzaj	Data ustanowienia	Gmina	Tekstowy opis granic
1	3,6	bagno	1998-05-15	Borkowice	Gmina Borkowice, ewidencja gruntów 350
2	0,82	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	1998-05-15	Borkowice	Gmina Borkowice, ewidencja gruntów 884/1
3	1,2	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	1998-05-15	Borkowice	Gmina Borkowice, ewidencja gruntów 883/1
4	4,89	bagno	1998-05-15	Borkowice	Gmina Borkowice, ewidencja gruntów 211
5	5,96	bagno	1998-05-15	Borkowice	Gmina Borkowice, ewidencja gruntów 211
6	2,5	bagno	1998-05-15	Borkowice	Gmina Borkowice, ewidencja gruntów 1686
7	0,87	dawne nieużytkowane pastwisko - silnie wilgotne, porośnięte grup. Ol, Brz, Oś	1998-05-15	Gielniów	Drzewica, 30 w
8	1,88	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	1998-05-15	Gielniów	Gmina Gielniów, ewidencja gruntów 752
9	2,97	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	1998-05-15	Gielniów	Gmina Gielniów, ewidencja gruntów 749
10	1,66	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	1998-05-15	Gielniów	Gmina Gielniów, ewidencja gruntów 749
11	1,13	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	1998-05-15	Gielniów	Gmina Gielniów, ewidencja gruntów 759, 765
12	0,95	bagno	1998-05-15	Gielniów	Gmina Gielniów, ewidencja gruntów 765
13	0,52	bagno	1998-05-15	Gielniów	Gmina Gielniów, ewidencja gruntów 776/2
14	0,8	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	1998-05-15	Gielniów	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 3998/1
15	8,11	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 3983/1
16	2,61	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 1088/1
17	2,64	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 3984, 1093/1, 1092/1
18	6,01	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 1091
19	0,82	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 1090, 1089
20	3,97	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 1090
21	1,08	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 3937
22	1,95	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 3938
23	0,88	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 3967
24	0,5	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 3967
25	1,27	naturalny zbiornik wodny	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 3971
26	0,42	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 3964, 3968
27	0,73	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja

³³ Rozporządzenie Nr 35 Wojewody Mazowieckiego z dn. 13.07.2007 zmieniające rozporządzenie w sprawie użytków ekologicznych (Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 19.07.2007 Nr 138 poz 3651)

³⁴ Rozporządzenie Nr 72 Wojewody Mazowieckiego z dn. 8.07.2005 w sprawie użytków ekologicznych (Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 28.07.2005 Nr 175 poz 5572)

					gruntów 4024/2
28	0,58	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Chlewiska, ewidencja gruntów 1041, 1045
29	8,5	torfowisko	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 1112/1
30	0,34	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 1567
31	0,59	bagno	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 1131
32	1,04	torfowisko	1998-05-15	Przysucha	Gmina Borkowice, ewidencja gruntów 350
33	2,48	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	1998-05-15	Przysucha	Gmina Przysucha, ewidencja gruntów 4026/1
34	0,29	bagno	1998-05-15	Wieniawa	Gmina Wieniawa
35	1,48	bagno	1998-05-15	Wieniawa	Gmina Wieniawa

Źródło : CFROP [2016]

- Stanowisko dokumentacyjne „Kamieniołom Gielniów”³⁵

Tabela 35. Stanowisko dokumentacyjne na terenie powiatu przysuskiego

Lp.	Powierzchnia [ha]	Nazwa stanowiska	Rodzaj stanowiska	Data ustanowienia	Gmina	Tekstowy opis granic
1	0.2000	Kamieniołom Gielniów	formacja geologiczna	1995-07-15	Gielniów	Stanowisko położone jest w powiecie przysuskim, w gminie Gielniów na działce nr 2932 w obrębie Gielniów

Źródło : CFROP [2016]

Korytarze ekologiczne

Obszar Garbu Gielniowskiego (gmina Gielniów) został zaliczony do korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym.

Zieleń miejska

Zieleń miejska to przede wszystkim obiekty przyrodnicze o formach naturalnych, półnaturalnych i przetworzonych oraz rozmaite założenia ogrodowe istniejące samoistnie lub towarzyszące budowlom. Tereny zieleni miejskiej pełnią funkcje rekreacyjne, ekologiczne i zdrowotne - wpływają na złagodzenie lub eliminację uciążliwości życia w miastach, kształtowanie układów urbanistycznych, wprowadzają ład przestrzenny oraz nadają specyficzny i indywidualny charakter miastu.

Tereny zieleni będące w gestii samorządu na terenie powiatu przysuskiego zajmują powierzchnię 7,55 ha [GUS 2014].

Samorządy gmin realizują przedsięwzięcia związane z utrzymaniem i z konserwacją zieleni w parkach, modernizacją skwerów, pielęgnacją drzewostanu ulicznego, pielęgnacją trawników, sadzeniem drzew, krzewów, a także kwiatów.

Zasoby przyrody w poszczególnych gminach powiatu:

Gmina Borkowice

- 8 pomników przyrody ożywionej - drzewa
- 6 użytków ekologicznych o pow. 18,97 ha
- południowo – wschodnia części gminy należy do Obszaru Chronionego Krajobrazu „Lasy przysusko – szydlowieckie”.

Gmina Gielniów

³⁵ Rozporządzenie Nr 62 Wojewody Mazowieckiego z dnia 7 czerwca 2005 r. w sprawie stanowiska dokumentacyjnego "Kamieniołom Gielniów" (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2005 r. Nr 154, poz. 4841).

- 6 pomników przyrody ożywionej: drzewa
- 7 użytków ekologicznych o pow. 10,78 ha
- środkowa i południowa części gminy należy do Obszaru Chronionego Krajobrazu „Lasy przysusko – szydlowieckie”.
- stanowisko dokumentacyjne „Kamieniołom Gielniów”

Gmina Klwów

- Specjalny Obszar Ochrony - Dolina Dolnej Pilicy (PLH 140016) obejmuje północno - wschodnią i wschodnią część gminy
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków - Dolina Pilicy (PLB 140003) obejmuje północno - wschodnią i wschodnią część gminy
- północno - wschodnia części gminy należy do Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki” .

Gmina Odrzywół

- 1 pomnik przyrody ożywionej: drzewo
- 7 użytków ekologicznych o pow. 18,95 ha
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków - Dolina Pilicy (PLB 140003) obejmuje zachodnią część gminy
- Specjalny Obszar Ochrony - Dolina Dolnej Pilicy (PLH 140016) obejmuje północną i zachodnią część gminy
- powierzchnia całej gminy należy do Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki”

Gmina Potworów

- 14 pomników przyrody ożywionej: drzewa

Gmina i Miasto Przysucha

- 24 pomniki przyrody ożywionej – drzewa
- 19 użytków ekologicznych o pow. 44,52 ha
- rezerwat przyrody: „Puszcza u źródeł Radomki” na terenie gminy Przysucha – 73,50 ha,
- Specjalny Obszar Ochrony Ostoja Brzeźnicka (PLH 260026) znajduje się w południowo - zachodniej części gminy – 267,02 ha,
- wschodnia i południowa części gminy należy do Obszaru Chronionego Krajobrazu „Lasy przysusko – szydlowieckie”.

Gmina Rusinów

- 1 pomnik przyrody ożywionej - drzewo
- północna - zachodnia części gminy należy do Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina rzeki Pilicy i Drzewiczki”.

Gmina Wieniawa

- 6 pomników przyrody - drzewa
- 2 użytki ekologiczne o pow. 1,77 ha

Na terenie powiatu przysuskiego przewiduje się utworzenie sieci następujących obszarów chronionych:

Rezerwat „Przerwa”, pow. 10 ha - gm. Nowe Miasto, Odrzywół oraz Rzeczyca (woj. łódzkie) - ornitologiczny. Obiekt ten reprezentuje fragment doliny Pilicy wraz z wyspą o dużym

znaczeniu dla ochrony stanowisk lęgowych ptaków wodno-błotnych oraz miejsca ich koncentracji w czasie przelotów.

Ponadto przewiduje się utworzenie na wspomnianym terenie sieci obszarów zaliczanych do form mniejszych :

a) **stanowiska dokumentacyjne:** przewiduje się objęcie ochroną następujące obiekty przyrody nieożywionej:

- gm. Gielniów - Kol. Wywóz - 4 źródła
- gm. Gielniów - naturalna ściana skalna w skarpie doliny rzeki Brzuśni „Rożek”
- gm. Przysucha - nieczynny kamieniołom na terenie leśnym
- gm. Wieniawa - zespół łomików i kamieniołomów piaskowca „Łomiki Skrzyńskie”
- gm. Wieniawa - punkt widokowy na dolinę Radomki „Kamieński Oz”,

b) **użytki ekologiczne:** w obrębie poszczególnych gmin, planuje się objęcie ochroną prawną w formie użytków ekologicznych następujące obiekty:

- gm. Gielniów - źródłiska rzeki Gielniowianki „Smugi”
- gm. Klwów - dolina „ginącego” strumyka na terenie leśnym „Trzcianka”,
- gm. Odrzywół - „Święty Jan” w Kolonii Ossie
- gm. Potworów zbiornik wodny w lesie „Kolonja Łojków”, zespół zbiorników wodnych w różnym stadium sukcesji roślinności „Kolonja Rdzuchów, Rdzuchów”
- gm. Rusinów - „Strumień k. Żurawińca”
- gm. Wieniawa - 13 obiektów: „Jar”, „Stawy w Bugaju”, „Jasny Kierz”, „Wolski Las-Ług”, „Staw Kochanowski”, „Staw Komorów”, „Stawy-Kamień Duży”, „Źródliko-Wydrzyn”, „Staw-Wydrzyn”, „Staw-Kolonja Wólka”, „Łyga”, „Staw-Ryków”, „Meandry Jabłonicy”

c) **zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:** przewiduje się objęcie ochroną prawną następujące fragmenty przyrody:

- „Dolina rzeki Drzewiczki” - gmina: Klwów
- „Dolina rzeki Brzuśni” - gmina: Gielniów
- „Dolina rzeki Jabłonicy” - gmina Wieniawa

Zagrożenia dla terenów pod ochroną:

- rosnąca presja przekształcania terenów rolnych i leśnych na grunty budowlane zwłaszcza na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych,
- obniżający się poziom wód gruntowych wpływający na osuszanie siedlisk bagiennych i silnie wilgotnych,
- zarastanie gatunkami drzewiastymi i krzewami nieużytkowanych łąk i pastwisk,
- wycinanie drzew,
- zmiana sposobu gospodarowania na łąkach i odejście od ich wykaszania i wypasania, co powoduje ich zakrzaczenie,
- nielegalne wysypiska odpadów,
- wypalanie łąk,
- zagrożenia komunikacyjne występujące wzdłuż drogowych i kolejowych szlaków komunikacyjnych.

7.9.3. Podsumowanie

Stan środowiska leśnego ulega przemianom wskutek prowadzenia działalności i urbanizacji, co prowadzi do zagrożenia zdrowotnego drzewostanów. Działania Powiatu i poszczególnych Gmin zmierzają w kierunku poprawy stanu lesistości oraz ochrony istniejących zasobów

przyrodniczych (rezerwatów, obszarów Natura 2000, obszarów chronionego krajobrazu, pomników przyrody, użytków ekologicznych, stanowiska dokumentacyjnego oraz planowanych do objęcia ochroną terenów).

Środowisko przyrodnicze na terenie powiatu jest chronione przepisami ogólnymi i prawem miejscowym. Realizacja strategicznych planów rozwoju powiatu i gmin wchodzących w skład powiatu powinna uwzględniać lokalne uwarunkowania środowiskowe.

7.9.4. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
– Środowisko przyrodnicze chronione przepisami ogólnymi i prawem miejscowym	– Niska świadomość ekologiczna mieszkańców, – Nielegalne wysypiska odpadów
Szanse	Zagrożenia
– Ochrona nieczynnych wyrobisk i pozostałości ekosystemów	– Zmieniające się warunki atmosferyczne w ostatnich latach (temperatura, opady atmosferyczne) – Zagrożenia komunikacyjne występujące wzdłuż drogowych i kolejowych szlaków komunikacyjnych

7.10. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Zagrożenia dla środowiska naturalnego mogą stanowić również awarie lub katastrofy. Potencjalne zagrożenie na terenie powiatu przysuskiego stwarzają:

- transport drogami krajowymi, wojewódzkimi, powiatowymi (w tym materiałów niebezpiecznych),
- transport kolejną (w tym materiałów niebezpiecznych),
- okresowe i miejscowe zanieczyszczenia wód rzek i zbiorników wodnych
- inne

Najbardziej realne zagrożenie dla środowiska stanowią awarie w transporcie drogowym i możliwość wystąpienia zdarzeń drogowych skutkujących wyciekami substancji toksycznych i niebezpiecznych o właściwościach palnych i wybuchowych np.: przewóz kwasu chloru, etyliny, oleju opałowego itp.

W Starostwie Powiatowym w Przysusze funkcjonuje Powiatowy Zespół Reagowania Kryzysowego. W zakresie jego obowiązków jest monitorowanie potencjalnych zagrożeń, przeciwdziałanie im oraz koordynacja działań w gminach powiatu.

7.10.1 Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
Brak zakładów mogących być źródłem powstania poważnej awarii – Funkcjonowanie Powiatowego Zespołu Reagowania Kryzysowego	– Negatywne skutki środowiskowe w wyniku zaistniałych zdarzeń
Szanse	Zagrożenia
– Uwzględnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń w zakresie poważnych awarii	Transport towarów niebezpiecznych, głównie paliw płynnych

8. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA, ZADANIA I ICH FINANSOWANIE

8.1. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej

Celem nadrzędnym polityki ekologicznej województwa mazowieckiego jest³⁶:

„Ochrona środowiska naturalnego na Mazowszu z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju jako podstawa poprawy jakości życia regionu”

Obszary priorytetowe dla Mazowsza:

- Poprawa jakości środowiska
- Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych
- Ochrona przyrody
- Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego
- Edukacja ekologiczna społeczeństwa

oraz obszar działań dotyczący zagadnień systemowych.

Wymienione obszary wskazują w jakim zakresie należy zintensyfikować działania, aby osiągnąć zakładane cele środowiskowe, a tym samym poprawić jakość życia mieszkańców Mazowsza.

CELE ŚREDNIO OKRESOWE DO 2018 r.

W ramach obszarów priorytetowych wyszczególnione zostały niżej wymienione cele średniookresowe, których wykonanie będzie możliwe za pomocą realizacji działań ujętych w harmonogramie.

I. OBSZAR PRIORYTETOWY I - POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA

Cele średniookresowe do 2018 r.

- I.1. Poprawa jakości powietrza, w tym dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do 2020 r.
- I.3. Racjonalna gospodarka odpadami
- I.4. Ochrona powierzchni ziemi
- I.5. Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym

II. OBSZAR PRIORYTETOWY II – RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW NATURALNYCH

Cele średniookresowe do 2018 r.

- II.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi
- II.2. Efektywne wykorzystanie energii
- II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi

III. OBSZAR PRIORYTETOWY III – OCHRONA PRZYRODY

Cele średniookresowe do 2018 r.

- III.1. Ochrona walorów przyrodniczych
- III.2. Zwiększenie lesistości
- III.3. Ochrona lasów, ze szczególnym uwzględnieniem różnorodności biologicznej

IV. OBSZAR PRIORYTETOWY IV - POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

Cele średniookresowe do 2018 r.

³⁶ POSWM 2011

- IV.1. Przeciwdziałanie poważnym awariom
- IV.2. Zwiększenie bezpieczeństwa transportu substancji niebezpiecznych
- IV.3. Ochrona przed powodzią i suszą
- IV.4. Ochrona przed osuwiskami
- IV.5. Ochrona przeciwpożarowa

V. OBSZAR PRIORYTETOWY V - EDUKACJA EKOLOGICZNA SPOŁECZEŃSTWA

Cele średniookresowe do 2018 r.

- V.1. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców Mazowsza
- V.2. Udział społeczeństwa w postępowaniach na rzecz ochrony środowiska

VI. ZAGADNIENIA SYSTEMOWE

Cele średniookresowe do 2018 r.

- VI.1. Upowszechnienie znaczenia zarządzania środowiskowego
- VI.2. Zwiększenie roli placówek naukowo-badawczych Mazowsza we wdrażaniu ekoinnowacji
- VI.3. Egzekwowanie odpowiedzialności za szkody w środowisku³⁷

8.2. Założenia strategii rozwoju Powiatu Przysuskiego

Misją Powiatu Przysuskiego jest zrównoważony rozwój gospodarczy, przestrzenny i społeczny budujący zintegrowaną i aktywną wspólnotę powiatową wykorzystując jej potencjał zasoby, tradycje oraz doświadczenie.

Strategia Rozwoju Powiatu Przysuskiego do 2022 roku służy realizacji celów strategicznych określających stany, których osiągnięcie w poszczególnych sferach funkcjonowania Powiatu społeczność lokalna uznaje za pożądane. W dokumencie Strategia Rozwoju Lokalnego Powiatu Przysuskiego na lata 2016-2022 określono 8 celów strategicznych.

Tabela 36. Cele strategiczne i operacyjne powiatu przysuskiego

Cel strategiczny	Cel operacyjny
1. Planowanie przestrzenne i infrastruktura wspierające rozwój gospodarczy i podwyższająca jakość życia mieszkańców	1.1 Efektywny i pełny plan zagospodarowania przestrzennego Powiatu
	1.2 Powiat zmeliorowany i skanalizowany, posiadający działające zbiorniki retencyjne
	1.3 Przeprowadzony proces scalania gruntów
	1.4 Funkcjonujący i sprawny system zaopatrzenia w energię z rozwiniętym segmentem prosumenckim
	1.5 Sprawny system transportu drogowego w sieci krajowej, wojewódzkiej i powiatowej
	1.6 Rozwinięta infrastruktura turystyki kwalifikowanej (rowerowej, wodnej, biegowej) oraz rekreacji i wypoczynku
	1.7 Zutylizowanie azbestu z zabudowań gospodarczych na wsi
2. Ochrona oraz wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych Powiatu	2.1.Ożywione tereny leśne Powiatu
	2.2.Osiągnięcie podstawowych standardów UE w zakresie czystości wód powierzchniowych i podziemnych
	2.3.Budowanie lokalnej tożsamości i integrowanie mieszkańców oparte na walorach historyczno-kulturowych
	2.4.Poprawiony stan środowiska przyrodniczego w tym szaty roślinnej i świata zwierzęcego
	2.5.Cieki i zbiorniki wodne Powiatu ekologicznie bezpiecznym miejscem rekreacji i turystyki
	2.6.Ochrona powietrza i rozwiązanie problemu zadyminienia

³⁷ POSWM 2011

3. Konkurencyjna i efektywna gospodarka o dużej dynamice wzrostu	3.1. Pozyskanie inwestorów z branży przetwórczej i spożywczej oraz sektorów innowacyjnych
	3.2. Wzrost potencjału gospodarczego – tj. ilości firm działających na 1000 mieszkańców – Powiatu Przysuskiego do poziomu 80
	3.3. Rozwinięty sektor małych i średnich przedsiębiorstw dzięki współfinansowaniu z funduszy UE
	3.4. Rozwinięta wyspecjalizowana gospodarka rolna
	3.5. Rozwinięta gospodarka turystyczna i agroturystyczna
	3.6. Wykorzystany potencjał gospodarczy terenów turystycznych na cele budownictwa mieszkaniowego i infrastruktury turystycznej
	3.7. Wysoko kwalifikowana i mobilna zawodowo kadra dzięki współfinansowaniu z funduszy UE
4. Osoby młode zaadaptowane do zmieniających się uwarunkowań rynku pracy	4.1. Zwiększona przedsiębiorczość osób młodych
	4.2. Równy dostęp do zatrudnienia młodych osób zagrożonych wykluczeniem oraz wykluczonych społecznie, zawodowo i zdrowotnie
	4.3. Indywidualizowane wsparcie dla osób młodych opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze
	4.4. Poprawa sytuacji osób młodych opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze
5. Infrastruktura pomocy społecznej dostosowana do potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem	5.1. Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej
	5.2. Wsparcie rodzin naturalnych w społeczności lokalnej
	5.3. Podwyższenie standardów lokalowych i wyposażenia oraz likwidacja barier architektonicznych instytucji pomocy społecznej i rynku pracy
	5.4. Zaktywizowane powstawanie spółdzielni socjalnych w tym w szczególności osób prawnych
	5.5. Wysoka dostępność usług pomocy społecznej odpowiadających zapotrzebowaniu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
	5.6. Systematyczne podnoszenie kwalifikacji kadr instytucji pomocy społecznej i rynku pracy do aktualnych potrzeb
6. Kształcenie przez całe życie i zapobieganie bezrobociu	6.1. Osiągnięcie stopy bezrobocia w Powiecie Przysuskim na poziomie 16%
	6.2. Szkolenia zawodowe dla osób bezrobotnych umożliwiające zdobycie kwalifikacji adekwatnych do potrzeb rynku pracy
	6.3. Usługi rynku pracy umożliwiające zdobycie umiejętności uniwersalnych niezbędnych do aktywnego poszukiwania pracy oraz podniesienia poziomu motywacji
	6.4. Działania niestandardowe, stanowiące wsparcie suplementarne dla procesu aktywizacji zawodowej
	6.5. Adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian
7. Innowacje polityki społecznej służące aktywizacji i integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	7.1. Wzrost poziom aktywności i zatrudnialności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym poprzez działania aktywnej integracji
	7.2. Poprawa sytuacji rodzin dotkniętych kryzysem i dysfunkcjami, poprzez kompleksowe wsparcie oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i uzależnieniom
	7.3. Rozwinięte partnerstwo publiczno-publiczne i publiczno - prywatne oraz funkcjonujący i rozwinięty trzeci sektor
	7.4. Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem
	7.5. Spopularyzowane i wdrożone zasady aktywnego i zdrowego starzenia się
	7.6. Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w świadczeniu usług pomocy społecznej
	7.7. Zapobieganie zjawisku pogłębiania się niepełnosprawności we wczesnym dzieciństwie
8. Otwarty i pomocny dla mieszkańców oraz efektywnie funkcjonujący samorząd powiatowy	8.1. Otwarte i pomocne Starostwo Powiatowe
	8.2. Ustabilizowanie liczebności populacji Powiatu Przysuskiego na poziomie 43 000 osób
	8.3. Efektywne i ekonomicznie funkcjonujące Starostwo Powiatowe
	8.4. Silne i aktywne organizacje pozarządowe wykonujące różnorodne zadania na rzecz Powiatu
	8.5. Poprawienie stanu bezpieczeństwa Powiatu
	8.6. Współpraca wszystkich szczebli samorządu na terenie Powiatu, partnerstwo publiczno-publiczne przy realizacji konkretnych zadań inwestycyjnych

Źródło: SRL 2016

Aktualizowany Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Przysuskiego uwzględnia również zapisy dotychczas obowiązującego POSPP 2012, ponieważ ważnym aspektem prowadzenia polityki ochrony środowiska jest ciągłość podejmowanych działań. Jest to ważny element aktualizacji, ponieważ dokumenty te powinny być spójne, powinny nawiązywać swoimi ustaleniami do opracowań poprzednich, realizować i kontynuować już wdrażaną politykę i system.

8.3. Strategia ochrony środowiska dla Powiatu Przysuskiego

Przedstawiona w pierwszej części niniejszego Programu analiza stanu środowiska w powiecie przysuskim wykazała aktualność celów przyjętych w trzeciej edycji Programu Ochrony Środowiska. Zmiany w obszarze (programów) działań wynikają ze zmian wprowadzonych do programów wyższych szczebli oraz uwzględniają zadania zrealizowane w ciągu ostatnich 4 lat.

Cele :

- ✓ Poprawa jakości wód
- ✓ Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego
- ✓ Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania na środowisko
- ✓ Wzrost wykorzystania energii odnawialnej
- ✓ Ograniczenie uciążliwości hałasu
- ✓ Minimalizacja oddz. promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego
- ✓ Uporządkowanie gospodarki odpadami
- ✓ Ochrona powierzchni ziemi
- ✓ Racjonalna gospodarka surowcami naturalnymi
- ✓ Zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych
- ✓ Poprawa standardów zaopatrzenia w wodę
- ✓ Ochrona przeciwpowodziowa
- ✓ Zwiększenie lesistości powiatu
- ✓ Utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych
- ✓ Ochrona przeciwpożarowa
- ✓ Ochrona w zakresie poważnych awarii
- ✓ Zabezpieczenie przeciwsuwiskowe
- ✓ Kształtowanie postaw i zachowań zgodnych z zasadami ekorozwoju
- ✓ Wiedza ekologiczna, jako ważny czynnik w procesie zarządzania
- ✓ Tworzenie ekologicznych podstaw kształtowania tożsamości regionalnej i lokalnej

Realizacja celów polityki ekologicznej powiatu wymaga zdefiniowania kierunków interwencji, którym zostaną przyporządkowane szczegółowe zadania, planowane do realizacji, jako zadania priorytetowe (na lata 2016 - 2019) oraz zadania długofalowe (na lata 2020 - 2023).

8.4. Plan działań na lata 2016 - 2019

8.4.1. Założenia planu działań na lata 2016 - 2019

Działania priorytetowe Powiatowego Programu Ochrony Środowiska zostały zdefiniowane po przeprowadzeniu:

- analizy stanu obecnego środowiska naturalnego w powiecie
- analizy stanu infrastruktury technicznej wpływającej na środowisko
- konsultacji z samorządami gmin wchodzących w skład powiatu

Ankiety sporządzone przez samorządy uwzględniły zadania z zakresu: ochrony klimatu i jakości powietrza atmosferycznego, gospodarowania wodami, gospodarki wodno-ściekowej, gleb, zasobów geologicznych, gospodarki odpadami i zapobiegania powstawaniu odpadów, pól elektromagnetycznych, zasobów przyrodniczych, edukacji ekologicznej oraz zagrożenia poważnymi awariami. Realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych zależy od budżetu jednostek samorządowych oraz od finansowania inwestycji wpływających na poprawę stan środowiska przy udziale środków zewnętrznych.

Istotne znaczenie będzie miało pozyskanie środków pomocowych. Działania zwiększające świadomość ekologiczną mieszkańców winny być realizowane równocześnie z działaniami inwestycyjnymi.

Działania zmniejszające zanieczyszczenie środowiska na terenie powiatu będą uwzględniały:

- działania inwestycyjne – realizowane przez samorząd powiatowy i samorządy gminne, dotyczące przede wszystkim budowy sieci infrastruktury technicznej,
- działania organizacyjne – realizowane przez samorząd powiatowy i samorządy gminne we współpracy z instytucjami działającymi w sektorze gospodarki komunalnej, placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi.

8.4.2. Ochrona klimatu i jakości powietrza atmosferycznego

Działania z zakresu ochrony powietrza, jakie powinny być prowadzone w latach 2016-2019 dotyczą przede wszystkim:

- przeciwdziałania niskiej emisji:
- zmniejszenia zapotrzebowania na energię
- termomodernizacji budynków, modernizacji źródeł ciepła
- modernizacji sieci elektroenergetycznych
- modernizacji dróg na terenie powiatu w celu zmniejszenia emisji spalin
- budowy tras rowerowych
- propagowania i wspierania stosowania OZE

8.4.3. Gospodarowanie wodami

Działania w zakresie gospodarowania wodami na terenie powiatu obejmują:

- racjonalizację gospodarki wodnej
- budowę zbiorników retencyjnych /modernizację na terenie powiatu
- melioracje podstawowe cieków wodnych i szczegółowe na terenie gruntów ornych
- ograniczanie spływu zanieczyszczeń azotowych ze źródeł rolniczych
- modernizację ujęć wody i rozbudowę sieci wodociągowych

8.4.4. Gospodarka wodno – ściekowa

W zakresie gospodarki wodno – ściekowej działania obejmują:

- rozbudowę sieci kanalizacyjnej
- budowę systemów odprowadzania i oczyszczania wód odpadowych z terenów zurbanizowanych, tras komunikacyjnych i obszarów przemysłowych
- budowę i modernizację oczyszczalni ścieków
- budowę przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach wiejskich i obszarze miejskim, o zabudowie rozproszonej

8.4.5. Gleby

W zakresie ochrony gleb szczególne znaczenie w rozpatrywanym okresie zostało przypisane realizacji następujących zagadnień:

- ochrona gleby przed erozją wietrzną i zakwaszaniem
- przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno - błotnych przez czynniki antropogenne
- zagospodarowanie gleb w sposób, który odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom i klasie bonitacyjnej
- rozwój rolnictwa ekologicznego
- rekultywacja zdegradowanych gleb

8.4.6. Zasoby geologiczne

W tym zakresie przewidywane są następujące działania :

- ochrona zasobów naturalnych,
- zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalin.

8.4.7. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Działania na lata 2016 - 2019 obejmują:

- rozwój selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w tym ulegających biodegradacji,
- utworzenie i utrzymywanie punktów selektywnego gromadzenia odpadów komunalnych
- organizację zbiórki odpadów wielkogabarytowych i niebezpiecznych
- zamknięcie i rekultywację składowiska odpadów
- eliminowanie i zapobieganie powstawaniu „dzikich” wysypisk odpadów
- usuwanie wyrobów zawierających azbest.

8.4.8. Zagrożenia hałasem

Działania podejmowane w celu zmniejszenia uciążliwości hałasu dotyczą:

- podjęcia kroków do zmniejszenia tego zagrożenia tam, gdzie jest ono największe (np. poprzez ograniczenie prędkości pojazdów
- budowy obwodnic
- wymiany stolarki okiennej w budynkach użyteczności publicznej
- modernizacji dróg (poprawa stanu nawierzchni)
- ograniczenie prędkości pojazdów

8.4.9. Pola elektromagnetyczne

Do działań zaliczanych w ramach minimalizacji oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego na terenie powiatu należy:

- wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami elektromagnetycznymi z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania m.in. wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych, gdzie jest rejestrowane przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

8.4.10. Zasoby przyrodnicze

Działania w zakresie ochrony zasobów przyrody powinny obejmować:

- określenie obszarów predysponowanych do objęcia ochroną prawną

- realizację programu zalesień, ochrony zasobów leśnych (zwiększenie lesistości, utrzymanie wielofunkcyjności lasów i wzmożenie ich korzystnego oddziaływania na środowisko zwiększenie funkcji ochronnej, wodochronnej i klimatotwórczej)
- realizację ochrony istniejących zbiorników wodnych
- wykorzystania terenów o znaczących walorach przyrodniczych dla rozwoju agroturystyki
- ochronę terenów cennych przyrodniczo
- utrzymanie terenów zieleni przy drogach powiatowych i gminnych.

8.4.11. Edukacja ekologiczna

Działania w zakresie edukacji ekologicznej powinny obejmować:

- rozwój terenowej infrastruktury edukacyjnej
- organizowanie konkursów, warsztatów, seminariów z zakresu wiedzy ekologicznej
- edukację ekologiczną mieszkańców w zakresie możliwości oszczędzania energii
- edukację przyrodniczo – leśną ze szczególnym uwzględnieniem zwiększenia świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony przyrody
- upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego
- prowadzenie akcji edukacyjnych uświadamiających o szkodliwości spalania odpadów i wypalaniu traw
- edukację i informację w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi
- popularyzację odnawialnych źródeł energii.

8.4.12. Zagrożenia poważnymi awariami

Podejmowanie działań w zakresie nadzwyczajnych zagrożeń powinno obejmować:

- eliminowanie lub zmniejszanie skutków dla środowiska z tytułu nadzwyczajnych zagrożeń
- wyznaczenie w planach zagospodarowania przestrzennego miejsc narażonych na awarie przemysłowe.

8.5. Zarys planu działań na lata 2020- 2023

8.5.1. Założenia planu działań na lata 2020 - 2023

Plan działań na lata 2020 - 2023 zakłada kontynuację realizacji celów z uwzględnieniem obszarów interwencji, rozpoczętych we wcześniejszym okresie.

Dla poprawy stanu środowiska na terenie powiatu będą kontynuowane działania z zakresu: ochrony klimatu i jakości powietrza atmosferycznego, gospodarowania wodami, gospodarki wodno – ściekowej, gospodarki odpadami i zapobiegania powstawaniu odpadów, zagrożenia poważnymi awariami, zasobów przyrodniczych i geologicznych oraz edukacji ekologicznej.

Wszystkie zadania inwestycyjne zostały wpisane w zestawienia zadań w układzie celów, kierunków interwencji i zadań.

Tabela 37. Obszary, cele, kierunki interwencji i zadania

Zadania priorytetowe na lata 2016 – 2019

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko
			Nazwa źródło danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
Zadania własne									
1	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Liczba zainstalowanych jednostek OZE (Starostwo Powiatowe) [szt.]	0	12 (PGN)	Zmniejszenie niskiej emisji	Realizacja projektu „Odnawialne źródła energii w powiecie przysuskim”	Powiat	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
2	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Liczba kotłowni objętych wymianą na ekologiczne (Starostwo Powiatowe) [szt.]	0	1	Zmniejszenie niskiej emisji	Wymiana istniejących kotłowni w budynkach użyteczności publicznej na ekologiczne	Powiat	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
3	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania na środowisko	Długość zmodernizowanych dróg / ciągów pieszych przy drogach powiatowych (Starostwo Powiatowe) [km]	150/0	300/3,9	Zmniejszenie emisji liniowej	Modernizacja dróg powiatowych /budowa ciągów pieszych przy drogach powiatowych	Powiat	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
4	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania na środowisko	Powierzchnia scalonych gruntów (Starostwo Powiatowe) [ha]	0	484	Zmniejszenie emisji liniowej	Scalenie gruntów wsi Hucisko w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w latach 2014-2020	Powiat	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
5	Zasoby przyrodnicze	Zwiększenie lesistości powiatu	Liczba opracowanych uproszczonych planów urządzania lasów (Starostwo Powiatowe) [szt.]	0	8	Zwiększenie lesistości i ochrona lasów	Sporządzenie uproszczonych planów urządzania lasów należących do osób fizycznych i wspólnot gruntowych	Powiat	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
6	Zasoby przyrodnicze	Utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych	Liczba szkoleń (Starostwo Powiatowe) [szt.]	0	bd.	Ochrona zasobów przyrodniczych	Szkolenie właścicieli lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa w zakresie prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej	Powiat	-
7	Zasoby geologiczne	Racjonalna gospodarka surowcami naturalnymi	Liczba kontroli (Starostwo Powiatowe) [szt.]	10	10	Ochrona zasobów naturalnych	Kontrola realizacji warunków udzielonych koncesji na działalność gospodarczą w zakresie wydobywania złóż kopalin	Powiat	
8	Zasoby	Ochrona walorów	Powierzchnia terenów	0,3	15	Ochrona krajobrazu,	Utrzymanie zieleni przy drogach	Powiat	

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Przysuskiego na lata 2016 – 2019 z perspektywą do roku 2023 - aktualizacja

	przyrodnicze	przyrodniczych	zieleni przy drogach (Starostwo Powiatowe, GUS) [ha]			tworzenie zielonej infrastruktury			
9	Zagrożenia poważnymi awariami	Zabezpieczenie przeciwosuwiskowe	Liczby zarejestrowanych osuwisk (Starostwo Powiatowe) [km]	0	90 km(zbocza), 75 km (zbocza niskie, 15 km(zbocza średnie)	Rozpoznanie terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi	Prowadzenie obserwacji terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy, a także rejestr zawierający informacje o tych terenach	Powiat	-
10	Edukacja ekologiczna	Kształtowanie postaw i zachowań zgodnych z zasadami ekorozwoju	Liczba szkoleń (Starostwo Powiatowe) [szt.]	0	2/rok	Udział w szkoleniach proekologicznych pracowników Starostwa Powiatowego	Rozszerzenie zakresu szkoleń dla pracowników Starostwa Powiatowego w zakresie edukacji ekologicznej, podejmowania decyzji o realizacji inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska, współpracy z organizacjami pozarządowymi i lokalnymi samorządami itp.	Powiat	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
Zadania monitorowane									
11	Gospodarka wodno -ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba zmodernizowanych oczyszczalni (UG) [szt.]	0	1	Zwiększenie ilości przyjmowanych do oczyszczania ścieków	Modernizacja oczyszczalni ścieków	Gminy (Gielniów, Odrzywół, Przysucha)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
12	Gospodarka wodno -ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba przyłączy do sieci (GUS, UG) [szt.]	3120	3950	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej	Budowa przyłączy do kanalizacji sanitarnej	Gminy (Borkowice, Klwów, Odrzywół, Potworów, Przysucha, Rusinów, Wieniawa)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
13	Gospodarka wodno -ściekowa	Poprawa jakości wód	Długość kanalizacji (GUS, UG) [szt.]	181,1	216,15	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej	Budowa kanalizacji sanitarnej	Gminy (Borkowice, Gielniów, Klwów, Odrzywół, Potworów, Przysucha, Rusinów, Wieniawa)	
14	Gospodarka wodno -ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba oczyszczalni przydomowych (UG) [szt.]	247	279	Budowa instalacji do oczyszczania ścieków w zabudowie rozproszonej	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Gminy (Klwów, Gielniów, Potworów, Przysucha, Wieniawa)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
15	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Wykonanie opracowania Planu gospodarki niskoemisyjnej (UG) [szt.]	1	8	Zmniejszenie niskiej emisji	Plan gospodarki niskoemisyjnej	Gminy (Klwów, Odrzywół, Przysucha, Rusinów, Wieniawa, Borkowice, Gielniów, Potworów)	-
16	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Liczba jednostek oświetlenia poddanych wymianie(UG) [szt.]	0	24	Zmniejszenie emisji punktowej	Realizacja obowiązku oszczędności energii przez jednostki sektora publicznego	Gminy (Odrzywół, Przysucha) i pozostałe gminy	-
17	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza	Liczba obiektów użyteczności publicznej objętych	0	9	Zmniejszenie niskiej emisji	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Gminy (Klwów, Odrzywół, Przysucha, Wieniawa)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Przysuskiego na lata 2016 – 2019 z perspektywą do roku 2023 - aktualizacja

		atmosferycznego	termomodernizacją (UG)[szt.]						
18	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania na środowisko	Długość nowo wybudowanych dróg (GDDKiA) [km]	0	57,022	Zmniejszenie emisji liniowej	Budowa drogi S12 Piotrków Trybunalski - Radom	GDDKiA	-
19	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania na środowisko	Długość nowo wybudowanych dróg (MZDW) [km]	0	7,5	Zmniejszenie emisji liniowej	Modernizacja dróg wojewódzkich	MZDW	-
20	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania na środowisko	Długość zmodernizowanych dróg (UG) [km]	0	58,21	Zmniejszenie emisji liniowej	Modernizacja / przebudowa dróg gminnych	Gminy (Borkowice, Klwów, Odrzywół, Potworów, Przysucha, Rusinów, Wieniawa)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
21	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania na środowisko	Liczba jednostek oświetlenia podlegającego wymianie (UG) [szt.]	0	3	Ograniczenie emisji punktowej	Budowa/modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne	Gminy (Klwów, Odrzywół, Przysucha, Rusinów, Wieniawa)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
22	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego/ ograniczenie uciążliwości hałasu	Długość ścieżek rowerowych (UG) [km]	0	8	Zmniejszenie emisji liniowej	Budowa ścieżek rowerowych	Gminy (Gielniów, Odrzywół, Przysucha)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
23	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Długość zmodernizowanych linii NN- SN (PGE) [km]	0	bd.	Zmniejszenie strat na sieci	Modernizacja linii NN i SN	PGE	-
24	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Długość nowej linii napowietrznej SN (PGE) [km]	0	bd.	Zaspokojenie potrzeb odbiorców	Budowa linii napowietrznej SN	PGE	-
25	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Wzrost wykorzystania energii odnawialnej	Liczba działań edukacyjnych (UG) [szt.]	0	6	Zwiększenie świadomości proekologicznej	Popularyzacja odnawialnych źródeł energii	Gminy (Odrzywół, Potworów)	-
26	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Wzrost wykorzystania energii odnawialnej	Liczba instalacji OZE (UG) szt.	0	1	Zwiększenie liczby mikrosystemów energetycznych	Budowa instalacji odnawialnych źródeł energii na budynkach użyteczności publicznej	Gminy (Klwów, Odrzywół)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
27	Ograniczenie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego	Ograniczenie uciążliwości hałasu	Długość wymienionych torów (PKP) [m]	0	24	Ograniczenie emisji hałasu	Wymiana nawierzchni torowej, rozjazdów, szyn i in.	PKP	-

	ego								
28	Ograniczenie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego	Minimalizacja oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego	Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (UG) [szt.]	0	bd.	Ograniczenie miejsc lokalizacji GSM i przebiegu sieci elektroenergetycznych	Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia pól elektromagnetycznych	Gmina (Przysucha) oraz pozostałe gminy	-
29	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Zwiększenie udziału odzyskanych odpadów (UG) [%]	46	100	Zmniejszenie ilości deponowanych odpadów	Rozwój selektywnej zbiórki odpadów w mieście, w tym ulegających biodegradacji	Gminy (Borkowice, Przysucha)	-
30	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Ilość zebranych selektywnie odpadów (UG) [Mg]	0	1	Zwiększenie odzysku gromadzonych selektywnie odpadów	Prowadzenie punktów selektywnego gromadzenia odpadów , jako elementu wspierającego selektywną zbiórkę odpadów (m.in. odpadów, niebezpiecznych, remontowych, elektronicznych itd.)	Gmina (Przysucha)	-
31	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Liczba punktów selektywnego gromadzenia odpadów (UG) [szt.]	0	1	Zwiększenie punktów selektywnego gromadzenia odpadów	Utworzenie punktów selektywnego gromadzenia odpadów , jako elementu wspierającego selektywną zbiórkę odpadów (m.in. odpadów, niebezpiecznych, remontowych, elektronicznych itd.)	Gmina (Potworów)	-
32	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Liczba składowisk poddanych rekultywacji odpadów (UG) [szt.]	0	2	Przywrócenie zdegradowanemu terenowi walorów pierwotnych	Zamykanie i rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów	Gminy (Odrzywół, Przysucha)	-
33	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Liczba monitorowanych składowisk odpadów(UG) [szt.]	0	4	Rozpoznanie kierunku zmian środowiskowych	Prowadzenie monitoringu składowisk odpadów (faza eksploatacyjna / poeksploatacyjna)	Gmina (Gielniów, Odrzywół, Potworów , Przysucha)	-
34	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Liczba "dzikich" wysypisk (UG) [szt.]	0	0	Minimalizacja negatywnego wpływu nielegalnego składowania odpadów na środowisko	Likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów	Gminy (Odrzywół, Przysucha, Rusinów) i pozostałe gminy.	-
35	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Ilość usuniętego azbestu (UG) [Mg]/liczba zaktualizowanych programów usuwania azbestu (UG) [szt.]	0	355	Zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych na budynkach zabudowy mieszkalnej i obiektach użyteczności publicznej	Usuwanie wyrobów azbestowych /aktualizacja programu usuwania wyrobów azbestowych	Gminy (Klów, Odrzywół, Przysucha Rusinów) i pozostałe gminy	-
36	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Liczba działań edukacyjnych UG) [szt.]	0	5	Poprawa świadomości ekologicznej	Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży	Gminy (Borkowice, Odrzywół, Przysucha)	-

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Przysuskiego na lata 2016 – 2019 z perspektywą do roku 2023 - aktualizacja

	odpadów								
37	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Ilość osadów ściekowych (UG) [Mg]	0	bd.	Zwiększenie ilości komunalnych osadów ściekowych przetwarzanych przed wprowadzeniem do środowiska	Minimalizacja oddziaływania na środowisko osadów ściekowych poprzez ich prawidłowe zagospodarowanie	Gminy (Odrzywół, Przysucha)	-
38	Gleby	Ochrona powierzchni ziemi	Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (UG) [szt.]	0	bd.	Ochrona gruntów cennych przyrodniczo	Ograniczenie redukcji wartościowych powierzchni gruntów rolnych przez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	Gmina (Przysucha)	-
39	Zasoby geologiczne	Racjonalna gospodarka surowcami naturalnymi	Liczba wyrobisk (UG) [szt.]	0	1	Ochrona zasobów naturalnych	Ochrona wyrobisk przed zanieczyszczeniami i niewłaściwą rekultywacją	Gmina (Odrzywół)	-
40	Gospodarowanie wodami	Zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych	Liczba zbiorników retencyjnych (UG) [szt.]	0	2	Regulacja stosunków wodnych	Budowa zbiornika retencyjnego	Gmina (Klwów, Odrzywół)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
41	Gospodarowanie wodami	Zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych	Liczba zbiorników retencyjnych (UG) [szt.]	0	6	Poprawa stosunków wodnych	Modernizacja / renowacja zbiornika	Gmina (Odrzywół, Wieniawa)	-
42	Gospodarowanie wodami	Poprawa standardów zaopatrzenia w wodę	Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (UG) [szt.]	0	bd.	Ochrona wód podziemnych	Uwzględnianie w sporządzanych planach zagospodarowania przestrzennego gmin ochrony głównych zbiorników wód podziemnych, (GZWP)	Gmina (Przysucha)	-
43	Gospodarowanie wodami	Poprawa standardów zaopatrzenia w wodę	Liczba ujęć wody (UG) [szt.]	30	34	Zwiększenie ilości ujmowanej wody	Rozbudowa ujęć wody	Gminy (Gielniów, Klwów)	-
44	Gospodarowanie wodami	Poprawa standardów zaopatrzenia w wodę	Liczba ujęć/stacji uzdatniania wody (UG) [szt.]	7	11	Zwiększenie ilości ujmowanej wody	Modernizacja ujęć wody / stacji uzdatniania	Gminy (Gielniów, Klwów, Odrzywół, Wieniawa)	-
45	Gospodarowanie wodami	Poprawa standardów zaopatrzenia w wodę	Długość sieci wodociągowej (UG, GUS) [km]	637,7	643,82	Rozbudowa infrastruktury wodociągowej	Budowa/ rozbudowa sieci wodociągowej	Gminy (Gielniów, Odrzywół, Przysucha)	-
46	Gospodarowanie wodami	Ochrona przeciwpowodziowa	Udział uregulowanych rzek i potoków (WZMiUW) [%]	39%	bd.	Regulacja stosunków wodnych	Roboty konserwacyjne na rzekach i potokach	WZMiUW	-

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Przysuskiego na lata 2016 – 2019 z perspektywą do roku 2023 - aktualizacja

47	Gospodarowanie wodami	Ochrona przeciwpowodziowa	Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających zagrożenie powodziom (UG) [szt.]	0	0	Wyznaczenie obszarów zagrożonych powodzią	Wprowadzenie i wyznaczenie do planów zagospodarowania przestrzennego decyzji o warunkach zabudowy i innych dokumentów planistycznych granic obszarów zagrożenia powodzią oraz ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym	Gmina (Przysucha)	-
48	Zasoby przyrodnicze	Zwiększenie lesistości powiatu	Powierzchnia gruntów zalesionych (UG, GUS, ARiMR) [ha]	0	72	Zwiększenie lesistości	Zwiększanie udziału gruntów zalesionych	ARiMR	-
49	Zasoby przyrodnicze	Zwiększenie lesistości powiatu	Liczba podjętych działań (Nadleśnictwo) [szt.]	0	bd.	Ochrona lasów	Racjonalizacja gospodarki leśnej	Nadleśnictwo	-
50	Zasoby przyrodnicze	Utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych	Liczba dokumentów uwzględniających wymogi ochrony przyrody (UG) [szt.]	0	bd.	Ochrona zasobów przyrodniczych	Egzekwowanie wymogów ochrony przyrody w dokumentach planistycznych	Gminy (Odrzywół, Przysucha)	-
51	Zasoby przyrodnicze	Utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych	Liczba pomników przyrody poddanych pielęgnacji (UG) [szt.]	0	10	Ochrona zasobów przyrodniczych	Pielęgnacja pomników przyrody	Gmina (Odrzywół)	-
52	Zasoby przyrodnicze	Utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych	Liczba parków i zieleńców (UG, GUS) [ha]	12	10	Ochrona zasobów przyrodniczych	Pielęgnacja parków i zieleni	Gminy (Potworów, Przysucha, Wieniawa)	-
53	Zasoby przyrodnicze	Utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań	Liczba terenów zieleni (UG) [szt.]	2	5	Ochrona krajobrazu, tworzenie zielonej infrastruktury	Rewitalizacja terenów zieleni	Gminy (Borkowice, Przysucha)	-

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Przysuskiego na lata 2016 – 2019 z perspektywą do roku 2023 - aktualizacja

		przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych							
54	Zagrożenia poważnymi awariami	Ochrona przeciwpożarowa	Liczba podjętych działań (RDLP, UG) [szt.]	0	2	Propagacja przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu	Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu	RDLP, Gminy (Borkowice, Gielniów, Odrzywół, Przysucha)	-
55	Zagrożenia poważnymi awariami	Ochrona przeciwpożarowa	Liczba zrealizowanych przedsięwzięć (UG) [szt.]	0	8	Wsparcie techniczne jednostek straży pożarnej	Doposażenie techniczne jednostek straży pożarnej	Gminy (Borkowice, Gielniów, Kłwów, Odrzywół, Potworów, Przysucha, Rusinów)	-
56	Zagrożenia poważnymi awariami	Ochrona w zakresie poważnych awarii	Liczba podjętych działań (UG) [szt.]	0	0	Uwzględnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń w zakresie poważnych awarii	Wyznaczenie obszarów zagrożonych poważną awarią	Gmina (Przysucha)	
57	Edukacja ekologiczna	Kształtowanie postaw i zachowań zgodnych z zasadami ekorozwoju	Liczba podjętych działań (UG) [szt.]	0	1	Edukacja na wszystkich poziomach edukacji w placówkach oświatowych	Szerzenie wiedzy ekologicznej na wszystkich poziomach edukacji	Gminy (Borkowice, Odrzywół) i pozostałe gminy	-
58	Edukacja ekologiczna	Wiedza ekologiczna, jako ważny czynnik w procesie zarządzania	Liczba podjętych działań	0	0	Ochrona powierzchni ziemi	Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej	MODR	-
59	Edukacja ekologiczna	Tworzenie ekologicznych podstaw kształtowania tożsamości regionalnej i lokalnej	Liczba zorganizowanych działań z zakresu edukacji ekologicznej (UG) [szt.]	0	4	Upowszechnianie wiedzy ekologicznej	Organizowanie konkursów, warsztatów, seminariów z zakresu wiedzy ekologicznej	Gmina (Odrzywół) i pozostałe gminy	-
60	Edukacja ekologiczna	Tworzenie ekologicznych podstaw kształtowania tożsamości regionalnej i lokalnej	Długość szlaków turystycznych (UG) [km]	0	20	Zwiększenie świadomości przyrodniczej turystów	Budowa szlaków turystycznych	Gmina (Odrzywół)	-

Źródło; Starostwo Powiatowe, Urzędy Gmin (UG), b.d. - brak danych

Zadania priorytetowe na lata 2020 – 2023

L.p.	Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik			Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyko
			Nazwa źródło danych	Wartość bazowa	Wartość docelowa				
Zadania własne									
1	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Wzrost wykorzystania energii odnawialnej	Liczba instalacji OZE (Starostwo Powiatowe) [szt.]	0	20	Zwiększenie świadomości proekologicznej	Budowa farmy fotowoltaicznej w Przysusze	Powiat	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
2	Zasoby geologiczne	Racjonalna gospodarka surowcami naturalnymi	Liczba kontroli (Starostwo Powiatowe) [szt.]	10	10	Ochrona zasobów naturalnych	Kontrola realizacji warunków udzielonych koncesji na działalność gospodarczą w zakresie wydobywania złóż kopalin	Powiat	-
3	Zasoby przyrodnicze	Zwiększenie lesistości powiatu	Liczba opracowanych uproszczonych planów urządzania lasów (Starostwo Powiatowe) [szt.]	0	8	Zwiększenie lesistości i ochrona lasów	Sporządzenie uproszczonych planów urządzania lasów należących do osób fizycznych i wspólnot gruntowych	Powiat	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
4	Zagrożenia poważnymi awariami	Zabezpieczenie przeciwośuwiskowe	Wykonanie mapy terenów osuwiskowych i terenów zagrożonych osuwiskami na terenie powiatu (Starostwo Powiatowe)	nie	tak	Rozpoznanie terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi	Wykonanie mapy osuwisk i terenów zagrożonych osuwiskami na terenie powiatu	PIG, Powiat	-
Zadania monitorowane									
5	Gospodarka wodno -ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba ujęć wody(UG) [szt.]	0	17	Poprawa jakości ujmowanej wody	Modernizacja ujęć wody	Gmina (Klów, Odrzywół)	-
6	Gospodarka wodno -ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba nowych oczyszczalni ścieków(UG) [szt.]	0	3	Zwiększenie ilości przyjmowanych do oczyszczania ścieków	Budowa oczyszczalni ścieków	Gminy (Borkowice Odrzywół, Potworów)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
7	Gospodarka wodno -ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków(UG) [szt.]	0	2	Zwiększenie ilości przyjmowanych do oczyszczania ścieków	Modernizacja oczyszczalni ścieków	Gminy (Odrzywół, Przysucha)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
8	Gospodarka wodno -ściekowa	Poprawa jakości wód	Długość sieci kanalizacyjnej (GUS, UG) [km]	216,15	303,75	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej	Budowa kanalizacji sanitarnej	Gminy (Borkowice, Klów, Przysucha, Potworów, Rusinów)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
9	Gospodarka wodno -ściekowa	Poprawa jakości wód	Liczba oczyszczalni	279	338	Budowa instalacji do oczyszczania	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Gminy (Odrzywół, Potworów. Przysucha	-

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Przysuskiego na lata 2016 – 2019 z perspektywą do roku 2023 - aktualizacja

			przydomowych (UG) [szt.]			ścieków w zabudowie rozproszonej			
10	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Liczba kotłowni objętych wymianą na ekologiczne (UG) [szt.]	0	bd.	Zmniejszenie niskiej emisji	Wymiana istniejących kotłowni w budynkach użyteczności publicznej na ekologiczne	Gmina (Odrzywół)	-
11	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego/ograniczenie uciążliwości hałasu	Długość zmodernizowanych dróg (UG) [km]	0	9,45	Zmniejszenie emisji liniowej	Modernizacja dróg gminnych	Gminy (Borkowice, Klwów, Odrzywół)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
12	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Wzrost wykorzystania energii odnawialnej	Liczba działań edukacyjnych (UG) [szt.]	0	bd.	Zwiększenie świadomości proekologicznej	Popularyzacja odnawialnych źródeł energii	Gmina (Potworów)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
13	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Liczba obiektów użyteczności publicznej objętych termomodernizacją (UG) [szt.]	0	1	Zmniejszenie niskiej emisji	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Gmina Wieniawa	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
14	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Zapewnienie wysokiej, jakości powietrza atmosferycznego	Długość nowo wybudowanych dróg (GDDKiA) [km.]	0	57,022	Zmniejszenie emisji liniowej	Budowa drogi S12 Piotrków Trybunalski - Radom	GDDKiA	-
15	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Wzrost wykorzystania energii odnawialnej	Liczba instalacji OZE (UG) szt.	0	bd.	Zwiększenie liczby mikrosystemów energetycznych	Inwestycje OZE dla gospodarstw indywidualnych	Gmina (Potworów)	Możliwość nieotrzymania dofinansowania
16	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Liczba monitorowanych składowisk odpadów (UG) [szt.]	0	4	Rozpoznanie kierunku zmian środowiskowych	Prowadzenie monitoringu zamkniętych składowisk odpadów (faza poeksploatacyjna)	Gminy (Gielniów, Odrzywół, Potworów Przysucha)	-
17	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Liczba "dzikich" wysypisk (UG) [szt.]	0	bd.	Minimalizacja negatywnego wpływu nielegalnego składowania odpadów na środowisko	Likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów	Gminy (Borkowice, Odrzywół, Rusinów)	-
18	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Ilość usuniętego azbestu (UG) [Mg]/liczba zaktualizowanych programów usuwania azbestu (UG) [szt.]	0	805	Zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych na budynkach zabudowy mieszkalnej i obiektach użyteczności publicznej	Usuwanie wyrobów azbestowych /aktualizacja programu usuwania wyrobów azbestowych	Gminy (Borkowice, Klwów, Odrzywół, Potworów, Rusinów)	-

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Przysuskiego na lata 2016 – 2019 z perspektywą do roku 2023 - aktualizacja

19	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Uporządkowanie gospodarki odpadami	Liczba działań edukacyjnych (UG) [szt.]	0	bd.	Poprawa świadomości ekologicznej	Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży	Gmina (Przysucha)	-
20	Gospodarowanie wodami	Poprawa standardów zaopatrzenia w wodę	Liczba ujęć wody (UG) [szt.]	29	bd.	Zwiększenie ujmowanej wody	Rozbudowa / modernizacja sieci wodociągowej	Gmina (Klów, Przysucha)	-
21	Gospodarowanie wodami	Ochrona przeciwpowodziowa	Udział uregulowanych rzek i potoków (WZMiUW) [%]	bd.	bd.	Regulacja stosunków wodnych	Roboty konserwacyjne na rzekach i potokach	WZMiUW	-
22	Zasoby geologiczne	Racjonalna gospodarka surowcami naturalnymi	Liczba wyrobisk (UG) [szt.]	0	bd.	Ochrona zasobów naturalnych	Ochrona wyrobisk przed zanieczyszczeniami i niewłaściwą rekultywacją	Gmina (Odrzywół)	-
23	Zasoby przyrodnicze	Utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych	Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających obszary chronione przyrodniczo (UG) [szt.]	0	bd.	Ochrona obszarów prawnie chronionych przyrodniczo	Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz decyzjach lokalizacyjnych nakazów i zakazów obowiązujących na terenach przyrodniczych prawnie chronionych oraz innych uwarunkowań przyrodniczych	Gmina (Przysucha)	-
24	Zasoby przyrodnicze	Utrzymanie i wzmocnienie ciągłości powiązań przyrodniczych w ramach korytarzy ekologicznych krajowych, regionalnych i lokalnych	Liczba pomników przyrody poddanych pielęgnacji (UG) [szt.]	0	10	Ochrona zasobów przyrodniczych	Pielęgnacja pomników przyrody	Gmina (Odrzywół)	-
25	Edukacja ekologiczna	Kształtowanie postaw i zachowań zgodnych z zasadami ekorozwoju	Liczba podjętych działań(UG) [szt.]	0	7	Edukacja na wszystkich poziomach edukacji w placówkach oświatowych	Szerzenie wiedzy ekologicznej na wszystkich poziomach edukacji	Gminy (Borkowice, Odrzywół)	
26	Edukacja ekologiczna	Wiedza ekologiczna, jako ważny czynnik w procesie zarządzania	Liczba podjętych działań (MODR) [szt.]	0	bd.	Ochrona powierzchni ziemi	Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej	MODR	

Źródło; Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy (UG), b.d.- brak danych

9. ZARZĄDZANIE OCHRONĄ ŚRODOWISKA

9.1. Ogólne zasady zarządzania ochroną środowiska

Zarządzanie ochroną środowiska powinno opierać się na następujących zasadach, wynikających z polityki ekologicznej Polski i Unii Europejskiej:

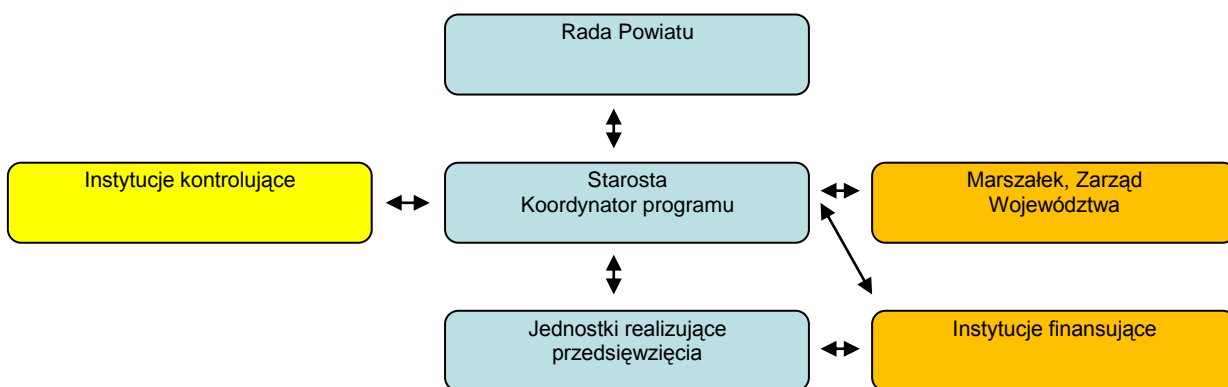
- zasada przezorności
- zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi
- zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego
- zasada regionalizacji
- zasada uspołecznienia
- zasada „zanieczyszczający płaci”
- zasada prewencji
- zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT)
- zasada subsydiarności
- zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

Na szczeblu powiatu zarządzanie ochroną środowiska dotyczy zadań własnych powiatu oraz koordynacji zadań realizowanych przez, jednostki organizacyjne, podmioty gospodarcze - uznanych za ważne dla stanu środowiska naturalnego w gminach.

W realizacji Programu uczestniczą:

podmioty prowadzące działania organizacyjne i zarządzające programem,
podmioty uczestniczące w realizacji poszczególnych zadań,
jednostki kontrolujące realizację Programu oraz efekty,
mieszkańcy gminy, jako końcowy beneficjent Programu.

Organem odpowiedzialnym za realizację Programu jest Zarząd Powiatu, zobowiązany do składania cyklicznych raportów Radzie Powiatu. Realizacja Programu wymaga współdziałania z organami administracji rządowej i samorządowej (szczebla wojewódzkiego, gmin wchodzących w skład powiatu oraz sąsiednich powiatów), administracji specjalnej, w kompetencjach, której znajdują się sprawy kontroli stanu środowiska.

Rysunek 14. Schemat zarządzania w ochronie środowiska na szczeblu powiatowym

9.2. Instrumenty zarządzania środowiskiem

Instrumenty zarządzania są wykorzystane z zastosowaniem :

- instrumentów prawnych – ustaw i rozporządzeń, dających odpowiednie kompetencje organom administracji rządowej i samorządowej oraz organom administracji specjalnej,
- instrumentów finansowych – opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska, administracyjnych kar pieniężnych, funduszy celowych,

- instrumentów społecznych – współdziałania i partnerstwa, edukacji ekologicznej, komunikacji społecznej,
- instrumentów strukturalnych – strategii i programów wdrożeniowych.

9.3. Wdrażanie programu

9.3.1. Środki finansowe na realizację programu

Na wdrażanie Programu ochrony środowiska mogą być przeznaczone:

- środki własne,
- kredyty i pożyczki udzielane w bankach komercyjnych,
- kredyty i pożyczki o oprocentowaniu preferencyjnym udzielane przez instytucje wspierające rozwój gmin i powiatów,
- obligacje
- dotacje z funduszy krajowych i zagranicznych

Podstawowymi źródłami środków zewnętrznych, z których mogą korzystać samorządy dla realizacji programów ochrony środowiska to:

- Budżet Państwa
- Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Narodowy, Wojewódzki)
- Fundusze UE
- **Źródła krajowe**

Własne środki samorządu terytorialnego

Własne środki są niezbędne do uzyskania niektórych dotacji. Fundusze samorządu terytorialnego pochodzą ze środków, takich jak: podatki i opłaty lokalne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

- **Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**

Fundusze takie wspierają realizację inwestycji ekologicznych. Przeznaczone są także na: edukację ekologiczną, opracowania naukowo - badawcze i ekspertyzy dotyczące zagadnień związanych z ochroną środowiska.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej finansuje przedsięwzięcia, które są podejmowane w związku z koniecznością wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej. Fundusz stosuje trzy formy dofinansowania: finansowanie pożyczkowe, dotacyjne i kapitałowe.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dofinansowuje pożyczki z opcją częściowego umorzenia i dotacje na realizację zadań dotyczących:

- ochrony wód i gospodarki wodnej
- ochrony atmosfery, w tym likwidacja niskiej emisji
- ochrony powierzchni ziemi
- przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska
- edukacji ekologicznej
- ochrony przyrody
- monitoringu środowiska

- **Bank Gospodarstwa Krajowego**

BGK udziela kredytów przeznaczonych na częściowe sfinansowanie przygotowanych przez samorządy inwestycji z zakresu termomodernizacji obiektów. Przewiduje też premie termomodernizacyjne za przedsięwzięcia, w wyniku, których następuje zmniejszenie rocznego

zapotrzebowania na energię dostarczaną do budynków. Stosuje dopłaty ze środków budżetowych do oprocentowania kredytów udzielonych na usuwanie skutków:

powodzi, osuwisk ziemnych, huraganów, które miały miejsce począwszy od lipca 2001 roku.

Z programu mogą skorzystać właściciele i zarządcy lokali mieszkalnych, budynków mieszkalnych oraz obiektów infrastruktury technicznej towarzyszącej budownictwu mieszkaniowemu.

- **Samorządowy Program Pożyczkowy (SPP)**

SPP jest adresowany do gmin i powiatów, które chcą realizować inwestycje infrastrukturalne na terenach wiejskich. Pożyczki udzielane są bez prowizji i dodatkowych opłat m.in. na zadania dotyczące zaopatrzenia wsi w wodę oraz budowę i remont dróg gminnych i powiatowych. Konkurs na udzielenie preferencyjnej pożyczki przeprowadzany jest przez Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej.

- **Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)**

ARiMR udziela dopłat do upraw roślin energetycznych oraz kredytów na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa. Pomoc jest realizowana w formie dopłat do oprocentowania oraz gwarancji i poręczeń oraz spłaty preferencyjnych kredytów inwestycyjnych i kłaskowych, dofinansowania kosztów ponoszonych przez producentów rolnych na utylizację padłych zwierząt, dofinansowanie kosztów poniesionych na przygotowanie wniosku o rejestrację nazw i oznaczeń geograficznych pierwotnych produktów rolnych.

- **Kredyty preferencyjne**

Są udzielane przez Bank Ochrony Środowiska S.A. na inwestycje proekologiczne bez możliwości umorzenia. Dotyczy to m.in. zakupu lub montażu urządzeń służących ochronie środowiska oraz z zakresu termomodernizacji. Beneficjentami mogą być jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy i in. podmioty.

- **Kredyty komercyjne**

Nie należy traktować kredytów komercyjnych, jako podstawowe źródło finansowania inwestycji. Ze względu na oprocentowanie, powinny stanowić jedynie uzupełnienie środków z pożyczek preferencyjnych.

- **Własne środki inwestorów prywatnych**

Koszty niektórych inwestycji pokrywają z własnych środków podmioty gospodarcze i prywatni inwestorzy. Inwestycje finansowane przez podmioty gospodarcze mogą być dofinansowane z kredytów komercyjnych i funduszy ochrony środowiska.

- **Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych** – wspólna nazwa dwóch następujących po sobie programów wieloletnich, mających na celu udzielanie jednostkom samorządu terytorialnego dotacji celowych z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych w zakresie przebudowy, budowy lub remontów dróg powiatowych i gminnych. Nadzór nad realizacją programu sprawuje minister właściwy do spraw administracji publicznej.

- **Źródła zagraniczne**

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Program wskazuje krajowe cele w obszarze rozwoju zrównoważonego przy zachowaniu spójności i równowagi pomiędzy działaniami inwestycyjnymi w zakresie niezbędnej

infrastruktury oraz wsparcia skierowanego do wybranych obszarów gospodarki. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 został zatwierdzony przez Komisję Europejską decyzją z dnia 16 grudnia 2014 r. W ramach POIiŚ przewiduje się dziewięć merytorycznych osi priorytetowych (finansowanych z FS i EFRR) oraz jedną oś dedykowaną działaniom w zakresie pomocy technicznej (finansowaną w całości z FS) na rzecz całego POIiŚ:

Oś priorytetowa I Zmniejszenie emisyjności gospodarki

Działania 1.3 Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach

Oś priorytetowa II Ochrona środowiska w tym adaptacja do zmian klimatu

Działania 2.2 Gospodarka odpadami komunalnymi

Działania 2.3 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach

Działania 2.4 Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna

Działanie 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego

- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 - 2020**

PO WM 2014-2020 jest programem finansowanym z dwóch funduszy europejskich: EFRR oraz EFS. Działania Programu zaprojektowane zostały w taki sposób, aby skierować największą pulę środków na wsparcie obszarów najsukuteczniej realizujących cele i rezultaty określone w Programie. Położony został nacisk na zapewnienie efektywności i skuteczności przedsięwzięć, komplementarności projektów infrastrukturalnych i projektów miękkich przy zachowaniu zasady koncentracji CT. Uzasadnienie alokacji dla każdego CT i PI, zgodnie z wymogami koncentracji tematycznej, ugruntowane zostało w wynikach ewaluacji ex-ante.

Trzecim celem strategicznym Programu jest wspieranie działań wzmacniających zrównoważony rozwój środowiska na Mazowszu przede wszystkim dzięki interwencjom przewidzianym w ramach CT 5-6 i 9 (13% alokacji EFRR) oraz wsparcie inwestycji transportowych finansowanych w CT 7 (24% alokacji EFRR).

- **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 (PROW)**

Celem głównym PROW 2014 – 2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. Planuje się, że łączne środki publiczne przeznaczone na realizację PROW 2014-2020 wyniosą **13 513 295 000 euro**, w tym: 8 598 280 814 z budżetu UE (EFRROW) i 4 915 014 186 euro wkładu krajowego. W ramach PROW 2014-2020 będzie realizowanych łącznie 15 działań.

Pomoc finansowa ze środków Programu będzie skierowana głównie do sektora rolnego.

- **Środki Norweskie i EOG**

W dniu 10 czerwca 2011 r. podpisano Memorandum of Understanding dotyczące Norweskiego Mechanizmu Finansowego, natomiast 17 czerwca 2011 r. Memorandum of Understanding dotyczące Mechanizmu Finansowego EOG.

Zawarcie dwustronnych umów międzynarodowych było konsekwencją podpisanych 28 lipca 2010 r. porozumień pomiędzy Unią Europejską a państwami-darczyńcami w sprawie uruchomienia nowej perspektywy finansowej mechanizmów na lata 2009-2014. Państwami-beneficjentami będzie dwanaście nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej oraz Portugalia, Grecja i Hiszpania. Łączna kwota wsparcia wynosi 1,788 mld euro, z czego dla Polski przeznaczono 32 proc. – 578 mln euro.

Po podpisaniu umów bilateralnych rozpoczęto prace programowe. Zgodnie z systemem wdrażania, ustalonym przez państwa-darczyńców, dla każdego obszaru tematycznego

zostanie przygotowany program operacyjny. Programy operacyjne będą precyzować, m.in.: szczegółowy opis obszarów priorytetowych, katalog beneficjentów, zasady naboru i oceny wniosków, koszty kwalifikowane itd. Poszczególne programy operacyjne będą podlegać ocenie strony polskiej i darczyńców, a następnie będą przedkładane do Komisji Europejskiej.

Finansowane są projekty dotyczące:

- Ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów
- Wzmocnienia monitoringu środowiska oraz działań kontrolnych
- Oszczędzania energii i promowanie odnawialnych źródeł energii

- **Szwajcarsko-Polski Program Współpracy, tzw. Fundusz Szwajcarski**

Fundusz Szwajcarski jest formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Szwajcarię Polsce i dziewięciu innym państwom członkowskim Unii Europejskiej, które przystąpiły do niej 1.05.2004 r. Na mocy umów międzynarodowych ponad 1 mld franków szwajcarskich przyznanych zostało 10 nowym państwom członkowskim. Dla Polski Fundusz Szwajcarski przewiduje niemal połowę środków.

W ramach Funduszu Szwajcarskiego wyróżniamy 4 obszary priorytetowe:

- Priorytet 1 Bezpieczeństwo, stabilność. wsparcie reform
- Priorytet 2. Środowisko i infrastruktura
- Priorytet 3. Sektor prywatny
- Priorytet 4. Rozwój społeczny i zasobów ludzkich.

W ramach Priorytetu 2. "Środowisko i Infrastruktura" realizowane są następujące obszary tematyczne:

I. Odbudowa, remont, przebudowa i rozbudowa podstawowej infrastruktury oraz poprawa stanu środowiska.

II Różnorodność biologiczna ochrona ekosystemów oraz wsparcie transgranicznych inicjatyw środowiskowych.

- **Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (POIG)**

Rolą POIG jest wsparcie rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw oraz konkurencyjności polskiej gospodarki. W ramach programu dotowane będą projekty innowacyjne w skali kraju lub na poziomie międzynarodowym. Mają być one związane głównie z zastosowaniem nowych rozwiązań technologicznych, produktów, usług czy organizacji. POIG, ma ułatwić dostęp do finansowania innowacyjnych przedsięwzięć podejmowanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa, ponadto ma zachęcić firmy do prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, transferu rozwiązań z sektora nauki do biznesu.

- **Europejski Fundusz Efektywności Energetycznej (EFEE)**

EFEE (z ang. *European Energy Efficiency Fund*) będzie pomagał krajom członkowskim w wypełnieniu celów pakietu klimatyczno-energetycznego. O jego powstaniu zdecydowały w grudniu 2010 r. Parlament Europejski i Rada UE. EFEE zapewni w szczególności instrumenty finansowe na publiczne projekty z zakresu efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, które będą realizowane na terenie Unii Europejskiej. Będzie to jeden z najważniejszych instrumentów dla rozwoju zrównoważonej energetyki, wspierający inwestycje w dwojaki sposób: albo bezpośrednio je finansując, albo wspierając je poprzez instytucje finansowe. Planuje się także zaangażować kapitał prywatny.

- **Program LIFE**

Program LIFE to jedyny instrument finansowy Unii Europejskiej poświęcony wyłącznie współfinansowaniu projektów z dziedziny ochrony środowiska i klimatu. Jego głównym

celem jest wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja unijnej polityki w tym zakresie, a także identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących środowiska w tym przyrody.

W ciągu ponad 20 lat funkcjonowania programu dofinansowanie z Komisji Europejskiej uzyskało blisko 4 180 projektów z całej Europy, w tym 69 z Polski. Obecny **Program LIFE-program działań na rzecz środowiska i klimatu**, obejmujący perspektywę finansową 2014-2020, jest kontynuacją instrumentu finansowego LIFE+ funkcjonującego w latach 2007-2013.

- **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** od 2008 roku pełni rolę Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE oraz wspiera polskich Wnioskodawców proponując nowatorski i jedyny w Europie program dodatkowego współfinansowania projektów. Dzięki takiemu rozwiązaniu w Polsce realizowane są obecnie **64 projekty LIFE** o budżecie blisko 620 mln PLN i wsparciu NFOŚ i GW 260 mln PLN.

9.4. Koszty realizacji przedsięwzięć

Kalkulacja szacunkowych kosztów realizacji programów została przeprowadzona w oparciu o plany inwestycyjne samorządu powiatu i gmin oraz koszty inwestycji i działań realizowanych przez te jednostki. Należy nadmienić, iż zaplanowane wydatkowanie środków na ochronę środowiska w latach 2016 - 2019 i 2020 – 2023 wpłynie na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w ochronie środowiska na terenie powiatu.

.

Tabela 38. Harmonogram zadań wraz z ich finansowaniem

Szacunkowe koszty realizacji zadań w latach 2016 – 2023:

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowy koszt [tys. zł.]									Potencjalne źródła finansowania	Dodatkowe informacje o zadaniu
				2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Razem 2016 - 2023		
1.	Gospodarka wodno - ściekowa	Modernizacja oczyszczalni ścieków	Gminy	100	2000	4500	-	3500	1000	1000	1000	13100	Budżet Gmin (Gielniów, Odrzywół, Potworów, Przysucha, Wieniawa), środki pomocowe	
2.	Gospodarka wodno - ściekowa	Budowa kanalizacji sanitarnej	Gminy	1900	13830	14500	9000	3000	3200	3200	3200	51830	Budżet Gmin (Borkowice, Gielniów, Klwów, Odrzywół, Potworów, Przysucha, Rusinów), środki pomocowe	
3.	Gospodarka wodno - ściekowa	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Gminy	1650	300	100	1000	250	100	250	100	3750	Budżet Gmin (Potworów, Przysucha, Wieniawa), właściciele	
4.	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Plan gospodarki niskoemisyjnej	Gminy	bd.	bd	bd	bd	-	-	-	-	-	Budżet Gmin (Klwów, Odrzywół, Wieniawa)	
5.	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Realizacja projektu „Odnawialne źródła energii w powiecie przysuskim”	Powiat	3750	3750	3750	3750	-	-	-	-	15000	Budżet Powiatu, środki pomocowe	
6.	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Budowa farmy fotowoltaicznej w Przysusze	Powiat	-	-	-	-	3000	-	-	-	3000	Budżet Powiatu, środki pomocowe	
7.	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Wymiana istniejących kotłowni w budynkach użyteczności publicznej na ekologiczne	Powiat	-	-	200	-	-	-	-	-	200	Budżet Powiatu, środki pomocowe	
8.	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Gminy	260	3500	1050	-	-	-	-	-	4810	Budżet Gmin (Klwów, Odrzywół, Przysucha, Wieniawa), środki pomocowe	
9.	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Wymiana istniejących kotłowni w budynkach użyteczności publicznej na ekologiczne	Gminy	100	100	100	100	-	-	-	-	400	Budżet Gminy (Przysucha), środki pomocowe	
10.	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Modernizacja dróg powiatowych / budowa ciągów pieszych przy drogach powiatowych	Powiat	3215	3326	3474	3535	-	-	-	-	13550	Budżet Powiatu, Gminy (Przysucha) środki pomocowe	Scalenie gruntów na terenie miejscowości

														Hucisko
11.	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Modernizacja/przebudowa dróg gminnych	Gminy	3163	7438,5	5044,5	2300	1500	1500	1500	1500	23946	Budżet Gmin (Borkowice, Odrzywół, Potworów, Przysucha, Rusinów, Wieniawa), środki pomocowe	
12.	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Budowa instalacji odnawialnych źródeł energii na budynkach użyteczności publicznej	Gminy	-	400	220	-	-	-	-	-	620	Budżet Gmin (Gielniów, Klwów, Odrzywół), środki pomocowe	
13.	Ochrona klimatu i powietrza atmosferycznego	Budowa/modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne	Gminy	120,10	2100	2700	1700	500	500	500	500		Budżet Gmin (Klwów, Odrzywół, Przysucha, Rusinów, Wieniawa), środki pomocowe	
14.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Utworzenie punktów selektywnego gromadzenia odpadów, jako elementu wspierającego selektywną zbiórkę odpadów (m.in. odpadów, niebezpiecznych, remontowych, elektronicznych itd)	Gmina	520	-	-	-	-	-	-	-	520	Budżet Gminy (Potworów), środki pomocowe	
15.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Zamykanie i rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów	Gminy	-	-	400	-	-	-	-	-	400	Budżet Gminy (Odrzywół), środki pomocowe	
16.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Usuwanie wyrobów azbestowych /aktualizacja programu usuwania wyrobów azbestowych	Gminy	59	255	165	230	-	-	-	-	709	Budżet Gmin (Borkowice, Klwów, Odrzywół, Potworów, Przysucha, Rusinów), środki pomocowe, właściciele	
17.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Prowadzenie punktu selektywnego gromadzenia odpadów	Gmina	42	42	42	42	-	-	-	-	168	Budżet Gminy (Przysucha)	
18.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Prowadzenie monitoringu składowisk odpadów (faza eksploatacyjna / poeksploatacyjna)	Gminy	55	55	55	55	-	-	-	-	220	Budżet Gmin (Gielniów, Odrzywół, Potworów)	
19.	Gospodarka odpadami i zapobieganie	Likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów	Gminy	11	81	31	81	-	-	-	-	204	Budżet Gmin (Gielniów, Przysucha)	

	powstawaniu odpadów													
20.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży	Gminy	28	28	28	28	-	-	-	-	112	Budżet Powiatu, Gmin (Przysucha, Wieniawa), środki pomocowe	
21.	Gospodarowanie wodami	Budowa zbiornika retencyjnego	Gmina	100	3500	3500	10000	-	-	-	-	17100	Budżet Gminy (Odrzywół), środki pomocowe	
22.	Gospodarowanie wodami	Modernizacja /renowacja zbiornika retencyjnego	Gminy	-	80	-	500	-	-	-	-	580	Budżet Gmin (Odrzywół, Wieniawa), środki pomocowe	
23.	Gospodarowanie wodami	Modernizacja ujęć wody/stacji uzdatniania	Gminy	825	2025	25	825	-	-	-	-	3700	Budżet Gmin (Gielniów, Klwów, Odrzywół), środki pomocowe	
24.	Gospodarowanie wodami	Rozbudowa ujęć wody	Gminy	-	50	250	50	-	-	-	-	300	Budżet Gmin (Klwów, Wieniawa), środki pomocowe	
25.	Gospodarowanie wodami	Rozbudowa sieci wodociągowej	Gminy	175	525	525	525	-	-	-	-	1750	Budżet Gmin (Odrzywół, Przysucha), środki pomocowe	
26.	Zasoby przyrodnicze	Pielęgnacja parków i zieleni (pomników przyrody)	Gminy	510	270	270	170	-	-	-	-	1220	Budżet Gmin (Gielniów, Odrzywół, Potworów, Przysucha, Wieniawa)	
27.	Zasoby przyrodnicze	Utrzymanie zieleni przy drogach	Gminy	37	42	42	42	-	-	-	-	163	Budżet Gmin (Odrzywół, Potworów, Przysucha)	
28.	Zagrożenia poważnymi awariami	Doposażenie techniczne jednostek straży pożarnej	Gminy	2020	130	130	130	-	-	-	-	2150	Budżet Gmin (Gielniów, Klwów, Odrzywół, Potworów, Przysucha, Rusinów)	
29.	Edukacja ekologiczna	Szerzenie wiedzy ekologicznej na wszystkich poziomach edukacji	Gmina	10	10	10	10	-	-	-	-	40	Budżet Gminy (Odrzywół) środki pomocowe	
30.	Edukacja ekologiczna	Popularyzacja odnawialnych źródeł energii	Gmina	1	1	1	1	-	-	-	-	4	Budżet Gminy (Gielniów), środki pomocowe	
31.	Edukacja ekologiczna	Organizowanie konkursów, warsztatów, seminariów z zakresu wiedzy ekologicznej	Gminy	0,5	5,5	5,5	5,5	-	-	-	-	17	Budżet Gmin (Gielniów, Odrzywół), środki pomocowe	

Źródłami finansowania poszczególnych zadań będą głównie:

- środki własne z budżetu Powiatu i Gmin na dany rok,
- Pomoc z budżetu państwa,
- Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Środki zagraniczne,
- Fundacje i fundusze wspierające ochronę środowiska
- inne.

10. MONITORING, EWALUACJA I SPRAWOZDAWCZOŚĆ Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

10.1. Monitoring

Osiągnięcie celów, wyznaczonych w Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska wymaga prowadzenia bieżącego monitoringu przebiegu realizacji Programu. Stały monitoring umożliwia ocenę skuteczności podejmowanych działań oraz wprowadzanie – w razie wystąpienia takiej konieczności – odpowiednich korekt.

Tabela 39. Harmonogram działań monitorujących Program

Działanie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Monitoring stanu środowiska	X	X	X	X	X	X	X	X
Raporty z realizacji programu		X		X		X		X
Aktualizacja programu					X			

Zgodnie z ustawą POŚ, organ wykonawczy powiatu sporządza, co 2 lata raport, a następnie przedstawia opracowany dokument radzie powiatu. Zarówno program jak i raporty powinny zostać umieszczone na stronie internetowej starostwa powiatowego.

Wprowadzenie wskaźników środowiskowych ma na celu umożliwienie okresowej weryfikacji podejmowanych działań.

Tabela 40. Wzór harmonogramu realizacji zadań własnych wraz z ich finansowaniem w ramach Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Przysuskiego na lata 2016-2019 z perspektywą do roku 2023 – aktualizacja

Obszar interwencji	Nazwa zadania	Stan realizacji	Koszty poniesione	Wskaźnik			Źródło finansowania	Stopień wykonania zadania* [%]	Podmiot odpowiedzialny	Dodatkowa informacja o zadaniu
				Nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Wartość osiągnięta			
		☐ zrealizowano ☐ w trakcie realizacji ☐ nie zrealizowano								
		☐ zrealizowano ☐ w trakcie realizacji ☐ nie zrealizowano								

* $\text{efekt} = \left(\frac{\text{wartość osiągnięta}}{\text{wartość docelowa}} - \text{wartość bazowa} \right) / \left(\frac{\text{wartość docelowa}}{\text{wartość bazowa}} - \text{wartość bazowa} \right) \times 100\%$

Informacje wymagane do analizy stanu środowiska i monitoringu realizacji Programu powinny być na bieżąco gromadzone i przetwarzane przez Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa Starostwa Powiatowego w Przysusze.

11. SPIS MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2016 r., poz. 672 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2016, poz. 353)
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022 Uchwała nr 88 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2016 r (M.P. poz. 784 z 2016 r.)
- Uchwała Nr 34/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 lutego 2013 r. zmieniająca niektóre rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego dotyczące obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. z dnia 27 lutego 2013 r. poz. 2486)
- Uchwała Nr XLIX/886/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie zmiany uchwały Nr VIII/133/11 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 30 maja 2011 r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Lasy Przysusko – Szydłowieckie (Dz. Urz. z 2014 r. poz. 3160)
- Uchwała Nr 34/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 lutego 2013 r. zmieniająca niektóre rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego dotyczące obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. z 2013 r. poz. 2486)
- Rozporządzenie Nr 35 Wojewody Mazowieckiego z dn. 13.07.2007 zmieniające rozporządzenie w sprawie użytków ekologicznych (Dz. Urz. Woj. Maz. z dn. 19.07.2007 Nr 138 poz 3651)
- Rozporządzenie Nr 62 Wojewody Mazowieckiego z dnia 7 czerwca 2005 r. w sprawie stanowiska dokumentacyjnego "Kamieniołom Gielniów" (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2005 r. Nr 154, poz. 4841).
- Rozporządzenie Nr 274 Wojewody Mazowieckiego z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 roku (Dz. Urz. z 2001 r. Nr 269, poz. 6860)
- Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg. stanu na dzień 31.12.2015 r. PIG 2016
- Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 – 2032. Rada Ministrów. Warszawa. 2009
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030. Warszawa 2013.
- Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2018. Sejmik Województwa Mazowieckiego Warszawa 2012 r.
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012-2017 z uwzględnieniem lat 2018-2023
- Program malej retencji województwa mazowieckiego. Tom I. Sejmik Województwa Mazowieckiego. Warszawa. 2008
- Program możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla województwa mazowieckiego. Sejm Województwa Mazowieckiego. Warszawa. 2006
- Natura 2000 – Europejska sieć ekologiczna, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2002.
- Monitoring pól elektromagnetycznych w 2013 roku. WIOŚ. Warszawa 2014
- Monitoring wód 2010 - 2014 roku. WIOŚ. Warszawa 2010 - 2014

- Roczna ocena, jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za 2015 rok – WIOŚ. Warszawa 2016
- Uchwała Nr 164/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której zostały przekroczone poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM₁₀ i pyłu zawieszonego PM_{2,5} w powietrzu
- Uchwała Nr 184/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 25 listopada 2013 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Powiatu Przysuskiego na lata 2016-2020
- Program ochrony środowiska dla powiatu przysuskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2019. 2012
- Strategia Rozwoju Lokalnego Powiatu Przysuskiego na lata 2016 – 2022. 2015.
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 (aktualizacja). Warszawa 2013
- Program ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu. 2013
- Program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której zostały przekroczone poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM₁₀ i pyłu zawieszonego PM_{2,5} w powietrzu. 2013
- Czwarty Raport z Realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Przysuskiego za okres 01 stycznia 2014 do 31 grudnia 2015 r. Przysucha. 2015
- Roczniki Statystyczne Województwa Mazowieckiego. 2014. Warszawa.
- Kleczkowski AS. 1990. Mapy obszarów Głównych Zbiorników Wód. Podziemnych – GZWP w Polsce wymagających szczególnej ochrony. Wyd. AGH. Kraków.
- Trampler T i in. 1990. Regionalizacja przyrodniczo – leśna na podstawie ekofizjograficznych uwarunkowań. PWR i L. Warszawa.
- www.mapa.uke.gov.pl
- http://surowce-mineralne.pgi.gov.pl/Do_pobrania_2009.htm
- <http://warszawa.rdos.gov.pl/>
- http://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/TOPLEVELSITE/bsearchresults/BasicItem.sResults?osf=&ms=przysuski&mo=containsall&sepg=&has=&as=&p_action=SUBMIT&ll=
- <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf>
- <https://bd1.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>

12.SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba ludności gmin wchodzących w skład powiatu przysuskiego w latach 2011 – 2015.....	20
Tabela 2. Szczegółowe dane demograficzne gmin powiatu przysuskiego w 2014 roku.....	20
Tabela 3. Liczba mieszkań i powierzchnia użytkowa mieszkań w gminach powiatu przysuskiego w 2014 roku.....	21
Tabela 4. Stopień wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w poszczególnych gminach powiatu w 2014 roku.....	21
Tabela 5. Korzystający z instalacji infrastruktury technicznej w gminach powiatu przysuskiego w 2014 roku.....	26
Tabela 6. Stan sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminach powiatu przysuskiego w 2014 roku.....	26
Tabela 7. Kotłownie i sieć ciepła na terenie powiatu przysuskiego w 2014 roku.....	27
Tabela 8. Stan ilościowy urządzeń energetycznych na terenie powiatu przysuskiego.....	27
Tabela 9. Wykaz dróg powiatowych na terenie powiatu.....	28
Tabela 10. Stan sieci dróg gminnych na terenie powiatu.....	29
Tabela 11. Dochody i wydatki budżetu Powiatu Przysuskiego na 1 mieszkańca w latach 2011-2014.....	31
Tabela 12. Klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony zdrowia.....	33
Tabela 13. Wynikowe klasy strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony roślin.....	33
Tabela 14. Lokalne kotłownie w gminach powiatu przysuskiego.....	34
Tabela 15. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby.....	37
Tabela 16. Stan sieci wodociągowej w powiecie, na tle województwa mazowieckiego w 2014 roku.....	41
Tabela 17. Charakterystyka ujęć wody na terenie powiatu.....	42
Tabela 18. Zestawienie urządzeń melioracji podstawowych i szczegółowych na terenie powiatu przysuskiego.....	44
Tabela 19. Stan sieci kanalizacyjnej w powiecie, na tle województwa mazowieckiego w 2014 roku.....	45
Tabela 20. Wykaz oczyszczalni komunalnych i przemysłowych na terenie powiatu przysuskiego w 2014 roku.....	46
Tabela 21. Zestawienie ilości zebranych nieselektywnie odpadów komunalnych na terenie powiatu przysuskiego w latach 2011 – 2014.....	51
Tabela 22. Zestawienie ilości zebranych selektywnie odpadów komunalnych na terenie powiatu przysuskiego w latach 2011 – 2014.....	51
Tabela 23. Użytkowanie gruntów na terenie gmin powiatu przysuskiego.....	52
Tabela 24. Zestawienie zasobności gleb na terenie powiatu przysuskiego.....	53
Tabela 25. Wykaz poszczególnych złóż na terenie powiatu przysuskiego.....	55
Tabela 26. Wykaz przedsiębiorców prowadzących działalność wydobywczą na podstawie decyzji koncesyjnych wydanych przez Starostę Przysuskiego.....	57

Tabela 27. Wykaz przedsiębiorców prowadzących działalność wydobywczą na podstawie decyzji koncesyjnych wydanych przez Marszałka Województwa Mazowieckiego	57
Tabela 28. Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową	59
Tabela 29. Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych dla miejsc dostępnych dla ludności.....	59
Tabela 30. Wykorzystane zasobów odnawialnych na terenie powiatu przysuskiego w latach 2011 - 2014.....	60
Tabela 31. Powierzchnia gruntów leśnych w poszczególnych gmin powiatu przysuskiego.....	62
Tabela 32. Powierzchnia obszarów prawnie chronionych na terenie powiatu przysuskiego ...	66
Tabela 33. Wykaz pomników przyrody na terenie powiatu przysuskiego.....	67
Tabela 34. Wykaz użytków ekologicznych na terenie powiatu przysuskiego	68
Tabela 35. Stanowisko dokumentacyjne na terenie powiatu przysuskiego	69
Tabela 36. Cele strategiczne i operacyjne powiatu przysuskiego	74
Tabela 37. Obszary, cele, kierunki interwencji i zadania.....	80
Tabela 38. Harmonogram zadań wraz z ich finansowaniem.....	96
Tabela 39. Harmonogram działań monitorujących Program	100
Tabela 40. Wzór harmonogramu realizacji zadań własnych wraz z ich finansowaniem w ramach Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Przysuskiego na lata 2016-2019 z perspektywą do roku 2023 – aktualizacja.....	100

13.SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Granice administracyjne powiatu przysuskiego	14
Rysunek 2. Położenie GZWP nr 412 i 413 na terenie powiatu przysuskiego	18
Rysunek 3. Udział poszczególnych kategorii dróg w sieci drogowej powiatu przysuskiego	29
Rysunek 4. Dochody i wydatki budżetu Powiatu Przysuskiego.....	30
Rysunek 5. Wydatki budżetu Powiatu Przysuskiego na 1 mieszkańca	30
Rysunek 6. Inwestycje służące ochronie środowiska zrealizowane przez Powiat Przysuski...	31
Rysunek 7. Obszary na których wystąpienie powodzi jest prawdopodobne.....	39
Rysunek 8. Przyłącza do sieci wodociągowej w gminach powiatu przysuskiego	42
Rysunek 9. Długość cieków , w tym uregulowanych na terenie powiatu przysuskiego	45
Rysunek 10. Przyłącza do sieci kanalizacyjnej w gminach powiatu przysuskiego	46
Rysunek 11. Ilość odpadów z wyłączeniem komunalnych wytworzonych na terenie powiatu przysuskiego	50
Rysunek 12. Ogółem ilość zmieszanych odpadów komunalnych w przeliczeniu na mieszkańca powiatu przysuskiego	51
Rysunek 13. Użytki rolne wg. powierzchni klas bonitacyjnych gleb w gminach powiatu przysuskiego	53
Rysunek 14. Schemat zarządzania w ochronie środowiska na szczeblu powiatowym	90